

# De hbo-theoloog als juridisch-sensitieve professional

## Bijlagen

## Gebruikte vragenlijst

- 1) Hebt u in uw werk te maken met situaties waarbij de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk is?
  - a) Nooit
  - b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
  - c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
  - d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
  - e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)
  
- 2) Hebt u in uw werk te maken met vragen over (de toepassing van) protocollen en/of reglementen?
  - a) Nooit
  - b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
  - c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
  - d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
  - e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)
  
- 3) Hebt u in uw werk te maken met pastorale begeleiding van pastoranten die in aanraking komen met het juridische domein?  
(U kunt hierbij onder andere denken aan echtscheiding, burenruzie, (persoonlijk) faillissement, aangiften tegen andere gemeenteleden, etc.)
  - a) Nooit
  - b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
  - c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
  - d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
  - e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)
  
- 4) Hebt u in uw werk te maken met juridische vragen die spelen binnen de gemeente/instelling?  
(U kunt hierbij onder andere denken aan eigendomsvraagstukken, onenigheid over leiderschap en/of koers, misbruik binnen de gemeente, etc.)
  - a) Nooit
  - b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
  - c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
  - d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
  - e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)
  
- 5) Bent u in uw werk ooit betrokken geweest bij een kerkelijke rechtsprocedure? Zo ja, welke?  
(U kunt hierbij denken aan bezwaar en beroep rondom geschillen, een afzettingsprocedure etc.)  
Antwoord:...
  
- 6) Hebt u in u werk te maken met situaties waarin de invulling van grondrechten een rol speelt?  
(U kunt hierbij onder andere denken aan grondrechten zoals vrijheid van godsdienst,

*meningsuiting en vergadering. Het recht op leven. Recht om niet gediscrimineerd te worden. Of beginselen zoals respect voor autonomie en privacy.)*

- a) Nooit
- b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
- c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
- d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
- e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)

7) Hebt u te maken met vragen over uw persoonlijk arbeidsrecht?

*(U kunt hierbij onder andere denken aan vragen rondom beëindiging van het arbeidscontract, gezagsverhouding t.o.v. uw werkgever, uw taakomschrijving, of uw (ambtelijke) inbedding in de organisatie.)*

- a) Nooit
- b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
- c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
- d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
- e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)

8) A) Indien van toepassing: kunt u een (recente) casus beschrijven waarin u met een juridische uitdaging werd geconfronteerd?

*(Vermeld dit kort en bondig, zonder gegevens waarbij eventueel geheimhouding geschonden wordt.)*

*Antwoord:...*

B) Indien u te maken hebt gehad met juridische vragen, op welke wijze bent u toen te werk gegaan?

*Antwoord:...*

C) Indien van toepassing: wat vond u moeilijk aan deze confrontatie met deze juridische vraag?

*Antwoord:...*

9) Welke officiële (kerkelijke) regelingen en juridische kaders zijn volgens u in uw werksituatie van toepassing?

*Antwoord:...*

10) Maakt u als hbo-theoloog gebruik van Bijbelse noties over recht en gerechtigheid wanneer u in aanraking komt met juridische uitdagingen?

- a) Nooit
- b) Bij hoge uitzondering (1 of 2 keer meegemaakt)
- c) Soms (hooguit 1 - 3 keer per jaar)
- d) Regelmatig (3-5 keer per jaar)
- e) Vaak (meer dan 5 keer per jaar)

11) In de omgang met juridische uitdagingen ontbreekt het mij vooral aan: (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Kennis
- b. Vaardigheden
- c. Visie
- d. Ervaring
- e. Anders, namelijk:

12) Waar hebt u in de omgang met juridische uitdagingen het meest behoefte aan?

*Antwoord:...*

**Algemene vragen:**

13) A) Bent u bereid om n.a.v. deze thematiek eventueel benaderd te worden voor een interview? Dit onderzoek zal geheel vertrouwelijk zijn en uw gegevens zullen alleen voor dit onderzoek gebruikt worden en ook niet verstrekt worden aan derden.

- a. Ja
- b. Misschien
- c. Nee

B) Indien u bereid bent om (misschien)mee te werken, geef hier aan onder welke gegevens u bereikbaar bent.

*(Email, telefoon of adresgegevens)*

*Antwoord:...*

14) Ik ben een: (één optie selecteren)

- a. Man
- b. Vrouw

15) Leeftijd: (één optie selecteren)

- a. 20-29 jaar
- b. 30-39 jaar
- c. 40-49 jaar
- d. 50-59 jaar
- e. 60 jaar of ouder

16) Ik ben: (één optie selecteren)

- a. Minder dan 12 uur werkzaam als hbo-theoloog
- b. 12 Uur of meer werkzaam als hbo-theoloog
- c. Momenteel niet werkzaam als hbo-theoloog
- d. Anders, namelijk:

17) Wat is de inhoud van uw hoofdfunctie?

- a. Pastoraal werk
- b. Voorganger
- c. Jeugdwerk

- d. Kerkelijk onderwijs/catechese
- e. Missionair en/of diaconaal werk
- f. Gemeente opbouwwerker
- g. Geestelijk verzorger
- h. Coach/toeruster
- i. Functie in welzijn, zorg of maatschappelijke dienstverlening
- j. Onderwijs (docent godsdienst en levensbeschouwing)
- k. Levensbeschouwelijke of pastorale praktijk / onderneming
- l. Anders, namelijk:

18) Bent u lid van een beroepsvereniging?

- a. Ja
- b. Nee,
- c. Anders, namelijk:

# Juridische uitdagingen genoemd in de vragenlijst

(De volledige data van de vragenlijst is opgenomen in een apart Excel bestand)

| kunt u een (recente) casus beschrijven waarin u met een juridische uitdaging werd geconfronteerd?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | op welke wijze bent u toen te werk gegaan?                                                                                                                                                                       | wat vond u moeilijk aan deze confrontatie met deze juridische vraag?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Label        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| <p>1: relatie kw versus ds. waar blijft de zelfstandigheid van de kw-er tegenover het hulpje van de ds.</p> <p>2. verantwoording uren aan werkgever: hoe kan je de uren van een dag verantwoorden inclusief reflectietijd. hoe leg je uit dat je niet als een wijkverpleegkundige overal 30 minuten bent maar dat pastoraat tijd kost. En dat ik dus weiger om als standaard te hebben dat ik zo overal binnen en naar buiten vlieg.</p> <p>3. als ambtsdrager maak ik deel uit van de kerkenraad. in hoeverre kan ik hier in alle vrijheid spreken als mijn mening recht tegen de mening van mijn collega predikant in gaat? (ervaring: niet!)</p> <p>4. wie is mijn werkgever, bij wie moet ik mij ziekmelden, met wie moet ik onderhandelen over uren verminderen? en wie neemt kijkt als werkgever naar mij om hoe het met mij als werknemer gaat? (ervaring: niemand)</p> <p>5. wie bepaalt mijn taakomschrijving als ik er met de predikant niet uit kom? predikant? ik dacht het niet."</p> | <p>"zuchten en gewoon doorgaan.</p> <p>af en toe feedback vragen bij buro predikanten of bij collega predikanten uit een andere gemeente. of 'utrecht' bellen, afdeling kerkorde, afdeling juridische zaken"</p> | <p>"het alleen staan binnen de kerkenraad. de predikant maakt deel uit van moderamen en heeft daar zijn feedback. ik heb collegiaal overleg met predikant maar als je er dan samen niet uit komt wat dan? dan sta je in eerste instantie alleen, er is geen regulier overleg waar je rustig kan overleggen zoals in het moderamen. Ik maak deel uit van ouderlingen overleg, maar daar is ds ook bij. dus dan is er nog geen ruimte om rustig te overleggen.</p> <p>het alleen staan, is het allermoeilijkste"</p> | Arbeidsrecht |
| Als ouderling KWer naar ordinatie 3-12 lid 10 en 11                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Arbeidsrecht |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                   |                                                                     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| <p>hoor je officieel bij de KW-ers terwijl je het werk doet van een predikant. Hoe zit het dan met de vergoedingen die er voor hen zijn, vergoeding werkruimte, vergoeding woonruimte en noem maar op.</p>                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                   |                                                                     |
| Baan naast gemeentewerk.                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                   | Arbeidsrecht                                                        |
| Cie bezwaarven geschil plaatselijk opgelost                                                                                                                                                                                                                                                                         | Emeriti. Onhelderheid pastorale behoefte en juridische aspecten                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                   | Juridische vragen in de gemeente/instelling                         |
| De wijkgemeentes in onze stad moeten bezuinigen en eventueel een kerkgebouw afstoten. Voor dit proces moet een visie geformuleerd worden. Daar komen kerkrechtelijke vraagstukken bij kijken. Bijvoorbeeld, welke bevoegdheden heeft de Algemene Kerkenraad in dit opzicht en welke bevoegdheden de wijkkerkenraad? | Ik hoef alleen mijn persoonlijke mening te geven. Het is op dit moment dus niet noodzakelijk dat ik het helemaal begrijp of overzie, maar het zou wel prettiger zijn als ik meer van dit soort processen afwist. |                                                                                                                                                                   | Juridische vragen in de gemeente/instelling                         |
| "echtpaar in scheiding zoon ernstig klem tussen strijdende partijen verblijft bij vader advocaat moeder wendde zich tot mij om informatie, die ik niet wilde geven"                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                   | Pastoranten en juridische vragen<br><br>Beroepsmatige geheimhouding |
| een collega kreeg te horen dat in het kader van alle contracten uniformeren zij een nieuw contract moest tekenen, dat nadelig voor haar was.                                                                                                                                                                        | "Ik was van * tot * en verantwoordelijk voor de arbeidsvoorwaarden in de landelijke kerk. arbeidsrecht is mij niet onbekend"                                                                                     | Je kunt een "arbeidsconflict" soms verhelpen, maar de vertrouwensschade is dan al gedaan. Vaak hebben beide partijen weinig zicht op wat redelijk en gangbaar is. | Arbeidsrecht                                                        |
| Een jongere had voor zijn 16e naaktfoto's gedeeld met zijn ex. Met deze foto's werd hij bedreigd door derden met openbaarmaking van deze foto's. Contact gehad met                                                                                                                                                  | Informatie inwinnen bij politie met anonieme gegevens en vragen wat de te zetten stappen zouden zijn.                                                                                                            | De zwaarte van de situatie.                                                                                                                                       | Pastoranten en juridische vragen                                    |

|                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                |                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| politie en zedenzaken.<br>Aangezien de jongere minderjarig was zou dit onder de kinderpornowet vallen wat de jongere tot dader zou bestempelen. Gesprekken met politie waren hierin helpend.                                                         |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                |                             |
| Een moeder wilde weten of ik contact onderhield met haar dochter toen deze in een crisisopvang werd opgenomen.                                                                                                                                       | Ik heb ontwijkend geantwoord dat ik zolang deze dochter lid is van onze gemeente ik beschikbaar ben voor pastorale zorg aan haar. | Ik snapte de zorg van moeder heel goed, maar mocht haar niet verder ter wille zijn, zowel vanwege het ambtsgeheim als rechtstreeks omdat de relatie die ik had met de dochter daarmee direct gevaar zou lopen. | Beroepsmatige geheimhouding |
| eigenlijk niet                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                |                             |
| Het betreft persoonlijk arbeidsrecht. Een paar jaar geleden werd ik tijdelijk uitgeleend aan een ander verpleeghuis binnen dezelfde zorggroep. Dat werd vrijwel stilzwijgend omgezet in een vaste overgang van het ene naar het andere verpleeghuis. | Omdat er sprake was van uitgebreide reorganisatie heb ik de overgang voor lief genomen.                                           | De inschatting van de vraag of ik mijn baan helemaal kwijt zou raken bij protest.                                                                                                                              | Arbeidsrecht                |
| "Ik word verzocht ander werk te zoeken, maar heb wel een vaste baan.<br>Hoe hier verder mee om te gaan zit ik middenin."                                                                                                                             |                                                                                                                                   | Afhankelijk van tijd en vacatures of ik gebruik ga maken van de juridische weg.                                                                                                                                | Arbeidsrecht                |
| nee                                                                                                                                                                                                                                                  | Contact opgenomen met de Vereniging voor kerkelijk werkers en een advocaat gesproken                                              | De combinatie van juridisch recht binnen de kerk. Het onder ogen zien dat je er binnen de kerk dus niet altijd samen uitkomt.                                                                                  | Negatieve ervaring          |
| niet van toepassing                                                                                                                                                                                                                                  | informatie opvragen via Internet, boeken, ervaring uit eerdere werkkring en advies van een bevriende jurist.                      | niet van toepassing                                                                                                                                                                                            |                             |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| Op dit moment heb ik een vaste arbeidsovereenkomst met twee gemeenten. Beide gemeenten willen dat terugbrengen en geven dat ook aan. Eén gemeente heeft op het punt gestaan daadwerkelijk arbeidstijdverkorting aan te vragen bij het UWV. De andere heeft een predikant in dienst genomen voor twee jaar. wil daarna verlengen, waarna er niet genoeg financiële middelen zijn om mij nog te betalen. | Ik heb aangeboden mij te laten detacheren naar een andere kerkelijke gemeente.. Dat gaat per ingang van volgende week ook daadwerkelijk gebeuren. | "De spanning die dit oplevert ten aanzien van onze gezinssituatie, mogelijk gedwongen verhuizing vanwege een andere werkplek ver weg. Kinderen die moeten verhuizen en een andere school moeten bezoeken, terwijl de laatste verhuizing al de nodige problemen bij één van de kinderen heeft opgeleverd. Vragen rond het wel of niet kopen van een huis. Voor je recht opkomen tegenover de werkgever en toch constructief blijven. " | Arbeidsrecht                                |
| tijdelijk contract wel of niet verlengen, mag dat wel/niet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | nagevraagd bij dienstenorganisatie                                                                                                                | persoonlijke mening / relatie die over een situatie anders kan zijn dan de juridische kant van het geheel                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Arbeidsrecht                                |
| Vanuit de commissie zijn gesprekken geweest met een afvaardiging van het moderamen van de synode over een interpretatie van de kerkorde.                                                                                                                                                                                                                                                               | In onze commissie participeert een juridisch adviseur.                                                                                            | n.v.t.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Juridische vragen in de gemeente/instelling |
| Vluchtelingen gezin, met pardon, werd het Nederlanderschap aanvankelijk geweigerd door een negatief advies van de gemeente waar zij wonen, dit op grond van het ontbreken van 1 document, waarvan men kon weten dat d familie ( uit Irak ) afkomstig dit niet zou kunnen achterhalen. Het                                                                                                              | Zo nodig communiceer ik met het bureau Sociaal Raadslieden en vraag advies aan een advocaat, aan de rechtbank of het bureau voor reclassering.    | Moeilijk vond ik het soms om de juridische mogelijkheden te blijven zien, wanneer aanvankelijk een zaak op louter juridische regels werd afgewezen ( bij het IND ) en een persoon toch werd uitgewezen, terwijl dat op humane                                                                                                                                                                                                         | Pastoranten en juridische vragen            |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| kostte moeite om het IND een ander advies aan de gemeente te laten verstrekken. Ik ben met de familie als vertrouwenspersoon en met kennis van al hun documenten mee gegaan naar het IND en heb voor hen daar het woord gevoerd. Tot mijn vreugde met positief resultaat, zij zijn kort geleden Nederlander geworden met het hele gezin. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | gronden niet zou moeten kunnen en hevig botste met mijn bijbelse en theologische visie van mededogen en recht voor allen                                                                                                                                                                                                |                                  |
| Vragen rond echtscheiding                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Inlichtingen ingewonnen bij advocatenkantoor                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | terminologie                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Pastoranten en juridische vragen |
| wijziging van mijn status als werknemer die aow krijgt en toch een jaar doorwerkt                                                                                                                                                                                                                                                        | "via internet, info bij eigen vakbond, website PKN en pensioenfonds, informatie gevraagd bij belastingdienst<br>gesprek met kerkvoogd<br>jaarcontract "                                                                                                                                                                                                                                                               | niet echt moeilijk om te doen maar je moet wel de juiste informatie vinden.                                                                                                                                                                                                                                             | Arbeidsrecht                     |
| Zelf enkele jaren geleden, had te maken met arbeidsrecht. Verschil van inzicht over toekomstig te voeren beleid. Meer recentelijk, via de zijlijn ivm kerksluitingen, collega's en arbeidsrechtelijke zaken.                                                                                                                             | Voor mezelf, verzekerd rechtsbijstand gezocht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Gewoon, specialist nodig met kennis van de wet.                                                                                                                                                                                                                                                                         | Arbeidsrecht                     |
| Zie 5. Gelukkig had ik juridisch advies van een medewerker van het CNV.                                                                                                                                                                                                                                                                  | Men verzocht mij ontslag te nemen voor de 'eer van de kerk en mijn eer als medewerker.' Dat heb ik geweigerd: kerkelijk werkers zijn werknemers en ik zou dan mijn recht op WW hebben verspeeld. Bovendien was ik mij van geen kwaad bewust. Toen is door de kerk een ontslagprocedure in werking gesteld, die ik weliswaar juridisch won, maar waarbij het werken toch feitelijk onmogelijk werd. Ik heb daarbij het | Ik werd ineens geconfronteerd met 'ontslag.' Er was niet eens een beoordelingsgesprek geweest en in het functioneringsgesprek ervoor werd me alleen op kledingvoorschriften gewezen, die ik vervolgens gehouden heb. Ik had totaal niet in de gaten hoe de verhoudingen toen al verziekt waren - waarschijnlijk doordat | Arbeidsrecht                     |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|  | <p>CNV ingeschakeld, vanwege kundige arbeidsrechtelijke specialisten. Men bleek door een fout van hun kant mij nooit te hebben aangemeld voor o.a. ziektewet, wat hun zwaar werd aangerekend. Een lichte vorm van autisme bij mij zal ook zeker relationeel een rol hebben gespeeld, maar dat wist ik toen nog niet. Ik heb het gelukkig daarna nooit meer meegemaakt en hoop het ook nooit meer mee te maken.</p> | <p>we elkaar niet voldoende begrepen. Toen vervolgens ook aan het licht kwam dat er iets mis was met de betaling van mijn sociale premies en aanmeldingsgegevens voor de ziektewet werd mijn positie onhoudbaar en ook onbetaalbaar. Van fraude was geen sprake, wel van onkunde bij de toenmalige administrateur van de kerk. De zaak als zodanig heb ik geheel gewonnen, ook financieel, dankzij CNV. Pijnlijk is het om op die manier met zaken geconfronteerd te worden waar ik ook geen verstand van heb, dan had ik al veel eerder een gesprek met de betrokken administrateur kunnen hebben en was alles mogelijk in der minne geschikt.</p> |  |
|  | Overleg met een deskundige om meer informatie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Wat betekent in je recht staan en welke consequenties heeft dit. Levert recht halen je op wat je ervan verwacht?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |  |
|  | Uit ervaring geput en/of gezocht op internet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |  |

# Topiclijst interviews

## Inleiding:

- Persoonlijke achtergrond
- Wat is uw beeld van het juridische domein? (definitie)

## Persoonlijke ervaring:

- Kunt u uw ervaring(en) met juridische vragen schetsen?
  - Wat ging er goed?
  - Wat kon er beter?
- Wat maakte dat uw handelen in deze situatie(s) wel of niet professioneel was?

## Verdiepend ten opzichte van de vragenlijst:

- In welke werksituaties is de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk?
- Loopt u in de samenwerking met andere professionals tegen juridische vragen aan?  
Zo ja, welke?
- Voor welke vragen zorgen (de toepassing van) protocollen en/of reglementen?
- Op welke wijze geeft u de pastorale begeleiding van pastoranten die in aanraking komen met het juridische domein vorm?
- Met welke juridische vragen die spelen binnen de gemeente/instelling hebt u te maken?
- Op welke wijze spelen (de invulling van) grondrechten een rol in uw werk?
- Welke vragen spelen er op het gebied van uw arbeidsrecht?
- Op welke wijze maakt u in uw werk gebruik van Bijbelse en/of theologische overwegingen ten aanzien van juridische vragen?

## Gericht op de competentie van de hbo-theoloog:

- Welke *kennis* op juridisch gebied zou een hbo-theoloog volgens u moeten bezitten?
- Welke *vaardigheden*?
- Welke *visie*?
- Wat zou een hbo-theoloog volgens u op juridisch gebied verder nodig hebben?

## Afronding:

- Hebt u nog iets dat niet besproken is, maar wat u wel graag wilt delen?

# Uitwerking interviews

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Uitwerking interview 1</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                      |
| <i>Vrouw, ouder dan 60, meer dan 12 uur werkzaam als buurtpastor</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                      |
| <i>U bent tien jaar straatpastor geweest, doet u dat nog steeds?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                      |
| Een beetje wel ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                      |
| <i>Een beetje wel, en wat is uw hoofdtaak?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                      |
| Het begeleiden vanuit de presentietheorie van Andries Baart, ik heb destijds hier in [plaats] zelf, en met hulp van anderen, maar wel vanuit de kerk, een inloophuis opgezet, met een inloopspreekuur in de wijk waar ik ook woonde. Dat was best wel bijzonder, want 20% in die wijk woonde toen op of onder de armoedegrens. Voor heel [plaats] was dat best een heel hoog percentage. Er was ook veel geestelijke nood en het aparte is dat toen door het gemeentelijk wijkteam, van de burgerlijke gemeente, die wisten dat ik een theologische achtergrond had, werd ik toen gevraagd om op vrijwillige basis hun team te versterken voor de geestelijke nood in de wijk. Dat vond ik toen best een bijzondere vraag. Daar heb ik ook van harte ja op gezegd en toen dacht ik na verloop van tijd, ik heb in eerste instantie een diaconaal-pastoraal spreekuur opgezet en dat werk groeide me echt binnen de kortste keren boven de pet. Ik vond het ook wel onroerend, want ik dacht: ik ben een van jullie en ja, de mensen kwamen met de meest ongelofelijke vragen: over schuldenlasten, echtscheidingen, mensen die in de gevangenis kwamen. | Aard van de werkzaamheden                                                            |
| <i>U werd geconfronteerd met een breed scala aan vragen en onderliggende problemen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                      |
| Ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                      |
| <i>Dit interview is in het kader van het competentieprofiel van de hbo-theoloog en de vraag is dan eigenlijk of het nodig zou zijn dat zij iets meer kennis van het recht zouden moeten hebben.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                      |
| Ja, ik vind van wel, want ik heb het me gaandeweg een beetje eigen gemaakt, maar ook met hulp van vrienden die advocaat zijn. Dus op het gebied van arbeidsrecht, veel discriminatie van mensen met buitenlandse achtergrond die ontslagen werden. Die mensen heb ik geholpen, en mensen die in de schuldhulp moesten. Een aantal keren heb ik mensen begeleid naar beschermingsbewind, maar dan kom je wel in de rechtbank. Dan moet je wel weten, dat vind ik, dat je moet weten waarom je daar staat. Dus ik vond dat ik als pastor, ik was wel als pastor daar, maar dat ik toch wel heel duidelijk wilde weten voor mijzelf wat kan er? Wat is het recht? En wat kan er niet? Anders kan je die mensen zelf ook niet goed begeleiden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Positieve ervaring                                                                   |
| <i>Ja, helder, daar komen we zo ook nog wel op terug denk ik. Eerst de vraag wat is uw beeld van het juridische? Waar denkt u dan aan? U noemde net arbeidsrecht...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                      |
| Ja, arbeidsrecht, maar ook vreemdelingenrecht, absoluut, dat ben ik heel veel tegen gekomen. En, even denken, dus het recht dat te maken heeft met beschermingsbewind. Dus bijvoorbeeld: hoe kun je mensen die echt enorm veel schulden hebben gemaakt mede begeleiden samen met andere hulpverleners, zodat ze niet uit hun huis worden gezet. Ik heb het wel een aantal keer kunnen voorkomen. Als ik als pastor mensen net dat zetje kan geven: doe het nou dat beschermingsbewind, ik ga met je mee naar de rechtbank. Maar dan vind ik wel dat ik moet spreken vanuit een beetje juridische kennis, want anders zeg ik maar wat om ze te troosten of te                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Definitie van juridisch domein<br><br>Kennis<br><br>Pastoranten en juridische vragen |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| bemoedigen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                    |
| <i>Bedoelt u dan dat het wel...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| Grond moet hebben ja, dat vindt ik wel. Ik wilde dat zelf ook weten, hoe zit dat dan? Wat zijn de mogelijkheden, zodat ik de mensen niet een stukje koek voorhoud, maar wel kan zeggen dat als zij ook weer bang worden, want mensen worden snel bang, ja maar, nu gaat de rechter dit doen, dan gaat hij dat doen. Zodat je echt vanuit een soort kennis spreekt. Dat komt wel over.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Kennis             |
| <i>Dus u zegt: vanuit de begeleiding van pastoranten was het nodig dat u wist hoe de procedures waren om hen te kunnen bijstaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                    |
| Ja, dat vind ik wel en dat heb ik ook vaak ook zo ondervonden. Ook in het vreemdelingenrecht. Ik ben wel eens met een Iraanse familie, die was hier op vakantie en die moeder brak haar heup, toen kwam ze in het ziekenhuis terecht en toen moest die vlucht geannuleerd worden want ze kon niet vliegen. Dat was wel vervelend natuurlijk, want de IND deed daar buitengewoon moeilijk over, echt schandalig. Toen heeft het ziekenhuis, er was een maatschappelijk werker die mij belde en zei: daar en daar kunt u terecht en we hebben een sociale pot. Die mensen leefden eigenlijk op het bijstandsniveau en toen ben ik mee geweest naar de IND en toen moest die vrouw, die notabene in een rolstoel zat, die moesten ze ter plekke zien. Ja, toen heb ik mij ook verdiept in het recht: hoe zit het? Ik heb gepraat als brugman, maar ik heb het wel gered, en het is verlengt. Ze wilde eigenlijk dat die vrouw met rolstoel op een brancard het vliegtuig in ging. Met allerlei artsbriefjes heb ik het toch voor elkaar gekregen dat ze hier kon blijven tot de revalidatietermijn voorbij was. Maar ik ben wel garant gaan staan. Ik zei: ik ken deze mensen al heel lang, dat was ook zo, en ik sta garant dat deze mensen na de verlenging van zes weken terug gaan naar Iran. Dat is ook gebeurt. Maar je moet wel heel goed op de hoogte zijn, dat merkte ik ook wel, dat je wel precies weet wát je zegt tegen de mensen van de IND, want anders gaat het niet hoor. | Kennis             |
| <i>U schets eigenlijk nu een aantal ervaringen die u hebt opgedaan waar eigenlijk ook een juridische vraag een rol speelt.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                    |
| U moet weten, dat ik gewoon via asieladvocaten mijn licht heb opgestoken: wat zijn de regels? Wat is het recht? Wat kan er niet en wat kan er wel? En dan kan je ook heel overtuigend tegen zo'n IND ambtenaar zeggen, u zegt dit of u zegt dat, maar dan praat je wel met een zekere kennis. Dat is zo belangrijk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Kennis             |
| <i>Had u het idee dat u vanuit uw opleiding...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                    |
| Ik heb er helemaal niets aan gehad, niets in mijn opleiding gehad. Helemaal niets.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Opleiding          |
| <i>Wat had u wel kunnen helpen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                    |
| In ieder geval een stukje juridische kennis, rechten gewoon. Ook kerkrecht. Ik heb wel een klein beetje kerkrecht gedaan, maar dan gaat het in mijn ogen over onzinnige regels, maar ook daarin, dat is toch ook wel belangrijk. Ik heb twee keer meegemaakt dat de predikant waar ik mee samenwerkte, hij was dan zeg maar, hij stond er al en ik was naast hem benoemd als ouderenpastor toen. Die man is met zoveel verdriet weg gegaan. Daar heb ik wel veel van geleerd toen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Kennis             |
| <i>Wat hebt u daarvan geleerd?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                    |
| Hoe het ook kan gaan in de kerk. En hoe een kerkenraad op zijn strepen kan gaan staan en zelfs een algemene kerkenraad in verwarring kan brengen. Ik heb soms met gekromde tenen bijgewoond en gedacht: o mijn                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Negatieve ervaring |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| hemel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                      |
| Wat ging er dan mis in uw optiek?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                      |
| De kerkenraad oefende macht uit, echt macht, en op een hele nare manier. Dan kan je als predikant zeggen: daar stop ik mee, maar weet je, ik dacht toen: zou het geholpen hebben als deze man, hij stond er al negen jaar, maar hij ging er bijna aan onderdoor met zijn gezin. Zij zijn dus ook vertrokken. Ik vond dat wel erg. Ik vond het erg om mee te maken dat zo'n algemene kerkenraad niet de macht in de handen had om zo'n wijkkerkenraad te stoppen. Ik heb toen gedacht: wat als hier nu een advocaat tussen had gestaan? Of iemand die erg op de hoogte is van kerkrecht. Ik had het niet, ik had er totaal geen kaas van gegeten. Nee.                                                                                                                                                                                                                                 | Negatieve ervaring<br>Werkgever      |
| <i>Dus u zegt eigenlijk: stel nou dat ik wat meer inzicht had gehad, of dat makkelijker tot mij had kunnen nemen, dan...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                      |
| Dan had ik misschien als collega, had ik misschien die man meer bij kunnen staan. Want hij had het zelf ook niet was langer predikant dan ik, en dat is hij nog. Maar hij had het zelf ook niet. Daarna is er wel een interim gekomen en toen is er een nieuwe interim gekomen, maar dat was iemand uit de landelijke PKN, die speciaal in een poule zat om te bemiddelen. Die heeft het een heel eind kunnen brengen, maar zelfs die zei op een gegeven moment tegen mij: nou dit is wel een van de moeilijkste dingen die ik heb meegemaakt. Maar als je gewoon pastor bent bij de mensen, het lag niet aan de mensen, dat vond ik soms best lastig hoor.                                                                                                                                                                                                                           | Vaardigheden<br>Werkgever            |
| <i>U schetst nu eigenlijk een aantal situaties waarvan u zegt: daarin ging het goed omdat ik het me heb kunnen eigen maken. Maar ook eentje waarvan u zegt: had ik meer geweten, dan had ik daar wellicht in mijn handelen meer kunnen sturen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                      |
| Dan had ik ook op een andere manier mijn woord kunnen doen in de kerkenraad. Ik kon niet alleen maar zeg maar, ja, met verbijstering naar kijken soms. Omdat ik ook niet goed wist wat mijn recht was. Ik was maar voor een deeltijd benoemd. Ik had maar een baantje van negen uur en ja, ik was als kerkelijk werker benoemd, toen die predikant dus weg ging, toen viel er een gat. Toen zeiden ze: wil jij dat dan opvullen? Dat wilde ik wel, want ik kende die gemeente goed. Het werk vind ik fijn, ik vind het heerlijk. Toen kreeg ik er tien uur bij en dat werd in eerste instantie wel betaald, maar ik had geen idee waar mijn rechten lagen, geen idee. Ze hebben me er ook zo weer uit geknikkerd. Echt schandalig hoor. Niet omdat ik verkeerde dingen had gedaan, maar toen kwam die ander en was het: huppakee weg. Terwijl ja, dat heb je ook soms met contracten. | Vaardigheden<br>Kenniss<br>Werkgever |
| <i>Had het u dan geholpen als u meer inzicht had?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                      |
| Ja, misschien had ik niet tegenover deze kerkenraad gered, maar dan had ik voor mijzelf het gevoel gehad dat ik beter had kunnen zeggen: ja, het zit eigenlijk juridisch of kerkrechtelijk zo, hoe denken jullie daarover? Dan kan je beter in mijn ogen een gesprek voeren. Niet om gelijk te krijgen perse, maar om te kijken wat er mogelijk is.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Arbeidsrecht                         |
| <i>Het is eigenlijk een heel belangrijke randvoorwaarde?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                      |
| Vind ik wel, deze kerkenraad was echt moeilijk. Ik wil niet zeggen dat zij, ik zij het wel dat ik er uit ben geknikkerd, maar dan had ik ze kunnen zeggen: heb je daar aan gedacht? Dan hadden zij daarop kunnen reageren. Dan heb je een gesprek en ga je anders uit elkaar. Nu ben ik ook echt met verdriet weggegaan. Mijn voorganger is ook met verdriet weggegaan, dus ja. Ik dacht: hoe kan dit? Dan voer ik altijd graag het gesprek ergens over, zodat je niet met verdriet weggaat. Dan had ik wellicht evengoed gezegd,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Negatieve ervaring                   |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| oke prima, benoem een interim. Ik heb nog wel iets voor die gemeente gedaan hoor, een aantal kringen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                  |
| <i>U zegt eigenlijk dat het zinvol had kunnen zijn voor het rechtvaardigheidsgevoel? Ook al had het wellicht niet de gewenste uitkomst gebracht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                  |
| Dat hoeft ook niet, dat was ook niet perse mijn hoofddoel, maar dat we van elkaar inzicht hadden: hoe kunnen we waar we voor staan oplossen? Ik ben wel zo iemand die dat heel graag voorstaat, dan hoef ik niet het gelijk te hebben, maar je gaat wel anders uit elkaar. Dan is het gesprek gewoon anders. Daarvoor heb je wel soms kennis nodig.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Kennis                                           |
| <i>Het zit vooral in kennis dan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                  |
| Ik denk het wel ja. En ik competentie. Ik denk wel dat een opleiding je dat ook kan leren. Ik heb daarvan helemaal niets meegekregen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Kennis<br>Opleiding                              |
| <i>Kunt u nog eens schetsen hoe u zich dat eigen hebt gemaakt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                  |
| Al doende, en door te praten met mensen met ervaring. Ik zal nog een voorbeeld geven van wat ik heel belangrijk vind. Bij mij in de flat waar ik toen woonde, woonde een oude vrouw. Ik heb haar vaak bezocht vanuit de kerk, ik kende ook haar thuissituatie. Ze werd ouder en ouder, ze was hoogbejaard, toen werd zij gebrekkig. Ze wilde perse niet uit dat huis in een verzorgingshuis, dat is een keus, dat moet iedereen zelf weten natuurlijk, maar ehm, ja, toen is het een paar keer voorgevallen dat ze viel en dan belde ze me. Maar de deur zat op slot en belde ik 112, maar ook daarin moet je ook wel zoveel overwicht hebben dat je zegt: ik ben de straatpastor en u moet echt komen, want dat doen ze niet zomaar. Ik heb wel eens een kwartier gewacht. Dan kwamen ze binnen en hebben ze mevrouw met ambulancepersoneel opgetild en weer aan de tafel gezet: en ik dacht: maar deze mevrouw moet echt met jullie mee en vanavond ligt ze weer op de grond. Dat heb ik ook te berde gebracht, op dat moment moet je wel de moed hebben om dat tegen het personeel van de ambulance te zeggen, dat vond ik best moeilijk, ik ben maar een pastor en geen verpleegkundige. Maar er gebeurde precies wat ik had verwacht want ze kon niet meer op haar benen staan. Het lukte haar gewoon niet meer, dat vond ik wel heel tragisch hoor. Tenslotte is ze toch wel opgenomen in het verzorgingshuis en toen ging het ook gaandeweg steeds minder toen is ze in het ziekenhuis terecht gekomen. Toen dacht ik ineens: om mijn hemel, ik zag het aankomen: deze vrouw is stervende. Maar ze had niets op papier gezet. Ze was getrouwd geweest met een weduwnaar en de twee dochters van deze man waren natuurlijk haar stiefkinderen. Nou wist ik dat stiefkinderen niet zomaar erfdien, of je moet het op papier gezet hebben. Maar ik wist dat deze mevrouw niets op papier had gezet en dat ze aardig bemiddeld was. Dat had ze allemaal opgespaard. Toen dacht ik: hoe gaat dit dadelijk? En die stiefkinderen hadden ruzie met elkaar. Toen ben ik naar de hoofdverpleegkundige gegaan, ik heb de situatie een heel klein beetje uitgelegd en gezegd: zou het niet goed zijn om deze mevrouw een briefje te laten tekenen dat al haar bezittingen dat die, ehm, zeg maar, beveiligd zouden worden door een derde. Toen heb ik, toen was ze nog aanspreekbaar, toen heb ik haar zover kunnen krijgen van, zou u het toch niet fijn vinden dat dadelijk uw spullen eerlijk verdeeld zouden kunnen worden. Want ze had verder geen familie, ze zei ja. Toen heb ik die verpleegkundige weer geroepen, ik had dat briefje opgesteld, als u dat nu tekent zorg ik ervoor dat het voor u in orde komt. Toen heb ik dat briefje aan de verpleegkundige gegeven om te bewaren, twee dagen later is ze overleden. Ik was zo dankbaar dat ik die | Ervaring<br><br>Pastoranten en juridische vragen |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| ingeving had gehad om dat zo te doen. Ze had namelijk geen notaris aangewezen, ze had helemaal niemand en ze ging zo heen. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                |
| Toen bleek uiteindelijk dat er een notaris nodig was. Die is toen ook gekomen, en toen hadden we dat briefje dat ze had getekend. Toen kon die notaris met dat briefje in dat huis beslag laten leggen, want die dochters mochten vanaf dat moment ook niet meer in dat huis komen. Dat hebben we ze goed uit kunnen leggen, de ene dochter was geestelijk wat beperkt, maar ik heb haar gerust kunnen stellen: joh, dat is alleen maar om jullie dadelijk dat eerlijk te verdelen, dat komt best wel goed. Nu kon ook de uitvaartdienst geregeld worden. Zonder die notaris kon dat ook niet. |                                                |
| <i>Dus uw handelen in deze situatie had wel...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                |
| Absoluut, anders had die vrouw gewoon niet zo'n uitvaart kunnen hebben. Nu kon die notaris voor die kosten opdraaien, want zolang dat niet geregeld is kan je in feite niet begraven worden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                |
| <i>Dus het heeft u er op alert gemaakt dat het in deze situaties ook juridisch goed geregeld moet zijn?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                |
| Ja, kijk, als ik het eerder had geweten, en de kennis had meegekregen, dan had ik die vrouw veel eerder, die bezocht ik zo vaak, kunnen bemoedigen: joh, zullen wij samen een briefje opstellen. Dan was het niet zo op de laatste nipper geweest en had je die twee dochters er ook veel eerder bij kunnen betrekken. Want als je je moeder verliest ben je al verdrietig, en dan mag je ook niet eens in het huis komen. Zo gaat dat dan in dit soort gevallen.                                                                                                                              | Kennis<br><br>Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Het zijn ingrijpende situaties heh.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                |
| Ja, ik had toen ik afstudeerde geen idee joh dat ik hiervoor zou kunnen komen te staan. Maar het heeft me wel wijzer gemaakt hoor.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Ervaring                                       |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                |
| <i>In welke werksituaties was de invulling van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
| Nou, in dit laatste geval, dat vond ik lastig. Ik kende die thuissituatie, de ruzie tussen die dochters en dat was heftig hoor. Dat vond ik echt moeilijk, ja, mag ik dat dan tegen die notaris zeggen of niet?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Beroepsmatige geheimhouding                    |
| <i>U hebt veel samengewerkt in het wijkteam en contact gehad met andere professionals, gaf dat wel eens vragen op juridisch gebied?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                |
| Dan ging het over uithuiszettingen, ook wel, dan zaten we soms met werkelijk alle hulpverlenende instanties om tafel, maar dan ben ik ook wel heel alert geweest van wat kan ik wel zeggen en wat kan ik niet zeggen?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Samenwerking met andere professionals          |
| <i>En hoe beoordeelde u of u iets wel of niet kon zeggen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                |
| Nou, ehm, ik probeerde steeds goed in te schatten of het juridisch relevant was om het te zeggen of niet. Ik moet zeggen dat ik dat in het begin best lastig vond omdat ik die achtergrond niet had.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Vaardigheden                                   |
| <i>Maar gaandeweg is dat makkelijker geworden, en dat kwam...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Ervaring                                       |
| Door mijn ervaring gewoon.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                |
| <i>Werkte u toen ook met protocollen of reglementen in de kerk of het wijkteam?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                |
| Nee, niet echt. Ik had niet zoveel protocollen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                |
| <i>dus ze zorgde ook niet voor vragen over de manier waarop u daar mee moest omgaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Protocollen en/of reglementen                  |
| Nee, ze waren alleen maar blij dat ik het deed. Niemand vroeg wat.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                |
| <i>Hoe is dat momenteel? Wordt er nu wel meer met protocollen gewerkt, voor zover u dat kan overzien?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                |
| Nee, het enige protocol is dat ik wel eens tegen kom, bij de meeste                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Protocollen en/of                              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| wijkgemeentes, als er een vraag komt voor pastoraat, dan moet iemand wel ingeschreven staan in de kerk. Voor mij hoeft dat nu net weer niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | reglementen                                      |
| <i>Dus u ziet de kerkelijke regelgeving eigenlijk meer als een belemmering voor de uitoefening van uw werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                  |
| Ik stoer me er eigenlijk nooit aan. Ergens snap ik het natuurlijk wel, het heeft met geld te maken. Maar het is nu net een beroep dat niet van negen tot vijf. Mensen mogen ook 's avonds een beroep op me doen. Ik ben nooit bang dat mensen er misbruik van maken en dat is ook nooit gebeurt. Iemand die 's avonds om tien uur nog belt over een vader die op sterven ligt, dan is dat nood. Als ik dan nog een gebed kan doen of een zegen kan geven vind ik dat bij mijn beroep horen. Dat haal ik dan de volgende dag wel weer in hoor.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Overig                                           |
| <i>U vertelde net al over verschillende pastoranten die te maken hadden met juridische vragen, hoe ging u toen te werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                  |
| Ehm, nou, ik zocht eerst voor mijzelf uit wat de mogelijkheden zijn voor die mevrouw of meneer. Dan komt iemand bij je, best ontroerend ook hoor, want die mevrouw verdiende haar geld op een manier die ik niet zo fijn vind, en toen kwam ze bij me op mijn spreekuur en ze zei: ik heb zulke grote problemen die wil ik graag aan je voorleggen. Dat deed me wel echt wat. Toen zei ze dat ze 40.000 euro schuld had, ook van de pgb, want ze had een gehandicapte zoon. Toen ben ik met haar om tafel gaan zitten waar het in zat. Toen heb ik goed uitgeplozen hoe die schuld is ontstaan en waar kan je met wat naartoe. Wat moeten we op dit moment acuut doen? Als ik direct een brief moest schrijven naar Eneco of de woningbouw, dan deed ik dat, en daarna heb ik met de hulpverlenende instanties ben ik alleen zelf om tafel gaan zitten en gezegd: wat zouden we kunnen doen met elkaar? Dan was mijn rol vooral om iedereen bij elkaar te krijgen en te kijken hoe kunnen we het voor deze mevrouw klaren? | Pastoranten en juridische vragen<br>Vaardigheden |
| <i>U had eigenlijk vooral een regisserende rol in het geheel?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                  |
| Ja, ik heb ook altijd goed tegen mezelf gezegd, of ik heb altijd beseft dat het niet iets is dat ik in mijn eentje voor iemand kan oplossen. Maar ik kan wel als pastor overzien: dit is er gebeurt, en tegelijkertijd omdat je onafhankelijk bent, degene om wie het gaat geestelijk steunen. Want anders wordt jij deel van het geheel. Ik vind wel dat de pastor in al die gevallen zijn onafhankelijkheid moet bewaren. Dus in alle gevallen voor de pastorant een vrijplaats moet blijven.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vaardigheden                                     |
| <i>Hoe waarborgt u die vrijplaats?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                  |
| Door heel duidelijk de dingen die op het bordje van een ander liggen ook daar te laten.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaardigheden                                     |
| <i>Met anderen bedoelt u andere professionals?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                  |
| Ja, andere professionals. Bureau sociaal raadslieden, maatschappelijk werk, de woningbouw, die moeten, maar ik kan hen wel inlichten. Met inachtneming van wat mij als vertrouwelijk naar mij toe is gekomen, maar wel zeggen, als we nou zus of zo, dan sta ik wel garant, ze komt iedere week bij mij. Zo'n vrouw moet je ook wel een beetje bij de hand nemen en bemoedigen. Dat is in een aantal gevallen ook echt goed gegaan. Maar dat is wel belangrijk, dat je zelf ziet wat hoort wel en wat hoort niet bij mijn competentie? Als het niet tot mijn competentie hoort kan ik dan wel iemand inroepen die daar competent in is.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Samenwerking met andere professionals            |
| <i>is het ook wel eens fout gegaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                  |
| Nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Negatieve ervaring                               |
| <i>Heel fijn.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                  |
| En weet je, ik ben ook wel een paar keer met mensen mee naar de                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Positieve ervaring                               |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| rechtbank gegaan om zo'n beschermingsbewind aan te vragen. Dan vroeg een rechter ook altijd, er zat ook vaak een maatschappelijk werker bij, en dan vroeg de rechter: in welke hoedanigheid zit u hier? Als ik dan zei: buurtpastor, was het altijd goed. Dat vond ik wel bijzonder hoor. Dat voor de rechterlijke macht de kerk, want ik ben gewoon in functie van de kerk dan, maar dat die relevant is voor de maatschappij. Dat heeft me altijd veel gesterkt ook wel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                    |
| <i>Op welke manier spelen grondrechten en rechtsbeginselen ook een rol in het werk als pastor?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| Zeker, het recht van mensen die ernstig in de war zijn. Dus als je zo ernstig dementerend bent en je zou geen familie meer hebben die voor jou in de bres kan springen. Ja, dan is het wel van belang dat je als pastor de grondrechten een beetje kent. Want je ziet soms dingen gebeuren dat je denkt...                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Grondrechten                       |
| <i>Welke situaties denkt u dan aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Soms wordt mensen nog wel eens het heft uit handen genomen, hoe moet ik dat zeggen, het is vaak goed bedoelt of door tijdgebrek. Want de mensen in de zorg werken zich helemaal kapot hoor, maar ik dacht wel eens: het kan ook anders.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Grondrechten                       |
| <i>Begrijp ik het dan goed dat u als pastor eigenlijk de grondrechten van de pastoranten waarborgt? En arbeidsrecht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                    |
| Dat noemde ik al, ik had werkelijk geen idee. Ik kreeg in eerste instantie een jaarcontract en toen weer een jaarcontract en ik wist dat je na het derde jaarcontract een vast contract moest krijgen. Toen moest ik er drie maanden uit. Het was echt heel bizar, en ik heb er ook verdriet van gehad. Toen wilde ze me wel terug hebben maar ik mocht dan drie maanden geen contact hebben, terwijl het werk op de een of andere manier wel door moest gaan, voor de mensen, weet je, doe ik alles. Maar deze kerkenraad, het was die moeilijke kerkenraad, resulteerde er daar in dat ze totaal niet meer communiceerden met mij. Echt totaal niet. Dus als ik een bericht van overlijden kreeg, dan geef ik dat uiteraard door, maar dan hoorde ik gewoon niets terug. Dat hebben ze zo bizar doorgevoerd, want stel je voor dat zij als kerkenraad, of één lid van de kerkenraad, zouden merken dat ze met mij hadden gesproken. Dat was heel bizar en ik heb me heel eenzaam gevoeld, want ja, ik wilde wel weer terug om dat werk te doen, maar ik had geen idee. Ik wist alleen dat die drie maanden dat je dan geen arbeidscontacten moest hebben. Maar dat je wel goed genoeg was om de kringen te leiden en de uitvaarten te doen en dat zij dan zo moeilijk deden. Ik heb het twee keer meegemaakt. Dit was ook niet goed gegaan, toen ben ik wel teruggekomen, maar die kerkenraad heeft het, eh, de sfeer was verziekt. Ik heb toen zelf op een gegeven moment gezegd: ik doe het niet meer. Ik kon het niet meer. | Arbeidsrecht<br>Negatieve ervaring |
| <i>Dat had zo'n impact op u...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| Ik was er niet tegen opgewassen, ik kreeg er zoveel stress van. Dat moet niet. Ik werd er super verdrietig van. Ik kende al die mensen, en je denkt dat je daarmee... Ik kon dat niet opbrengen. Ik ben weggegaan, toen was ik ondertussen wel, het was een duo baan tussen de gereformeerde kerk en de hervormde kerk, toen ben ik bij de ene weg gegaan, maar ik had nog acht uur bij de andere kerk. Daar speelde op een gegeven moment hetzelfde. Ze hadden dat contract verlengt, maar die zeiden gewoon eerlijk: we hebben geen geld voor een vast contract. Jouw baan wordt betaald uit een legaat en we moeten elk jaar maar kijken. Dan is het aan mij om daarmee in te stemmen. Nou goed, de gemeente ken je en je doet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Negatieve ervaring<br>Arbeidsrecht |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|
| <p>het werk met hart en ziel, dus het was prima. Dus dan moest ik ook drie maanden geen arbeidscontact, wat hebben zij toen gedaan? Want het betekent dan ook dat je geen salaris krijgt, ze hebben achterom gekeken en toen zeiden ze: joh, je hebt zoveel extra uren gedraaid, dat was ook zo, maar die gaf ik nooit op, maar toen hebben ze me in die drie maanden dat extra geld en wat vakantiegeld betaald. Ik heb toen geen kerkenraadsvergaderingen bijgewoond, maar als er iets was, of een uitvaart, uiteraard, mensen communiceerden gewoon met me. Dat heeft me wel goed gedaan.</p>                                                                                                                                                                                                                             |                                              |
| <i>Een heel andere situatie dan de eerste keer.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                              |
| <p>Ja, het was in feite dezelfde arbeidsrechtelijke situatie, maar hij werd heel anders uitgevoerd. Weet je, als ik, de eerste keer wist ik het gewoon niet, maar toen, dat was een juriste die dat zei, die was toen scriba van de kerk, die zei [naam] "nee, ik praat niet meer met jou." Terwijl ze dan wel mij een dienst lieten doen omdat er een gat was. Ja, dat heeft mij wel heel veel pijn gedaan, want het is dan net alsof het persoonlijk naar jou toe bedoelt is.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Arbeidsrecht                                 |
| <i>Ja, dat gaat dan ook wel door elkaar heen lopen wellicht.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                              |
| <p>Dat ging daar heel erg door elkaar heen lopen ja. Ik vond het ook bizar, je blijft toch ook gewoon mens? Als ik meer achtergrondinformatie had gehad, juridische achtergrondinformatie, dan had ik het wellicht minder emotioneel kunnen bekijken.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Arbeidsrecht<br>Negatieve ervaring<br>Kennis |
| <i>Dat had u geholpen om de situatie beter te begrijpen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                              |
| <p>Dan had ik gedacht: jij bent jurist en je ziet het zo, het is goed, maar. Nu dacht ik: heeft zij gelijk? En werkt dat dan zo? Ik wist dat helemaal niet.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Negatieve ervaring                           |
| <i>Op welke wijze maakt u in uw werk gebruik van Bijbelse of theologische overwegingen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                              |
| O, altijd. Haha.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                              |
| <i>Maar als het gaat om juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                              |
| <p>Mijn Bijbelse theologische achtergrond speelt altijd een rol. Dat wisten mensen ook en dat vind ik eigenlijk zo mooi. (...) Wat is nu rechtvaardig voor de mensen? (...) Ik vind ook dat ik dat moet doen als pastor, in ieder geval als mens, maar ook als pastor. Opkomen voor het recht en de rechtvaardigheid. Ik heb ook heel vaak de gemeenteraad in die zin toegesproken, want dan was er een insprekgelegenheid, en dat was het mooie, ik voelde me wel, ik wist van mijzelf dat ik dat kan. Maar dat buurtbewoners hadden mij dat gevraagd. Ik sprak altijd met mijn achterban en dan zeiden zij: ga jij maar. Dat vind ik dan mooi om te doen, voor de mensen die geen stem hebben, die niet gehoord worden, het woord voeren. Ik kan dat, vanuit mijn achtergrond voel ik mij ook geroepen om dat te doen.</p> | Bijbelse/theologisch<br>he overwegingen      |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                              |
| <i>U laat eigenlijk zien dat je als pastor daadwerkelijk iets kan toevoegen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                              |
| <p>Ja, en daar moeten we ook niet te bang voor zijn. Ik werd echt serieus genomen, terwijl ik daar niet perse vanuit ging hoor, maar dat is wel gebeurt.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Positieve ervaring                           |
| <i>Nog ter afsluiting, wellicht iets technischer misschien, maar welke kennis zou een hbo-theoloog volgens u moeten hebben als het gaat om juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                              |
| <p>Ehm, in ieder geval kennis van wat ik al zei, kennis van kerkrecht, maar naast kennis van kerkrecht kennis van de juridische grondrechten zoals</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Kennis                                       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| <p>die beschreven zijn in het Europees verdrag van de rechten van de mens. Dat is echt belangrijk, dat kan je op allerlei gebied kan je dat tot steun zijn. En ja, het gebied van erfrecht bijvoorbeeld. Absoluut, want dan kan je bemiddelen, want je komt vast en zeker situaties tegen met gedoe en dan vragen ze echt heel vaak: "maar dominee hoe denkt u er over?" Dan is het een beetje jammer als je zegt: ja euh, maar als je met kennis van zaken kan spreken heb je kans dat je mensen weer bij elkaar kan brengen, dat vind ik wel belangrijk. Dan heb je kans dat je mensen weer bij elkaar kan brengen. En vreemdelingenrecht, dat is wel belangrijk hoor, want ja, kijk, er zijn ook hier in [plaats] illegalen, ik ken ze want ik bezoek ze nu ook, die door de kerk wordt betaald, en nou, als ik weet wat het recht is op dit moment van die mensen. Dat is niet veel, maar ik kan als kerk wel bij de woningbouw pleiten voor ze. Maar het wordt steeds ingewikkelder in deze tijd. Twee jaar geleden konden we nog een woning huren voor een uitgeprocedeerd gezin uit Armenië, een christelijk gezin, die kunnen onmogelijk terug, maar nu is het zo dat ook een kerk een IB60 verklaring moet overleggen, maar dat kunnen ze niet. Dus verhuurt de coöperatie geen woning meer aan de kerk. Deze mensen wonen nu toevallig in de flat die in het najaar wordt gesloopt, maar wat dan? Het enige wat ik dan weet wat ik kan doen is om naar Vluchtelingenwerk te gaan. En dan via de wethouder een goed woordje voor zo iemand doen. Dan kan je misschien nog wat bewerkstelligen.</p> |                                    |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                    |
| <p>Nu Armenië in oorlog is kan ik misschien een nieuwe asielprocedure beginnen, want ik weet dat niet mensen naar een oorlogssituatie kan terugsturen. Dat was vorig jaar ook wel een beetje, maar toen waren het grensgeschillen, dat werd niet zo in aanmerking genomen. Maar deze mensen zijn inmiddels al zo'n zeven jaar hier. En ze hebben hier ook recht op niets. Geen recht op geld, geen recht op de voedselbank, terwijl ik in eerste instantie dacht: deze mensen krijgen zeker een voedselbankpakket. Dan ga ik steeds iets zoeken dat ze toch een aantal weken een voedselpakket krijgt. En de mensen in de noodopvang hebben ook geen recht op iets. (...)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| <i>Zijn er nog specifieke vaardigheden of heeft de pastor een specifieke visie nodig in de omgang met juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                    |
| <p>Ik denk wel dat het een vaardigheid voor de pastor is als hij daar, euhm, als een soort advocaat, met exacte kennis kan kijken en die ook zo paraat hebben dat je daar in dit soort situaties een bemiddelende rol kan spelen. Dat je het je wel toe-eigent, maar niet op zo'n manier in de schoenen van de rechter gaat staan.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Vaardigheden                       |
| <i>Maar dat je niet wordt overspoelt door onwetendheid.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| Ja, dat je met die kennis ook in je eigen schoenen blijft staan als pastor.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| <i>Zijn er nog afsluitende opmerkingen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| <p>Ik vind het heel goed. Nou ja, je moet ook wel oppassen denk ik, daarom gebruik ik de Bijbel en de theologische achtergrond ook om mezelf ook te toetsen. Want kijk, ik kan me wel door emoties laten leiden, ik wordt best bewogen door afschuwelijke situaties, maar het heeft me wel geholpen. Dat vind ik wel een voorwaarde, je moet wel een goede zelfreflectie kunnen hebben, anders loop je het gevaar door wat ik onrecht vind me te laten leiden, terwijl als je kennis hebt van de juridische achtergronden kan mijn gevoel van onrechtvaardigheid wel iets anders liggen. Dat is wel belangrijk om dat inzicht te krijgen en dat ook te willen zien. Je moet wel reëel blijven.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Bijbelse/theologische overwegingen |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
| <b>Uitwerking interview 2</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                |
| <i>Man, 50-59 jaar, meer dan 12 uur werkzaam als voorganger</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
| <i>U zei net dat wat het juridische aangaat u de indruk had dat wat kerkelijk werkers betreft dat niet heel geweldig was.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                |
| Weinig kennis op dat terrein, maar ja, daar wordt je ook niet voor opgeleid natuurlijk. Ooit wel een paar lesjes kerkrecht gehad, alleen dat al, dat was zo summier, ja, nu is het tegenwoordig wel ietsje beter, maar ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Opleiding                      |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                |
| We kregen het nog wel echt op de CHE, Marianne Verhage gaf dat, en ook gewoon recht, dat kregen we ook. Dat was volgens mij nog apart, kerkrecht en gewoon recht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Opleiding                      |
| <i>Het is er nu zelfs helemaal uit.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                |
| Het is dus eerder minder geworden, oke.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                |
| <i>De vraag is natuurlijk of dat slim is...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
| Zeker het normale recht, dat heb je in de praktijk van je werk kom je dat best heel vaak, dat je er tegen aanloopt, dat je mensen moet adviseren: joh, ga naar een advocaat, of, toch?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Opleiding                      |
| <i>ja, tenminste, ú werkt... Als we het hebben over het juridisch domein, met daarin kerkrecht en het gewone recht.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                |
| Ik had eerst het idee dat het ging over het kerkrecht of je eigen recht, zeg maar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                |
| <i>Dat zit er eigenlijk helemaal in verweven. Als ik in mijn onderzoek kijk naar het juridische domein gaat het niet alleen over kerkrecht of het arbeidsrecht, maar ook over de pastorale begeleiding van mensen die met juridische vragen te maken krijgen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                |
| Eigenlijk zijn het twee heel verschillende poten natuurlijk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Definitie van juridisch domein |
| <i>Ja, en de gemeenschappelijke deler is dat het iets met recht is. U zegt dat u zeker met de laatste wel te maken heeft?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                |
| Op zich met allebei wel natuurlijk. Kijk maar naar arbeidsrecht, als je een arbeidsovereenkomst moet maken, daar zijn kerken natuurlijk ook niet echt op ingesteld. Die weten daar eigenlijk heel weinig van. Als je geluk heb, heb je net iemand die in het bedrijfsleven zit als kerkrentmeester, die weet er dan iets meer van af.                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Arbeidsrecht                   |
| <i>Hebt u dat meegemaakt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                |
| Hier met de verlenging van mijn contract, toen zeiden ze van: "We willen je contract met nog een jaar, of twee jaar verlengen", maar toen was ik al twee jaar hier en toen was er een kerkrentmeester, die directeur was van een firma, en die zei: "Dat mag helemaal niet, als je hem wil houden moet je hem gewoon een contract van onbepaalde tijd aanbieden." Dat hebben ze toen ook gedaan, het was ook eigenlijk geen punt. Alleen dan zijn er een paar die wat voorzichter wilden zijn: "Moeten we dan wel voor onbepaalde tijd?" Het is natuurlijk ook allemaal financieel. Vaak gaat het dan om het geld natuurlijk. | Arbeidsrecht                   |
| <i>U zegt eigenlijk dat omdat de kerken daar doorgaans daar weinig kennis over hebben...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |
| Ja, en daarom moet je het wel zelf hebben, om aan te dragen. Ik wist dat toen wel, maar hij was me net voor. Maar ik was heel blij met zijn ondersteuning.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Kennis                         |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| <i>Zijn er zo meer ervaringen als het gaat om juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                            |
| Heel simpel, de kerkrentmeesters zijn verplicht om je contract op te sturen naar het landelijk dienstencentrum. Dat wordt heel vaak vergeten, dat hoor ik ook om me heen. Als ik zelf contractverlening heb zeg ik er altijd bij: "Vergeet het niet op te sturen." Dan nog blijkt achteraf dat het niet altijd goed is verwerkt in het systeem van de PKN, dat is dan weer de andere kant.                                                                                                                        | Arbeidsrecht                               |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                            |
| <i>En buiten uw eigen arbeidsrecht, zijn er dan juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                            |
| In het pastoraat kom je het ook heel regelmatig dingen tegen waarin mensen een weg zoeken, met echtscheiding. Het is bijna lopende band bij wijze van spreken. Niet in [plaatsnaam], dat is een klein dorp, maar in grotere gemeentes zoals hier in [plaatsnaam] komt dat heel vaak voor. Als je er helemaal niets van weet, kijk, mensen moeten het zelf doen natuurlijk, bij de advocaat en bij de rechtbank, maar als je er helemaal niets van weet kun je moeilijk mensen adviseren en daarbij begeleiden.    | Pastoranten en juridische vragen<br>Kennis |
| <i>En hoe doet u dat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                            |
| Dus door in het pastorale gesprek ook die dingen aan de orde te stellen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Vaardigheden                               |
| <i>En hoe verwerft u die kennis, u zegt net dat u in de opleiding eigenlijk niet heel veel hebt gehad.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                            |
| Door ook wel, als dingen aan de orde zijn, ook wel op te zoeken op internet en zo. Dat verandert ook nog steeds, dus een paar oude boeken tevoorschijn toveren heeft ook geen zin.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Vaardigheden                               |
| <i>U zegt dat het belangrijk is om op de hoogte te zijn van de actuele regelgeving eigenlijk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                            |
| Zeker, de praktische kant, van de kerkelijk werker wordt ook juist die praktische kant verwacht. Meer nog dan van de predikant.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Vaardigheden                               |
| <i>Ja? Hoe ziet u dat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                            |
| Ja, dat ziet ik zo niet, dat ziet de gemeente vaak zo. De kerkelijk werker is praktischer bezig en de predikant geestelijker zeg maar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vaardigheden                               |
| <i>Ze verwachten ook dat u praktischer bezig bent?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                            |
| Ja, ze verwachten ook oplossingen van je.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Aard van de werkzaamheden                  |
| <i>U zegt dat dat voorkomt bij echtscheiding, zijn er nog andere...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                            |
| Mensen met psychische zorg, die er soms heel diep doorheen gaan. Wanneer kan je bij wijze van spreken verplicht op laten nemen? Ik noem nu deze, maar zo zijn er legio voorbeelden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Pastoranten en juridische vragen           |
| <i>Hebt u daar ook mee te maken gehad?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                            |
| Ja, ook mensen die bijvoorbeeld een ernstig verkeersongeluk gehad hebben. Kwestie van schuld, geen schuld? Het gaat dan vooral om de pastorale begeleiding, maar die mensen zitten ook in een heel juridisch proces dat soms jaren sleept.                                                                                                                                                                                                                                                                        | Pastoranten en juridische vragen           |
| <i>Hoe verhoudt u zich in de begeleiding tot dat juridische proces?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                            |
| Ik ga me er niet in mengen, ik bedoel, dat is ook mijn taak niet. Maar als hun met vragen zitten die in zo'n pastoraal gesprek ook naar voren komen. Stel iemand krijgt problemen met zijn advocaat, dat is wel degenen van wie hij steun moet hebben. Als ik tegen zo'n advocaat in ga zitten praten komt zo iemand helemaal in de knel. In het uiterste geval kan je ook zeggen: je hebt ook recht op een andere advocaat, bij wijze van spreken. Ook al is hij door de staat toegewezen bij wijze van spreken. | Vaardigheden                               |
| <i>Een belangrijke randvoorwaarde is dus ook om te weten wat u niet kan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                            |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| Ja, wat er wel en niet kan. Niet door in het proces zelf te duiken. Daar moet je je niet mee bezig houden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Kennis                           |
| <i>Hebt u nog andere voorbeelden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                  |
| Zo even niet paraat, we hebben al heel wat genres gehad, huwelijk, verkeer.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                  |
| <i>Ik ben steeds weer aan het zoeken naar, ik ben benieuwd naar waar kerkelijk werkers dan tegenaan lopen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                  |
| Ik zal best meer dingen meegemaakt hebben, maar dat heb ik even niet paraat. Dat komt gedurende het gesprek wel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| <i>U was in deze situaties als kerkelijk werker betrokken, wat maakte uw handelen als professioneel handelen? Anders dan dat van de buurvrouw of de buurman?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| Nou, met die juridische kennis kun je iemand natuurlijk ook helpen. Wat je vaak meehelpt in dat soort dingen is dat mensen van alles roepen maar geen kennis hebben van wat kan en wat niet kan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Kennis                           |
| <i>Misschien ook wel in de emotie en het vuur van het moment, maar wat doet u daar dan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                  |
| In het gesprek de mensen ook aangeven, zodat ze ook een beetje tot rust komen, weet je ook dat dit kan? Ik heb het beeld voor me van een echtscheiding waarin de vrouw absoluut niet weet wat haar rechten en plichten zijn. Ze heeft een advocaat, maar ze volgt nu ook een weerbaarheidstraining, om ook een klein beetje in dat hele proces weerbaar te worden. Want voor je het weet, ik zeg het nu een beetje plat, wordt het huis onder haar kont verkocht bij wijze van spreken.                                                                                                                                                                                               | Vaardigheden                     |
| <i>En dan komt u daar als kerkelijk werker...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                  |
| Dan is het wel de bedoeling dat die vrouw een beetje tot rust komt. Zo'n vaart loopt het niet, want dan moet er nog wel eerst dit of dat gebeuren.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaardigheden                     |
| <i>Maar voordat u dat kunt zeggen...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                  |
| Moet je wel weten hoe het zit.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Kennis                           |
| <i>Daar zit dan de crux zeg maar?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                  |
| Dan kom je er nog achter dat regels door de loop van de tijd wel veranderd zijn. Dat is dan ook wel luisteren naar mensen die er meer kaas van gegeten hebben. Soms laten ze ook wel brieven lezen natuurlijk die ze van de advocaat hebben gekregen. In vertrouwen natuurlijk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Kennis                           |
| <i>Je komt eigenlijk heel dicht bij mensen, ook bij hun juridische...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                  |
| Ja, want ook bij zo'n brief die dan op de deurmat valt, ook al staat er bij wijze van spreken niks in, dat is ook iets, mensen lezen soms in een brief dingen terwijl die brief niets zegt. Dan is het alleen maar om de voortgang te bevestigen, of iets dergelijks. Dan zijn ze soms al helemaal van streek om zo'n brief. Mijn taak is dan vooral dat mensen weer rustig worden en weer wat vertrouwen kunnen krijgen, zodat ze ook met God die weg weer kunnen gaan. Het lijkt vaak heel erg ver bij elkaar weg, maar juist in zo'n juridisch proces heb je God heel dichtbij nodig. Ik denk dat ook voor het competentieprofiel belangrijk is dat je die verbinding kunt leggen. | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Ja, kun u daar iets meer over vertellen, hoe u die verbinding probeert te leggen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                  |
| Nou, ook al zijn alle dingen tegen ja. Ook rechtmatig tegen je. Maar dat je dan toch je troost en je kracht bij God probeert te zoeken. Ook al ben je schuldig, God vergeeft dan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Vaardigheden<br>Visie            |
| <i>Dat zijn als het ware dragende beginselen die u meeneemt. Maar is het ook wel eens misgegaan? Dat u zegt: "Dat had ik anders aan moeten pakken?"</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| Dat zal ongetwijfeld. Het is, dat soort dingen zijn een zoektocht. Want ik bedoel, ik het ook niet het juridische wetboek in mijn hoofd. Het is ook dat ik door mijn leeftijd en ervaring, bouw ik toch wat op. Dat ik op een gegeven moment weer paraat heb als je het nodig hebt. Soms moet je ook gewoon zeggen: "Hier ga ik thuis even naar kijken." Wat heel belangrijk is, is dat je voorzichtig bent in dingen roepen waarvan je niet 100% zeker weet dat het zo is. Zeker in juridische zaken.                                                                                                                                                                     | Ervaring                                                             |
| <i>Maar hoe komt u er dan achter dat iets wel zo is?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                      |
| Dat kan op internet heel makkelijk natuurlijk. Alles is op internet te vinden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Vaardigheden                                                         |
| <i>Het is nog wel een kunst om die te lezen...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                      |
| Ja oke, ik denk dat dáár die lessen toen wel bij geholpen hebben. Zo hebben we ook les gekregen toen, van, alles is gerubriceerd, echtscheiding kun je zo terug vinden en recht met kinderen, dat is ook belangrijk als die er bij betrokken zijn natuurlijk. Uiteindelijk wordt dat bij de rechtbank beslist wie de kinderen mag hebben.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Vaardigheden<br>Kennis<br>Opleiding                                  |
| <i>U zegt: enige oriëntatie op het geheel heb ik we gehad.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                      |
| Ja, en dat heeft ook wel geholpen denk ik. Ik vond het ook wel een mooi vak. Ik ben ook wel praktisch ingesteld. Juist zo'n stukje praktisch ingesteld zijn helpt je in zulke situaties ook wel heel erg. Of dat je alleen voor het geestelijke komt zeg maar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Opleiding                                                            |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                      |
| <i>In welke werksituaties is de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk? Hebt u daar wel eens mee te maken gehad?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                      |
| De beroepsmatige geheimhouding is van het begin af aan bij mij wel geborgd geweest. Nou, in het allereerste begin, toen ik hier begon, toen wilde geen van de predikanten mij in de bediening stellen. Die hadden ze nog nooit gehad. Die hadden ook wel een geheimhouding moeten hebben. Dat vond ik best lastig, ik zat daar met drie collega's. Drie predikanten en ik, en ik eiste een soort dat ze mij in de bediening zouden stellen, juist vanwege die geheimhouding. Dan hoort de gemeente, het moet openbaar zijn dat jij een geheimhoudingsplicht hebt, ook vanwege het stuk vertrouwen.                                                                         | Beroepsmatige geheimhouding                                          |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                      |
| Het is soms wel spannend, want wijkpredikanten willen soms wel alles weten, zeker als het om bijzondere dingen gaat. Maar als mensen je in het volle vertrouwen dingen zeggen mag je daar met niemand over spreken, mijn vrouw weet ook heel veel dingen niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Beroepsmatige geheimhouding                                          |
| <i>Hoe beoordeelt u dat? U zegt eigenlijk dat het een heel belangrijke randvoorwaarde is. Het zegt iets over het vertrouwen, maar hoe beoordeelt u de situaties van: dit moet geheim blijven, maar dit zal ik wel moeten delen misschien?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                      |
| Moeten delen komt eigenlijk heel weinig voor. Ik heb wel eens iemand gehad die wel pogingen deed voor zelfdoding. Dan wordt het wel lastig, want dan moet je ook iemand tegen zichzelf beschermen. En bij wie breng je het dan? Het ging hier om een vrij jong meisje nog, van rond de twintig. Je gaat dat dan niet tegen die ouders zeggen, ik had wel contact met die ouders, maar ja. Dus dat heb ik wel heel lastig gevonden. Uiteindelijk heeft ze ook nog wel een poging, een serieuze, gedaan, dat is gelukt ook toen. Dan is het ook wel belangrijk dat je goed contact hebt met de begeleidend psychiater. Dan kun je tussen de beroepen, je kan het niet altijd | Beroepsmatige geheimhouding<br>Samenwerking met andere professionals |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| voorkomen natuurlijk, ze heeft me ook nooit aangegeven: "Ik ga het morgen doen", dan wordt het wel anders natuurlijk. Maar dat heb ik wel spannend gevonden: wanneer, op welk moment, dat kan niemand je vertellen, dat moet je inschatten.                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| (...)<br>Ik heb me wel gerealiseerd in dat proces dat op het moment dat ik vind dat ik het toch moet delen, ik heb er in die zin ook best wel lang mee gewacht. Misschien ook wel té. Dat zou kunnen. Wanneer ben je te zuiver in de geheimhouding? Dat is echt lastig. Dat kun je ook in een competentie niet rondbreien natuurlijk. Dat is wel een belangrijk item waarin mensen in de opleiding met een soort casus daar toch een keer over discussiëren.                                                                 | Beroepsmatige geheimhouding           |
| (...)<br>In intervisie is het weer anders, maar dan moet je weten dat het 100% te vertrouwen is. Dan kan je wel dingen delen, maar dan wel geanonimiseerd. Dan wordt het alsnog lastig natuurlijk, ik zit toevallig in een intervisiegroep die best breed is, maar twee collega's komen uit een buurdorp.                                                                                                                                                                                                                    | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Maar hoe beoordeelt u dan wat u met wie deelt? U zegt dat u dat met uw voelhorens probeert vorm te geven.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                       |
| Ik zie eigenlijk geen andere mogelijkheid dan het met je voelhorens te doen. Ervaring zeg maar. Maar als je nog geen ervaring hebt denk ik ook dat door de druk die er ook op licht eerder geneigd bent om dingen te delen. Dan wanneer je meer ervaring hebt, dan wordt je inschatting ook scherper.                                                                                                                                                                                                                        | Ervaring                              |
| <i>Loopt u in de samenwerking met andere professionals tegen juridische vragen aan? Zo ja, welke?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                       |
| Nee, dat ging dan toch vaak over de persoon zelf, over de begeleiding. Maar niet zozeer juridisch.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Werkt u met protocollen en reglementen, en zo ja, zorgt dat wel eens voor problemen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| Nee, eigenlijk niet. Zoveel protocollen zijn er ook niet. Je hebt wel het protocol voor het seksueel misbruik liggen, dat kan ik zo pakken als dat nodig is.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Protocollen en/of reglementen         |
| <i>Als dat gebeurt, zou u dan weten hoe u daar mee moet werken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| Ja, ik denk dat je dat alleen weet op het moment dat het zich voordoet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Vaardigheden                          |
| (...)<br><i>We hebben het er net al even over gehad, maar hoe je de pastorale begeleiding van pastورانten vormgeeft die te maken krijgt met juridische vragen. Ik weet niet of u daar nog meer over kunt zeggen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                       |
| Nee, niet echt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                       |
| <i>Op welke wijze spelen de invulling van grondrechten een rol in uw werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                       |
| Grondrechten, en dan denk je bijvoorbeeld aan discriminatie?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                       |
| <i>Ja en bijvoorbeeld recht op leven.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       |
| Nou ja, bijvoorbeeld een situatie waarin iemand zwanger is en in de periode van zwangerschap blijken er allemaal dingen mis te zijn met het baby'tje. Dan is het wel heel belangrijk dat je zo iemand ondersteunt in die situatie. Ze wilde 100% voor het leven gaan, wel met die verstande dat het voor het kind te doen was zeg maar, dus niet ten koste van alles. Toen hebben we ook gezien dat in het ziekenhuis, in het begin krijgt zo iemand allerlei vragen op zich afgevuurd natuurlijk, van abortus tot noem maar | Grondrechten                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| op. Dat is voor die mensen een enorm zwaar proces. Achteraf, het is geen gezond kind, maar het is wel geboren, het mag nu weer thuis zijn, maar dan nog, het is een heel proces, dat stopt niet. Dat is wel een grondrecht natuurlijk, het recht op leven en in hoeverre is het nog een grondrecht?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                  |
| <i>U wordt daar dus mee geconfronteerd, dat het daarom spant,</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                  |
| Maar die artsen kunnen ook moeilijk anders. Dat probeer je ook duidelijk te maken: ze moeten je die vragen stellen, vanwege hun professie al om zo ook enig begrip probeert te kweken voor de arts. Nu blijkt dat nu het zo duidelijk is voor de artsen en verpleegkundigen hoe ze er in staan, nu ondersteunen ze hen daar ook voor 100% in. Dat is ook belangrijk dat iemand daarin zelf duidelijk zijn standpunten kan verwoorden. Dat is voor mij een rol om hen daarbij te helpen. Ik hoef niet zelf bij zo'n gesprek te zijn, maar als ze bij me komen met al die vragen. Dat is ook lastig, in deze situatie was het niet zo dat ze gelijk voor abortus gingen. Dat zou ik wel lastig vinden, maar wie ben ik om te zeggen dat het niet mag? | Grondrechten                                     |
| <i>U zegt: aan de ene kant ben ik er om de pastorant te ondersteunen, toe te rusten, om als het ware in hun kracht te staan, en ook om met een helicopterview het geheel te overzien en daarin dingen in perspectief te plaatsen, juist op dit soort ingrijpende situaties.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                  |
| En in hoeverre is er in dit soort situaties nog een recht op leven? Het is in dit soort situaties toch een keuze tussen de arts en de patiënt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Grondrechten                                     |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| Ik zeg altijd: probeer nooit de psychiater of de arts of de politieagent af te vallen, want anders wordt je partij, dat is een valkuil waar je snel in valt natuurlijk, van je pastorant, om daarmee een front te vormen tegen de andere kant. Ik denk dat dat juist een hele slechte is. Natuurlijk moet je voor de pastorant opkomen, maar tegelijkertijd moet je begrip kweken voor de situatie van degene waar ze tegenover staan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Pastoranten en juridische vragen<br>Vaardigheden |
| <i>U zegt eigenlijk dat de kerkelijk werker als hbo-theoloog het vermogen moet hebben om het groter geheel te overzien in situaties waarin juridische vragen een rol spelen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                  |
| Ja, Om die rust te creëren.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Vaardigheden                                     |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| <i>Op welke wijze maakt u in uw werk gebruik van Bijbelse en/of theologische overwegingen ten aanzien van juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                  |
| Ik denk bijvoorbeeld aan het voorbeeld dat je elkaar moet beschermen. Je kunt bijvoorbeeld uit Deuteronomium het voorbeeld gebruiken dat je een hek om je dak moet zetten. Zo kun je heel breed vanuit de Bijbel voorbeelden vinden. Je moet wel zoeken naar funderingen, dat is soms wel eens lastig, dat hoeft ook niet in alle situaties. Soms willen mensen daar ook een stukje ondersteuning vanuit het Woord in hebben. Maar ik vind dat je daar niet altijd heel gewrongen naar moet gaan zoeken altijd.                                                                                                                                                                                                                                     | Bijbelse/theologische overwegingen               |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| <i>Als we ons wat meer richten op het competentieprofiel zelf, Welke kennis op juridisch gebied zou een hbo-theoloog volgens u moeten bezitten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                  |
| Er was een boek, ik denk dat dat een heel goed boek was, het was een heel algemeen boek over het burgerlijk recht. Je moet natuurlijk geen rechtenstudent worden. Maar leer mensen hoe ze dat moeten hanteren. Nu hoor ik van jou dat het er eigenlijk al helemaal uit is, twintig jaar terug zat het er nog in en ik had al aardig wat kennis, maar ik kwam uit het bedrijfsleven, maar ik heb studenten er echt mee zien worstelen, die vonden het een heel lastig vak. Kerkrecht en het gewone recht vond ik heerlijke vakken, maar genoeg studenten die daar heel weinig kennis van                                                                                                                                                             | Kennis<br>Vaardigheden                           |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| hadden, zeker bij de voltijd als ze net van de middelbare school af komen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                |
| Als je maar weet waar je het kan vinden. Dan hoeft je niet de hele wet uit je hoofd te kennen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Vaardigheden                                   |
| <i>U zegt eigenlijk dit zijn essentiële vaardigheden waar de beginnende hbo-theoloog wel over zou moeten beschikken? Weten hoe hij in de wereld van het recht zijn weg vindt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                |
| Dat helpt natuurlijk gelijk in het kerkrecht, want dat is weer veel breder. Want bij conflicten moet je ook heel goed weten hoe je daarin staat. Dat is wel echt een apart vak, ik denk dat je beide poten niet in elkaar moet schuiven, maar ik heb het idee dat een opleiding daar toch twee aparte vakken voor moet maken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vaardigheden<br>Opleiding                      |
| We zijn natuurlijk als christelijke kerk heel slecht in het opkomen voor ons recht. We zeggen heel vaak: "God zal het later wel recht maken."                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                |
| <i>Dan functioneert het eigenlijk als een soort dooddouner?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                |
| Ja, dan sla je de boel ook helemaal dicht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                |
| <i>Het lijkt me het spannende om daar een zeker evenwicht in te vinden.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                |
| Ik denk bij onrecht dat je mensen kunt ondersteunen. Soms wordt mensen ook echt onrecht aangedaan en heb je niet de mogelijkheden om dat om te buigen. Er zijn wel momenten dat je zegt: "Hier heeft tegen vechten geen zin meer, maar probeer met God een weg te vinden dat je weer verder kan". Ik gebruik bewust geen woorden als je er bij neerleggen, of berusting, dat is natuurlijk nog een heel andere, dat komt wellicht met de tijd. Ook een woord als vergeving. Dat wordt natuurlijk wel heel snel genoemd, maar dat je je realiseert dat dat soort termen, wees heel voorzichtig in conflictsituaties met dat soort termen. | Bijbelse/theologische overwegingen             |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                |
| <i>Wat zou een hbo-theoloog volgens u op juridisch gebied verder nog nodig hebben?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                |
| Misschien spreek ik mezelf nu tegen, maar moeten we ons altijd zo sterk op ons eigen recht richten? Of is het dan beter om toch een weg te kiezen waarmee Gods koninkrijk niet geschaad wordt? Ook ten opzichte van jezelf. Je kan natuurlijk heel sterk op je rechten staan, maar in bepaalde situaties is dat ook niet wijs. Ik ga er verder niet echt op in, maar heb daar in de praktijk ook wel mee te maken gehad, dan is het wel lastig om je op te stellen als de mindere.                                                                                                                                                       | Bijbelse/theologische overwegingen             |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                |
| <b>Uitwerking interview 3</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                |
| <i>Vrouw, 40-49 jaar, meer dan 12 uur werkzaam als pastoraal werker</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                |
| <i>Wat is uw beeld van het juridische domein? Wat roept het op?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                |
| Ik ben nu aan het stoeien met de kerkorde, dus dat roept het op. Gewoon de kerkorde waar je als kerkenraad rekening moet houden en juridische vragen over mijn rechtspositie als werknemer. Die voor kerkelijk werkers vrij ingewikkeld is vind ik.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Definitie van juridisch domein<br>Arbeidsrecht |
| <i>Dus de context waarin u werkt en uw eigen arbeidsrecht, zijn er nog meer gebieden waar u dan aan denkt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                |
| Nou ja, in het pastoraat kom je het natuurlijk tegen. Echtscheidingsproblematieken waarbij je van alles hoort. Ik heb de klok wel eens horen luiden waar mensen allemaal mee te maken krijgen. Of rondom sterven waar de nabestaanden mee te maken krijgen, dus die juridische, eh, maar daar houd ik mij in principe op het pastorale na,                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Pastoranten en juridische vragen<br>Kennis     |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| inhoudelijk niet mee bezig. Dus ik heb de klok horen luiden, ik weet er iets van, want ik ben ooit afgestudeerd als maatschappelijk werker met specialisatie ouderenwerk, dus ook met erfrecht. Ik weet er dus iets van, maar dat is en niet meer up to date en het is niet mijn sterke vak. Dus verder dan dat iets niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Ervaring                           |
| <i>Dus u ontwijkt het een beetje als het nodig is?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                    |
| O, nee. Er tussendoor, en mijn taak is een pastorale. Juist er dan zijn in alle frustratie, verdriet en woede en dan zien dat je dat een beetje kan kanaliseren en dat er dan daarnaast mensen in gesprek komen. Dat zie ik dan als mijn taak in het geheel. En niet inhoudelijk adviseren. Soms wel het adviseren om er iemand naar te laten kijken, dat zou wel verstandig zijn. Maar dan ben ik niet degene, verder dan dat zal ik nooit gaan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Vaardigheden                       |
| <i>Kan je wat ervaringen schetsen hiermee, je noemde er net al twee.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                    |
| Ik ben nu aan het stoeien met de kerkorde, daar ben ik hele ochtend mee bezig geweest. Over de plaatselijke regelingen, over Avondmaal en hoe dat nu toch allemaal officieel verwoord moet worden en hoe ik dat toch netjes recht brei dat de classis er mee akkoord gaat.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Vaardigheden                       |
| <i>Want, wat is er aan de hand?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| Ow, ik formuleer het niet goed. Er stond een bizarre regeling in van: iedereen mag aan het Avondmaal vanaf achttien jaar. Maar dat is niet kerkordelijk juist want in de kerkorde wordt geen leeftijd genoemd. Dus toen werd er geroepen: iedereen die zich geroepen voelt mag aan het avondmaal, maar dat is kerkordelijk ook niet juist, want je kunt kiezen tussen belijdende of doopleden en gastleden. Maar wat doe je dan met iemand die niet gedoopt is maar er wel elke zondag is en eigenlijk geen zin heeft om belijdenis te doen. Gewoon omdat: God vindt mij zo ook wel goed. Wat doe je dan met zo iemand? De stille conclusie is: opschrijven hoe het formeel moet en aan de andere kant je mond houden en dat niet op papier willen schrijven en gewoon maar laten gebeuren in de praktijk. Ik ben heel makkelijk en schrijf dat dan ook o iedereen die zich geroepen voelt mag aan het Avondmaal. Dat is een beetje kort door de bocht. En het inzegenen van het huwelijk van mensen met hetzelfde geslacht waren ook mooiere zinnen voor. | Negatieve ervaring<br>Overig       |
| <i>Want ik begrijp dus dat je voor de plaatselijke kerk iets hebt opgesteld waar vanuit de classis commentaar op is gekomen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                    |
| Ja. Dus nu helpt de classis ook even om het goed te formuleren zodat ze het gaan goedkeuren. Want we hebben die plaatselijke regeling nodig omdat we een kleine kerkenraad willen zijn met maar drie ambtsdragers, dus daar heb je dat voor nodig. Maar om dat dan ook weer aan de gemeente uitgelegd te krijgen waarom al die poespas nodig is, moet ik er zelf ook wel een beetje in zitten, anders kom ik er niet uit. En om het nog een beetje ingewikkelder te maken zijn we ook nog bezig met een federatieproces van negen kleine dorpen in [gebied]. Negen kleine dorpen die een federatie willen aangaan. Daar zit ik ook in de stuurgroep en om dat dan ook aan de gemeente duidelijk te maken waar al die paparassen voor zijn en wat voor keuzes ze moeten maken: ik vind het erg ingewikkeld.                                                                                                                                                                                                                                                 | Negatieve ervaring<br>Vaardigheden |
| <i>Wat maakt het ingewikkeld?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Je kan niet zomaar opschrijven op z'n simpel wat je zeggen wilt, maar het moet in formeel taalgebruik en alles heeft zoveel consequenties. Want waarom federatie en waarom geen fusie? En al die verschillende niveaus, om dat zelf überhaupt een beetje te vatten en dan ook nog uitgelegd te krijgen waarom dat dan heel belangrijk is om te gebeuren, omdat de kerk                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Kennis<br>Vaardigheden             |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| <p>anders gedoemd is binnen een jaar de deuren te sluiten. Zo crux is het. En om dat zelf te snappen: wat zijn nou de verschillende mogelijkheden en wat zijn de consequenties van al die mogelijkheden? En om dat dan ook nog uit te kunnen leggen, dat vind ik een vrij taaie. In grote lijnen kan ik de kerkorde ook lezen, die pak ik er braaf bij, maar dit gaat een stap dieper omdat dit niet even nakijken is wat tot de taak van de ouderling of wat hoort bij de taak van de diaken. Dit is toegepaste wetenschap.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |              |
| <p><i>Wat heb je nodig om dat op een goede, professionele manier, als professional vorm te geven?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |              |
| <p>Voorbeelden, van, ehm, even denken hoor wat voor voorbeeld ik dan nodig heb. Want ik roep wel heel hard voorbeelden, maar die zijn er ook. Net als de plaatselijke regeling, dat is ook een invuloefening. Maar die invuloefening blijkt net elke keer wat complexer te zijn, want elke keer klopt hij weer niet. Dan heb ik het wéér niet goed gedaan. Ja, wat heb ik nodig? Het stomme is, ik heb basiskennis, want ik ben gemeenteadviseur geweest, dus wat dat betreft heb ik mij, zeker toen de kerkorde kwam, daar redelijk in verdiept en ook gemeente terzijde gestaan daarin. Maar om dat nu al die punten en die komma's precies goed te krijgen, wat heb je daar voor nodig? Vooral mensen die meelesen en meekijken. Dat is eigenlijk wat ik het meest gebruik. Dus ik heb kennis van de lijnen nodig van: met wie kan ik contact opnemen?</p>                                                                                                                                                                                                   | Kennis       |
| <p>(...)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |              |
| <p>Nu is er iemand die gewoon zegt: stuur maar op wat je hebt, ik ga er met een rode pen doorheen en schrijf gewoon o dit klopt niet en dit en dat moet anders en zo en zo is het voorstel. Dan kan ik weer verder. Maar ehm, het was voor mij niet echt duidelijk waar ik moest zijn in de classis, dus dat is nu geregeld. Dus enerzijds het besef dat het toch een stuk preciezer moet dan ik vind en anderzijds iemand die nu dus daarin heel precies mee gaat lezen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Kennis       |
| <p><i>Dat is dus het ene, van wat je zegt de kerkelijke context, die is ingewikkeld en bureaucratisch als ik het zo een beetje mag samenvatten?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |              |
| <p>En, maar daarbij ook handig, als stok achter de deur. Want sinds zondag hebben we nog maar één ambtsdrager. In plaats van, nou ja, als deze papieren goed zijn, zijn we een kleine kerkenraad, dan moeten we er drie hebben. Tja, eentje heeft er zondag afscheid genomen, dat mag ook wel want ze was 82. Dan is de bureaucratie ook een goede stok achter de deur. Mijn contract loopt in juni af en er moet dan voor vier jaar getekend worden, ze zijn dan niet bevoegd om te tekenen. Dus mijn contract loopt af. Zo'n vaart zal het wel niet lopen, ik ga er nog steeds vanuit dat ik de kerkenraad voor die tijd weer op poten heb, maar dat komt dan wel aan. Dat komt dan in de gemeente wel aan van: al vinden wij dit allemaal onzin, we willen jou toch nog wel een poosje houden. Of dat nou resulteert in een aantal mensen die ja zeggen als ambtsdrager is de volgende vraag. Behalve bureaucratisch is het ook wel een vangnet met grenzen. De regels zijn er om te breken, maar af en toe moet je je er ook wel een beetje aan houden.</p> | Arbeidsrecht |
| <p><i>Dat is dus het een, het andere is dus dat je zegt: mijn arbeidsrecht is ingewikkeld?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |              |
| <p>Ehm, sowieso hoor ik vaak kerkelijk werkers die zomaar uren moeten inleveren of er simpelweg uit geknald worden en dat je als kerkelijk werker er makkelijker uitgezet kan worden dan een dominee. Voor de rest, heb ik daar juridisch, ben ik daar niet echt heel erg mee bezig, want je komt niet zo ver met juridische zaken in de kerk, je hebt met allemaal</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Arbeidsrecht |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
| vrijwilligers te maken, allemaal met goede bedoelingen en alles. Ik vind ze niet altijd de beste werkgever, dus als het juridische echt in beeld gaat is het meestal foute boel en dan gaat het wettelijk recht spelen. Ik was sowieso voorstander van het samengaan van de VKW met CNV, dus dan moet je gewoon keihard CNV inschakelen. Dat is een beetje mijn gevoel. Want de vrijwilligers weten het ook allemaal niet over het algemeen. Maar het gevoel dat de positie niet heel stevig is, dat eh.                                                                                                               |                        |
| <i>Maar als ik je zo hoor zeg je: bij recht moet je zoveel mogelijk uit de buurt blijven, want je hebt het pas nodig als het echt fout gaat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                        |
| Over juridisch recht, arbeidsrecht denk ik wel. Ik ga er maar vanuit dat vanuit de landelijke kerk er een goed basiscontract is en dat dat allemaal op zich ik mijn naam wel gewoon onder kan zetten. Maar dat het juridisch wel stevig in elkaar zit, alleen als kerkelijk werker tegenover de predikant, als er gedonder is, de kerkelijk werker kan je zo kwijt. Je roept dat er geld minder is en je bent je kerkelijk werker via, nou ja, je kan hem zo kwijt. Dat is een beetje mijn negatieve beleving. Wat ik zeggen wilde, weet ik niet meer. Maar voor de rest gebruik ik dat juridische, kom ik niet tegen. | Arbeidsrecht           |
| <i>Het geeft vooral veel gezeur?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                        |
| Nou ja, het speelt niet. Als in dienst van de plaatselijke kerk ben ik compleet afhankelijk van kennis en kunde van de vrijwilligers die daar zitten. Als er gedoe is moet je er toch iemand bij halen, want dan ben je allebei denk ik niet voldoende, heb je niet voldoende beeld van regels dat je er samen uitkomt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Negatieve ervaring     |
| <i>Zou het helpen als je daar zelf meer kennis over zou hebben of vaardigheden daarin, zodat je het wellicht zou kunnen voorkomen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                        |
| Vaardigheden in die hele technische wet kant is denk ik niet leuk, maar wel nuttig. Wel belangrijk om er in ieder geval een beetje mee te kunnen, nou ja, die juridische kennis zit allemaal in hetzelfde taalveld. In hetzelfde denkveld, of het nu de kerkorde is of dat het nou het arbeidsrecht is. Het zit allemaal in hetzelfde juridische taalgebruik. Dus dat taalgebruik en die denkpatronen daar moet je je wel een keer in verdiept hebben. Dan weet je het nog niet, maar, dan pak je de kerkorde er wel bij. Je moet domweg wel weten dat een ordinantie zo zit en hoe je dat moet lezen.                 | Kennis<br>Vaardigheden |
| <i>Begrijp ik dat je dat niet hebt gehad, of heel weinig?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                        |
| Nou, ik ben heel lang geleden afgestudeerd. Dat is wel twintig jaar op z'n minst. Ik heb het niet gehad, niet als hbo-theoloog. Maar goed, ik ben maatschappelijk werker, daar heb ik het allemaal wel in gehad. En toen de PKN, PKN werd heb ik cursussen in gehad, maar dat was vanuit mijn functie van toen, dus niet als kerkelijk werker. In de opleiding zou je op z'n minst eens een middag je nek erover moeten breken om je leesvaardigheid te...                                                                                                                                                             | Opleiding              |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                        |
| Je moet zelf die kerkorde durven pakken om er in te duiken om te kijken: wat staat er nou? Dat vind ik een basis die iedereen moet beheersen. Je moet weten waar je moet beginnen met zoeken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Vaardigheden           |
| <i>Wat onderscheid jou daarin van een reguliere ouderling?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                        |
| Dat die niet geleerd heeft, ehm, ik heb een andere verantwoording. Als mens kan ik wel vinden dat het allemaal wel op zn boeren jan fluitjes kan, maar als werknemer weet ik, als professional weet ik dat dat gewoon even strak geregeld moet worden en dat ik me er wel in móét verdiepen. Dat het dus nut en noodzaak heeft.                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Vaardigheden<br>Visie  |
| <i>En dat is dan het verschil tussen u en een vrijwilliger?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                        |
| Ik heb daar een andere verantwoording in, of ik dat nu leuk vind of niet,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| maar die heb ik wel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                       |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       |
| Als professional heb ik daar gewoon een plicht in om op z'n minst te signaleren van joh, we zouden hier eens iemand bij moeten halen. Ik hoef het niet zelf te weten, maar wel wanneer ik er iemand bij moet roepen en waar ik moet roepen.                                                                                                                                                                                                                                                              | Vaardigheden                          |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       |
| <i>In welke werksituaties is de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk? Heb je daar ervaring mee?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                       |
| Dat vind ik een heel lastig thema. Daar is al heel wat over geschreven, maar dat is een thema dat je in discussie met elkaar, als professionals elkaar best wel eens mag bevragen en dat thema eens bespreken en heel concreet maken. Zeker ook naar moderne media, maar ook in discussie in de kerkenraad met ouderlingen, of überhaupt welke openheid deel je?                                                                                                                                         | Beroepsmatige geheimhouding           |
| <i>Is het wel eens fout gegaan? Of dat het onduidelijk of lastig was?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| O, ja, dat is best af en toe lastig. Dat er bij de diaconie per ongeluk namen in de notulen terecht komen van mensen waar hulp verleend is. Dat er in het pastoraal beraad soms wel eens teveel gedeeld wordt, of dat daar namen in verslagen komen of heel makkelijk gedeeld worden in de kerkenraad. Van mij hoeft dat niet. Daar kunnen we ook nog wel over van mening verschillen van wat wel en niet mag is niet in beton gegoten. Dat is maar goed ook, maar dat maakt wel dat het een gesprek is. | Beroepsmatige geheimhouding           |
| <i>Hoe vind je vervolgens een gemene deler? Hoe zoek je dan uit wat de gewenste situatie is?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                       |
| Dat is in discussie met elkaar, en kijken waar je elkaar vind, binnen de grenzen van wat mag, ook met geheimhouding. Maar er is een hele discussie geweest over wat je wel en wat je niet in het kerkblad zet met naam en toenaam. En wat doe je dan met de website? Dat zijn lastige discussies. Maar wel belangrijke.                                                                                                                                                                                  | Beroepsmatige geheimhouding           |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       |
| <i>Zou je dat wat kunnen stroomlijnen als professional?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                       |
| In grote lijnen wel, maar het gaat altijd om de punten en de komma's en die verschuiven nog wel eens. Dus zodra er weer nieuwe ambtsdragers zijn verschuiven de punten en de komma's weer een beetje. De grote lijnen blijven wel gelijk.                                                                                                                                                                                                                                                                | Vaardigheden                          |
| <i>Werk je ook als pastoraal werker samen met andere professionals?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| Ja, op [plaats] werk ik samen met een predikant, op de dorpen werk ik in principe alleen, maar in de regio hebben we collegiale contacten.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Samenwerking met andere professionals |
| <i>En buiten de kerk? Met bijvoorbeeld een psycholoog of een huisarts.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                       |
| Thuiszorg, ehm, de zorgcoördinator, maar verder niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Samenwerking met andere professionals |
| <i>En zorgen die samenwerkingen binnen of buiten de kerk wel eens voor problemen of vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| Daarvoor werken we te weinig samen. Dat zit in de rand en het verschiijnt ook niet allemaal op papier. Dus dan heb je ook minder snel problemen, dan kan je elkaar nog eens wat toevertrouwen zonder dat het gelijk zwart op wit staat. Zodra het zwart op wit staat is het een stuk ingewikkelder.                                                                                                                                                                                                      | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Je zei aan het begin dat je wel eens met pastoranten te maken had met juridische vragen, hoe ga je, als je dat merkt, te werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       |
| Ehm, met de pastorale insteek zien dat in ieder geval boosheid en verdriet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Pastoranten en                        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| gezien worden door mij, en benoemd worden. En van daaruit kijken door vragen te stellen of ik iemand kan helpen om helderheid te krijgen. Heel hard motiveren om in ieder geval in gesprek te blijven met de ander en zodra het ingewikkeld is verwijzen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | juridische vragen                     |
| <i>En dan verwijs je naar?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                       |
| Dat is een goede vraag. Ehm, de keren dat ik er mee te maken had waren er altijd al advocaten bij betrokken. Dan is het vooral een zoeken naar: hoe verwoord je nou wat je daar wil delen?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Kennis                                |
| <i>Hoe moet ik me dat voor me zien?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| Ik heb wel eens iemand geholpen om wat vragen op papier te zetten en met dat papiertje is ze teruggegaan naar de advocaat. Eh, ik heb wel eens iemand verwezen naar de vakbond en ik heb wel eens iemand verwezen naar elkaar zo van: als je er samen niet uitkomt zoek er dan een mediator bij. Ik heb toen niet specifiek namen genoemd, want die contacten heb ik niet. Dus ik heb geprobeerd om richting te wijzen naar de soorten hulp, naar maatschappelijk werk heb ik wel eens verwezen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Vaardigheden                          |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                       |
| <i>En zelf samenwerken met andere professionals?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                       |
| Dat is eigenlijk niet gebeurt en dat geeft mij heel veel vrijheid om alleen maar te luisteren: ik hoef niets. Ik ben een veilige haven waar mensen kunnen zuchten, zeuren en schelden op iedereen, want ik verwacht niets. Dat is vind ik op zich een hele mooie positie en een voordeel van juist niet samenwerken. Soms, is het wel eens gebeurt, wordt gevraagd of ik iets bespreekbaar kan maken, dan doe ik dat, maar ik doe er verder niets mee, dan kunnen zij er weer op terugkomen. De vraag om echt samen te werken is ook nooit gekomen, maar de positie om in alle vrijheid gewoon een luisterend oor te kunnen zijn bevalt mij erg goed.                                                                                                                                                                            | Samenwerking met andere professionals |
| <i>En grondrechten, speelt dat wel eens een rol in je werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| Mensenrechten en zo bedoel je? Nee. Dat, ach, ooit heb ik het wel eens geroepen in het gedoe van huishoudelijke hulp die afgeschaft werd dat we er een geintje van maken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Grondrechten                          |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                       |
| <i>Arbeidsrecht hebben we het ook al over gehad, u zegt: nou dat is ingewikkeld. Voor mij niet altijd helemaal uit te pluizen hoe het nou zit, wat het inhoud en waar ik aan toe ben.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                       |
| Ja, nee, dat bedoel ik niet. Arbeidsrecht is leuk en aardig, maar ik moet samenwerken met allerlei vrijwilligers die met de beste bedoelingen dingen proberen, dus ach, dan maak je er samen wat moois van en dat recht, dat gebruik ik niet zo. Ik regel het wel op eigen wijze. En in samenwerking met de predikant als er gedoe is tussen een kerkelijk werker en de predikant: wat zegt arbeidsrecht dan als men toch kiest voor de predikant? Omdat de predikant gewoon voorgaat, dus men gaat toch veel eerder achter de predikant, met zijn status staan, dan achter de kerkelijk werker. Dus wat heeft arbeidsrecht dan voor zin? In de grote lijnen natuurlijk wel, maar het gaat veel meer om nuances en dan delf ik het onderspit als kerkelijk werker. Dan gaat het niet om de hele grote arbeidsrechtelijke punten. | Arbeidsrecht                          |
| <i>Maar waar komt dat door dat je dan het onderspit delft?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                       |
| Ow, de dominee gaat voor alles, dat is gewoon status van de dominee en status van kerkelijk werker. In mijn beleving wordt de kerkelijk werker vaak als minder gezien als de predikant en heeft de predikant gelijk en kan ik hoof of laag springen, maar als de predikant a zegt en ik b, gebeurt a.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Arbeidsrecht                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                        |
| <i>Aan wie ligt dat dan? Wie zorgt dat dat gebeurt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                        |
| Dat is een heel goeie vraag, er zal ook iets zijn in wat ik als kerkelijk werker uitstraal, maar ik denk dat heel belangrijk is de status van de predikant uit de geschiedenis die heel duidelijk meespeelt. De rol van de predikant in de gemeente is anders dan de rol van de kerkelijk werker. Dat kan ik leuk vinden, niet leuk vinden, hoe blij men ook met mij is, daar ligt het niet aan, maar ik ben de predikant niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Arbeidsrecht           |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                        |
| Ik denk dat de kerkelijk werker ook een eigen verantwoording heeft en een eigen kennis en kunde.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                        |
| <i>Wat zou er gebeuren als je die uitwerkt en dat laat zien?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                        |
| Nou, dat lukt me nog niet zo goed.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Vaardigheden           |
| <i>Maar zit daar dan niet een sleutel?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                        |
| Ja, dan kom je bij het beroepsprofiel van de kerkelijk werker.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaardigheden           |
| <i>Daar zitten we hier voor...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                        |
| Om dat geaccepteerd te krijgen, om de kerkelijk werker als volwaardig functionaris naast de predikant te zien, niet als bedreiging van de dominee, maar ik heb mijn eigen kennis en kunde en ben stevig opgeleid in het pastorale. Dusdanig stevig dat ik iemand van begin tot eind kan begeleiden en niet als het ingewikkeld wordt moet overdragen aan de predikant. Om dat duidelijk te krijgen dat je als kerkelijk werker ook een eigen verantwoording heb. Kijk, dat ik mij in de kerkenraad niet met alles bemoei, of liturgie of alles, prima dat dat predikant eigen is, maar juist pastoraat denk ik van dat ik er behoorlijk voor opgeleid ben en dat ik daar niet onder doe voor de predikant. Terwijl de predikant zoiets heeft van: nee hoor ik ben universitair, als het ingewikkeld wordt neem ik het over. Dan krijg je mij op de hoogste kast. Dan ben ik soms al maanden bezig met het opbouwen van contacten, en vertrouwen, dat is niet over te dragen. Dat wil ik ook niet overdragen. Daar zit een groot spanningsveld in. |                        |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                        |
| <i>Wat meer gericht op het competentieprofiel zelf, ik ben benieuwd als het om juridische vragen gaat, vanuit jouw ervaring en achtergrond, die kennis, ervaring en visie is onontbeerlijk.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                        |
| Ehm, ontstaansgeschiedenis en gebruik van de kerkorde. Je moet een beetje historisch besef hebben van waar komt het vandaan en wat is het nut ervan. En je zult er mee moeten kunnen werken, je moet dat boekje een paar keer doorgebladerd hebben en er een paar stevige casussen uit gemaakt hebben, dan ben je er een beetje mee vertrouwd. Dat is kennis en kunde. Wat vroeg je nog meer?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Kennis<br>Vaardigheden |
| <i>Vaardigheden en visie, wat wil je er mee bereiken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                        |
| Je wilt deel uitmaken van de landelijke kerk van de PKN, dan moet je je simpelweg ook houden aan de regels die zijn afgesproken en dat gaat om meer dan de plicht om bij de classis te zijn of de plicht om een kerkenraad te hebben. Je moet je toch op z'n minst één keer verdiept hebben in dat hele structuur van de kerkorde en daarmee ook even weten hoe domweg de lijnen lopen van classis naar landelijk dienstencentrum, naar synode, zodat je weet in welke kant je het moet gaan zoeken. Maar dat doen ze in Utrecht goed, altijd als ik bel kom ik op de goede plek uit.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Vaardigheden<br>Visie  |
| <i>Het zou wellicht fijn zijn als dat iets eerder zit?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                        |
| Ik moet gewoon eerder bellen, en nu zat er een verkeerd mailadres tussen, dan krijg je geen antwoord.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Vaardigheden           |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| <i>Zijn er verder nog dingen waarvan je zegt: neem die mee als je hiermee met het competentieprofiel bezig bent?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                             |
| Ja, seksueel misbruik, hoe heet dat, als je daar zo'n heel stuk over schrijft hoe je daar mee moet omgaan?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                             |
| <i>Protocol?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                             |
| Ja, en er zijn er nog heel wat. Gewoon simpelweg al die protocollen simpelweg genoemd hebben zodat men weet: dit zijn de grote thema's waar gewoon protocollen op zijn. Moderne media en zo zijn nou net van die ingewikkelde items die zeker in deze tijd belangrijk zijn om daar eens heel goed naar te kijken. Ik vind dat dat in de opleiding zeker aandacht voor moet zijn. Dat heb ik echt nooit gehad, ook niet van geheimhouding en zo alles.                                                                    | Protocollen en/of reglementen<br>Opleiding  |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                             |
| Als ik niet roep beste mensen, hoe doen wij dat met de kerkdienst volledig op internet zetten? Wat doen wij dan met de afkondigingen van lief en leed en dikke ellende, als ik niet roep om daarop te bezinnen, wie roept er dan? Totdat er een advocaat... Het zal niet zo snel gebeuren, maar het is wel mijn verantwoording als professional om dit soort dingen in beeld te houden. Of als er iets gebeurt met seksueel misbruik of zo dan is het mijn verantwoording om per direct even dat protocol op te snorren. | Beroepsmatige geheimhouding<br>Vaardigheden |
| <i>Wat heb je er voor nodig om op die manier als professional in de kerk te werken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                             |
| Ik zal vanmiddag even kijken hoe het op de website van de PKN staat, dat heb ik nodig, een makkelijke plek op internet waar ik er op kan klikken. Dat is één, aan de andere kant het interne besef van: ho, stop, moeilijk thema, daar is vast iets voor. Dat kan je natuurlijk in de opleiding er in rammen, dat bewustzijn.                                                                                                                                                                                            |                                             |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                             |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                             |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                             |
| <b>Uitwerking interview 4</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                             |
| <i>Man, ouder dan 60, minder dan 12 uur werkzaam als geestelijk verzorger</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                             |
| <i>U werkt in [justitiële instelling], hier in de buurt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                             |
| Ja, in [plaatsnaam], maar zoals het er nu voor staat gaat dat ook dicht. Ik ben wel aan het solliciteren, maar goed, op mijn leeftijd, ben ik er wel achter gekomen, moet je niet veel illusies hebben. Ja, ik wel wat zoekende.                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Aard van de werkzaamheden                   |
| <i>Wel in het pastorale werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                             |
| Ook, pastoraal werk, geestelijke verzorging en daarnaast ook in mijn oude werkzaamheden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Aard van de werkzaamheden                   |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                             |
| Nu zie ik dingen gebeuren waar ik als hoofdbeveiliging (eerdere functie van betrokkene) terwijl ik daar nu als pastoraal werker niets over kan zeggen, want dan heb je toch weer de vertrouwensband. Dat is eh, in het begin heb ik het daar wel eens moeilijk mee gehad.                                                                                                                                                                                                                                                | Beroepsmatige geheimhouding                 |
| <i>Hoe loste u dat op?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                             |
| Nou ja, goed, in ieder geval door de collage, imam te bespreken van: hier loop ik tegen aan, en hoe kijk jij daar tegen aan? Op die manier daar meer mijn weg in gevonden. Het blijft gewoon zo als geestelijk verzorger heb je natuurlijk je vertrouwensband maar ik heb ook mijn morele grens. Als een jongere een gesprek begint en ik weet niet waar dat uitgaat, dan zeg ik ook van: stop, besef goed: ik heb een morele grens. Als je daar over gaat moet                                                          | Vaardigheden                                |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|
| ik daar wat mee doen, dus denk even na, wil je dit vertellen, ja of nee?<br>Nou, dan wordt er wel eens een verhaal ingeslikt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                |
| <i>Hoe maakt u die afweging?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                |
| De afweging voor mij is: is er gevaar voor de persoon zelf of anderen?<br>Zodra er dus gevaar is, dan vindt ik dan komt er een morele grens waar ik niet over heen kan. Je zit natuurlijk tegenwoordig met die aanslagen die gebeuren, extremistisch gedachtegoed en zo, dat is toch waar we als geestelijk verzorgers wel heel alert op zijn. Ook mijn collega de imam, die doet daar veel meer aan. Die doet ook aan voorlichting veel meer, die heeft ook meer uren, dus dat kan ook.                               | Vaardigheden                   |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |
| <i>Op het gebied van juridische vragen, zou een hbo-theoloog daar volgens u speciale vaardigheden of competenties voor nodig hebben om beter zijn werk uit te kunnen oefenen? Als we het hebben over juridische vragen, waar denkt u dan eigenlijk aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                            |                                |
| Dat is de vraag die ik eigenlijk aan jou wil stellen. Welke juridische vragen denk je dat de hbo-theoloog tegenaan loopt? Kijk, nu zit ik in een jeugdgevangenis, maar ook gewoon in de gemeente waar ik heel erg op gespitst ben is de seksuele relaties. Wat ik ook tegen ouderlingen ook zeg: houd er een tafel tussen. Dat is in deze tijd vind ik een van de meest lastige punten.                                                                                                                                | Definitie van juridisch domein |
| <i>In welk opzicht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                |
| In de tijd dat ik op de sociale academie zat werd geadviseerd: een gesprek begin je niet zonder aanraking. Dus als jij een indringend gesprek met iemand wil hebben, leg een hand op de arm, leg een hand op de schouder, op die manier de verbinding maken zodat die ander ook heel duidelijk voelt: ik ben er voor jou. Als je dat tegenwoordig doet, dan heb je een probleem. Dat is gewoon heel lastig, de tijdsgeest is vandaag de dag zo dat mensen heel gauw iets meer denken achter, tja, dan er werkelijk is. | Protocollen en/of reglementen  |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |
| Als je het hebt over juridische problemen op dát gebied, vandaag de dag met deze tijdsgeest, is het gebied van ongewenste gedrag het meest moeilijke.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |
| <i>Dus intimiteit die heel snel fout kan lopen en dan voor juridische vragen kan zorgen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                |
| Fout geïnterpreteerd kan worden, dat is het probleem. Het gaat niet eens om het foutlopen, maar het interpreteren. Dat is het grootste probleem.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Negatieve ervaring             |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                |
| <i>Hebt u het wel eens gezien dat het in het pastoraat mis ging?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                |
| In de kerk hebben we net een heel gedoe achter de rug gehad van een seksuele relatie die mis ging, dus ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Negatieve ervaring             |
| <i>Het is in die zin ook echt iets dat daadwerkelijk gebeurd, niet alleen een angst?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
| Ja, het zijn allemaal mensen met elkaar. De spanningen zijn er altijd. Hoe het ook gaat, dat vind ik toch wel een zorgelijke en moeilijke ontwikkeling. Was het in het verleden zo als je een huisbezoek deed, je ging altijd met z'n tweeën, vandaag de dag heb je daar de tijd niet voor en ga je alleen op bezoek. Ik plan vaak m'n bezoeken ook zo dat ik eigenlijk nooit alleen naar iemand toe ga, tenzij het echt niet anders kan.                                                                              | Protocollen en/of reglementen  |
| Hebt u nog andere voorbeelden dat er juridische vragen een rol speelden?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                |
| Op persoonlijk vlak, dus de hbo-theoloog, heb ik daar niet zo vaak last van.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| Nee, natuurlijk spelen er wel eens juridische vragen, maar dan heeft het niet zozeer te maken met alleen de persoon, maar dan heeft het meer te maken met het kerkelijk verband.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                  |
| <i>Waar denkt u dan aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                  |
| Bijvoorbeeld als je diaconaal kijkt, mensen die verzoeken doen om bijstand en vragen om financiële bijstand. Daar kan natuurlijk wel, dat heb ik niet zelf meegemaakt, maar een collega heeft dat wel gehad, die persoonlijk werd benaderd om financiële bijstand, die daar wel mee zat en het zou doen. Maar op zeker moment wel advies vroeg. Daar kan wel veel gedoe uit voortkomen. Het punt is, kijk, als privépersoon kan je best eens iemand financieel ondersteunen, maar zodra je als theoloog daar bent moet je een grens trekken en kan je niet als persoon reageren van: ik wil dat wel maar dat kan ik niet want ik zit hier met een andere pet op. | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Dus omdat u daar als professional komt hebt u zich ook aan bepaalde grenzen te houden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                  |
| Ik denk dat je daar een heel belangrijk punt noemt, als je als professional komt heb je je ook als professional te gedragen. Wat je dan ziet, we hebben net met een kerkvergadering was het onderdeel seksuele relaties in je werk, daar hebben we het ook over gehad aan de hand van een case. Dat vond ik heel mooi, waar het over ging was: wanneer ga je een grens over?                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Vaardigheden                     |
| <i>Dat is de vraag dan natuurlijk.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                  |
| Ja, het ging over een ouderling die een jonge weduwe ondersteunde. Die zat behoorlijk in de problemen en hij ging wekelijks voor een gesprekje langs. Op zeker moment belde hij aan, hoorde hij wel de muziek aanstaan, maar werd er niet open gedaan, dus ging hij achterom. Daar komt op zeker moment wel een relatie uit voort, en dan was de vraag: waar ligt de grens hier? Toen was er een die zei: hij ging te ver bij het moment van achterom gaan. Toen zei ik: sorry, maar hier op het dorp is het heel normaal dat je achterom gaat, er zijn zelfs huizen die geen bel op de voordeur hebben.                                                         | Protocollen en/of reglementen    |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                  |
| Dus: waar leg je de grens? Dat is heel moeilijk te bepalen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| <i>Maar wat hebt u nodig om dat te bepalen? Om als professional daarin te handelen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                  |
| Ehm, nou ik denk dat wat daar vooral voor nodig is, is de intervisie. Met collega's daarover praten, klankborden. Hier loop ik tegen aan, hoe moet ik dan reageren. Of: zo heb ik gereageerd. Dat is iets dat ontzaglijk belangrijk is. Dat is belangrijker dan zeggen: volgens richtlijn zoveel had ik dat moeten doen, zo werkt het niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| <i>Hebt u in uw opleiding daar iets over gehad? Of over recht of juridische vragen in zijn algemeenheid?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                  |
| Ja, in mijn opleiding toentertijd werd er wel heel duidelijk bij het pastoraat gesproken over de grenzen en juridisch, hoe ga je daar mee om?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Opleiding                        |
| <i>U ziet juridisch vooral als de mogelijke problemen die kunnen komen bij verkeerd, of verkeerd geïnterpreteerd handelen, zijn er nog andere dingen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                  |
| Kijk, natuurlijk heb je ook de juridische, van eh, werkgever en werknemer. Dat is ook iets, dat moet goed geregeld worden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Arbeidsrecht                     |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                  |
| <i>We hebben het er net al even over gehad, over de beroepsmatige geheimhouding. U zegt dat u dat vooral in het begin zoeken was van: wat</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| <i>kan ik wel en wat kan ik niet zeggen? Hebt u dat nog steeds wel eens?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                       |
| Natuurlijk loop je daar wel eens tegenaan, bijvoorbeeld ik liep er tegen aan, vorige week was dat. Ik had een gesprek met een jongere en op een zeker moment gaat hij telkens terug naar dood, doodgaan, en ik probeer daar wat greep op te krijgen en op zeker moment laat hij vallen: als ik er niet meer ben heeft ook niemand meer last van me. Dan kom je uit dat gesprek en denk je: ja, die jongen heeft heel duidelijk gevraagd: ik wil niet dat u verder over dit gesprek praat. Maar dan denk ik van ja: ho, wacht even, zijn veiligheid is hier in het geding, want hij loopt toch duidelijk met de gedachte: als ik er niet meer ben heb ik ook geen last meer. Dan zit je er mee, wat moet ik hier mee doen? Ik ben naar de groepsleider gestapt en ik heb tegen hem gezegd: loop even mee, kom straks even bij me langs, ik moet straks met je praten. De groepsleider kwam en ik zei: wat ik je nu vertel heb ik je nooit verteld, maar ik vind dit té belangrijk dat jullie niet op de hoogte zijn. Toen heb ik ook gezegd: het gesprek dat ik net gehad heb ging over dood en als ik er niet meer ben, heb ik niet meer last. Wat je er mee doet is aan jou, over het gesprek kan ik je verder niets vertellen, maar dit is gewon in de kern wat ik jou meegeef en kijk wat je er mee kunt. Kijk, dan zit ik later wel, ik heb me niet helemaal aan de belofte gehouden van toen, maar ik vond niet dat ik dit zo kon laten gaan. In de loop van de week heb ik ook wel mijn gelijk gekregen dat het goed was. Maar dat is gewoon heel moeilijk. | Beroepsmatige geheimhouding           |
| <i>U schetst eigenlijk dat het een moreel dilemma is om met dit soort vragen om te gaan.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                       |
| Ja, ik kom tot de ontdekking dat het moreel vaak moeilijker is dan alle juridische, daar heb ik me eigenlijk nooit zo druk over gemaakt, wat zijn de gevolgen ervan? Dan denk ik van: dat zien we dan wel weer, maar moreel is het soms heel lastig.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                       |
| <i>In het verlengde daarvan, als u samenwerkt met andere professionals, in dit geval de groepsleider, loopt u daar dan wel eens tegen juridische vragen op?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                       |
| Jaha, zeker, een heftige discussie over een jongen die in alle beperkingen zit. Die mag geen contact met buiten hebben. Maar geestelijke verzorging is altijd toegestaan. Dus als er zo'n jongen is ga ik er altijd ook even naar toe. Want die zitten zo'n 22 uur op een kamer, dan ga ik er even naar toe voor een gesprek en neem ik ze er ook wel even uit naar het stiltecentrum voor een gesprek. Dan komt er een groepsleider die zegt: deze jongen is zo gevaarlijk, daar mag je niet bij komen. Ja, en dan is het even van: wat doe ik, ga ik op mijn strepen staan of doe ik dat niet? Meestal ga ik op mijn strepen staan en zeg ik: sorry, daar heb ik geen boodschap aan. Ik ga nu met die jongen in gesprek. Veertien dagen terug op zeker moment gezegd van: oke, gezien jouw argumentatie laat ik dit even. Maar meestal, en dat is dan een juridisch iets waar je tegen aanloopt dat ze die persoon het recht willen ontnemen. Ik snap het wel, het gaat ook om mijn veiligheid, maar dan denk ik: dat is mijn probleem en dat is niet zijn probleem, dat zeg ik ook.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Maar u moet op dat moment opkomen voor het recht van...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                       |
| Van het kind ja                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                       |
| <i>Maar ook uw eigen recht om hem te bezoeken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| Ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                       |
| <i>Zijn er nog andere voorbeelden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                       |
| Ja, bijvoorbeeld een gedragswetenschapper wil dat ik handel in het kader van het behandelplan en daarvan verslag doe. Dat doe ik dus niet. Ik sta                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Samenwerking met andere               |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| buiten het behandelplan en buiten dat soort dingen. Dat gaat soms ook wel ver en gelukkig heb ik een directeur die daar heel duidelijk in is: nee, geestelijke verzorging staat buiten alles.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | professionals                                                          |
| <i>Wat doet u om dat te waarborgen? Ik kan me ook voorstellen dat je zegt van: oke, blijkbaar is dat nodig. U kiest er voor om dat niet te doen, hoe komt u tot die beslissing?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                        |
| Ehm, gewoon het feit van geestelijke zorg, ik zeg altijd tegen de jongeren, geestelijke zorg is er niet voor de organisatie, maar voor jou. Daar is geestelijke zorg voor. Dat is ook wel eens lastig, dat ook personeel bij je komt met hun vragen waar ze tegenaan lopen. Dan kom ik wel eens in een, hoe moet ik dat omschrijven, in een conflict tussen het belang van het kind en het personeelslid dat op dat moment hart moet luchten en ook met een morele vraag heeft.                                                                                                        | Vaardigheden                                                           |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                        |
| <i>Ik kan me voorstellen dat het ook wel eens misgaat.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                        |
| Over het algemeen niet, nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                        |
| <i>En bent u dan gewoon een wijs man, of hebt u, hoe doet u dat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                        |
| Haha, nee, het heeft te maken met het respect voor de mens. Het respect voor de mens die tegenover je zit. Daar gaat het om. Als je die mens tegenover jou je respect laat voelen dan maakt het niets uit wie het is, dan krijg je dat altijd terug. Er is ook wel eens een gesprek van: je hebt me dit vertelt, maar ik weet niet wat ik hier mee moet, want je brengt mij in een spagaat. Dus kan je mij vertellen wat jij precies van mij verwacht, of kan ik tegen je zeggen: jij hebt je verhaal verteld en ik heb het aangehoord en dit is het?                                  | Positieve ervaring                                                     |
| <i>Dan legt u het als het ware weer terug.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                        |
| In sommige situaties zie je ook dat met name het personeel dan zegt: nee, ik heb mijn verhaal gedaan, ik heb al pratende ook kunnen nadenken en voor mij is dat voldoende.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                        |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                        |
| Ik heb ook het voordeel dat ik de jongste niet meer ben en ik heb heel veel verschillende werk gedaan, heel veel met mensen omgegaan, zowel in de ggz als in de gevangenis, met jeugd, dan sta je anders in je leven denk ik.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Ervaring                                                               |
| <i>Hebt u ook wel eens te maken met protocollen en reglementen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                        |
| Natuurlijk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Protocollen en/of reglementen                                          |
| <i>Zorg dat wel eens voor vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                        |
| In principe niet, tenzij ze echt strijdig zijn, zoals ik net bijvoorbeeld zei van iemand die in alle beperkingen zit, in principe, als er een protocol is houd ik mij er aan. Als op zeker moment het personeel ook komt met een vraag van: zo doen we dit. Dan vraag ik wel altijd waarom doen jullie dat zo? Als ze dan een goede uitleg kunnen geven zeg ik ook: prima, ik houd mij er aan. Ik ga in principe altijd achter het personeel staan, het is soms net politiek dat je bedrijft, je hebt het personeel ook nodig om op een goede manier de jongeren te kunnen begeleiden. | Protocollen en/of reglementen<br>Samenwerking met andere professionals |
| <i>Het vraagt wel om contact om verschillend belangen ook...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                        |
| Ja, het is soms lopen op eieren.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                        |
| <i>Komt het dan ook wel eens voor dat de jongeren die u bezoekt juridische vragen met u bespreken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                        |
| Jawel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                        |
| <i>Hoe reageert u daar op?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                        |
| Dan zeg ik: moet je eens goed horen, er komt hier met regelmaat de                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Pastoranten en                                                         |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| <p>maandcommissaris. Deze vraag moet je bij de maandcommissaris neerleggen. "Maar ik wil graag weten hoe jij er over denkt" Nee. Daar zit een duidelijke grens, daar moet ik niet mee beginnen. Natuurlijk, heel veel juridische vragen waar ze mee komen zou ik best kunnen beantwoorden, maar je moet bij je vak blijven. Het klinkt misschien wat raar, maar ook het juridisch gedeelte is van oorsprong mijn vak als manager in de jeugdzorg heb ik ook kinderen moeten sanctioneren, maar dat is op dat moment mijn vak niet.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | juridische vragen                |
| <p><i>Zou het anders zijn als u niet pastor in een jeugdgevangenis, maar in een kerk zou zijn?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                  |
| <p>Natuurlijk is dat anders, dat is heel anders. Ook in een kerkgemeenschap loop je natuurlijk heel vaak op eieren, je hebt te maken met een vrijwilligersorganisatie. In onze eigen kerk ben ik preses, dus daar zit ik ook een beetje in een dubbelrol. Aan de ene kant zien ze mij als theoloog, maar ik ben gewoon lid van die gemeente, maar je ontkomt er niet aan, je hebt wel die kennis.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                  |
| <p><i>En je wordt wel zo gezien.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| <p>Ja, als er een probleem is wordt er al gauw iets van: zou jij er niet naartoe willen? Dat is zo. Ook daar loop je tegen dingen aan, ja, iemand die bijvoorbeeld bezig is met een euthanasie. Hoe ga je daar mee om? Dat is ook heel lastig. Ook heel tricky, dan willen ze van jou een uitspraak van: is het goed of slecht en moet ik het wel of niet doen? Daarin ga ik ook altijd het gesprek niet uit de weg, maar ook altijd met degenen in gesprek van: ja maar goed, het gaat om jouw relatie met God en met de mensen. Ik begrijp op zeker moment als iemand met die vraag komt en het is op weg naar het einde, dan kan ik die vraag begrijpen. Maar als die vraag gesteld wordt omdat iemand eigenlijk al dertig jaar geestelijk het leven niet meer aankan, dan ben ik heel voorzichtig. Dan denk ik ook dat je geen enkele juridische bescherming hebt als je daar verkeerde uitspraken gaat doen. Dus daarom ga ik ook altijd terug naar het geloof en de relatie met God en zeg ik: daarin moet je je plek vinden. Als je daarin je plek kan vinden en zegt: het is goed, ik ga. Dan is het jouw keuze, maar je moet niet aan mij vragen om die keuze voor jou te maken.</p> | Pastoranten en juridische vragen |
| <p><i>Dus u waakt er voor dat u daarin al te zeer betrokken raakt.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                  |
| <p>Ik waak er voor dat degene later kan zeggen, op welke manier dan ook, [naam] heeft gezegd dat. Daar waak ik voor. Zo'n gesprek ga ik ook altijd na de tijd met een van de ouderlingen, ik wil nu met jou dit gesprek delen. Dan zorg ik er ook voor dat dat gesprek niet bij mij blijft, dat als er later iets kan gebeuren van: ja, maar jij, ik deel het wel.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Vaardigheden                     |
| <p><i>Botweg gezegd, op die manier dekt u zich in?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                  |
| <p>Ja, zo mag je het ook noemen. Want ja, ik zou niet weten hoe je anders er voor moet waken dat je niet op glad ijs, Kijk, het heeft twee kanten, ten eerste, je dekt je in, maar aan de andere kant is het zo van: je voorkomt er ook mee dat je afglijdt op zeker moment, dat je je grenzen gaat verleggen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vaardigheden                     |
| <p><i>Het houdt u ook scherp.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                  |
| <p>Ja, daarom ook wat ik strakjes zei is een van de dingen die ik nodig zou vinden is intervisie. Dat je een of twee keer per jaar met collega's aan de hand van een case gaat brainstormen over: wat houdt mij bezig?</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaardigheden                     |
| <p><i>Hebt u ook wel eens te maken gehad met juridische vragen die spelen binnen de gemeente of instelling waar u als hbo-theoloog bij betrokken bent?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                  |
| <p>Wel van toepassing op de hbo theoloog, maar niet van toepassing op mijzelf, maar dat is natuurlijk op zeker moment als de hbo-theoloog in een</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Arbeidsrecht                     |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| gemeente niet goed functioneert. Dan moet je op zeker moment juridisch stappen gaan ondernemen en dan moet je ook zorgen dat er de gesprekken zijn gevoerd die nodig zijn om op zeker moment ook te kunnen zeggen: sorry, we stoppen. Daar ben ik wel bij betrokken geweest. Dus als hbo-theoloog met een andere hbo-theoloog.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |              |
| <i>Wat deed u toen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |              |
| In eerste instantie heb ik alles gewoon van mens tot mens gesproken. Zie je wel hoe bepaalde dingen gaan? En als iemand zegt: maar ik heb de kennis, dan zeg ik: ja, maar jij bent er voor de gemeente, en de gemeente is er niet voor jou. Als ik iets bij sommige mensen mis, dat is niet alleen bij hbo-theologen, maar dat is het besef dat het niet draait om jezelf maar om anderen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Vaardigheden |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |              |
| <i>Welke kennis op juridisch gebied zou een hbo-theoloog volgens u moeten bezitten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |              |
| Als je heel plat begint, een stukje kennis van werknemerschap, de cao afspraken moet je wat kennis van hebben. Daarnaast moet je kennis hebben: waar kan ik mensen naar toe verwijzen? Een hbo-theoloog moet zich niet bezighouden met die dingen, maar iemand komt met een vraag en daar zit juridisch wat achter, en dan weet ik: hij moet daar naartoe om die vraag beantwoordt te krijgen. Een theoloog moet bezig zijn met het theologische gedeelte en moet weten waar hij het kan doorgeven. Dat is heel belangrijk om mee te nemen voor een hbo-theoloog, maar ook voor een academisch theoloog. Juridische moet je naar mensen toe zo weinig mogelijk ballast hebben. Voor jezelf moet je op gegeven moment wel weten dat je door bepaalde handelingen in de problemen kan komen. Als er nu een jongere uit de gevangenis wordt ontslagen en die neem ik in huis, dan heb ik een probleem. Een juridisch probleem, dat weet ik gewoon. Dat soort dingen, dat moet je weten. Als hbo-theoloog moet je op zeker moment daar ook naar durven vragen. | Kennis       |
| <i>U zegt eigenlijk: je hebt ook de vaardigheid nodig om het op te zoeken als je het niet weet, of te weten waar je terecht kan.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |              |
| Ja, je moet niet verwachten dat je alles kant en klaar aangereikt krijg. Zoals ik de opleiding heb ervaren heb ik heel veel handvatten gekregen, maar ook heel veel kennis van waar kan ik er verder mee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Opleiding    |
| <i>En hoe zag dat er uit? Kreeg u dan een vak recht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |              |
| Nee, dat was pastorale zorg, in dat opleidingsdeel, je gaat de gemeente in en waar loop je tegenaan? Aan de hand van een case van waar je tegen aan liep werd dat besproken. En dan van: wat voor moreels zit er in en wat voor juridisch?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Opleiding    |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |              |
| <i>Heeft de hbo-theoloog hiervoor ook nog een bepaalde visie nodig? Heel erg gechargeerd hoor, maar u schetst het beeld van: bemoei je er vooral zo min mogelijk mee, maar zou de hbo-theoloog daar ook een bepaalde visie op moeten ontwikkelen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |              |
| Een visie ontwikkelen op omgaan met juridische vragen? Ehm, dan zou ik dat willen zien als specialiseren. Dat ja als hbo-theoloog bijvoorbeeld in een zorghuis zegt: ik specialiseer me nog op die juridische vragen bijvoorbeeld, de WMO. Een specialisatie prima, maar als gewoon theoloog in de gemeente, nee. Dan moet je een basiskennis hebben van: waar kan ik naar toe, maar ga in de gemeente alsjeblieft niet zelf sleutelen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Visie        |
| <i>Dat lijkt me ook niet een goed idee, je bent natuurlijk geen jurist.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |              |
| Daar geef je een goede grens aan, je bent geen jurist. Dus ga er ook geen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| halve juristen van maken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                               |
| <i>Hebt u nog iets dat niet besproken is, maar wat u wel graag wilt delen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                               |
| Nee, een stukje bijscholing is wel heel goed.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Opleiding                                     |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                               |
| <b>Uitwerking interview 5</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                               |
| <i>Man, ouder dan 60, gepensioneerd verzorger</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                               |
| <i>Dus u bent hier en in die ander plaats kerkelijk werker geweest, ook nog in andere?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                               |
| Ja, nog in zeven andere plaatsen. Ik zat eerst in het maatschappelijk werk, toen heb ik de hbo studie theologie gedaan. Maar er waren moeilijk, er waren weinig vacatures. Toen kreeg ik daar op eigen verzoek ontslag en toen ben ik als een soort van stage daar begonnen om werkervaring op te doen. Dat heb ik drie maanden gedaan en toen kwam de eerste vaste baan, tijdelijk natuurlijk, in een vacaturetijd. Toen wilde ze me bijna aannemen, maar toen kwam er toch nog een predikant op de vacature. Toen ben ik naar de volgende gegaan, toen weer een andere tijdelijk, toen hier tijdelijk gewerkt, dit is ook mijn oorspronkelijk woonplaats, tijdelijk een jaar hier gewerkt. Toen vier jaar weer ergens, maar omdat ik hervormd was, dat was een gereformeerde kerk, werd ik vier jaar gedoogd, toen moest ik echt opstappen. Toen weer verder, weer ruim een jaar, daarnaast begonnen met sociaal-maatschappelijke opvang, toen heb ik een jaar in een aanloophuis voor dak en thuislozen gewerkt. Uiteindelijk kwam hier een vacature, toen was het hier nog gescheiden, gereformeerd en hervormd. Dat was ook een tijdelijke vacature, dat is uiteindelijk zes jaar geworden. | Aard van de werkzaamheden<br><br>Arbeidsrecht |
| <i>U hebt wel veel enkele jaren ergens gewerkt.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                               |
| Ja, omdat een kerkelijker zijn vaak een tijdelijke baan is, of om de vacaturetijd op te vullen. Of dat er een project is voor één of twee jaar is waar dan geld voor is.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Arbeidsrecht                                  |
| <i>Hoe vond u dat om zo telkens even binnen te komen en dan weer weg te gaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                               |
| Dat was wel wennen, ik had eerst bijna twintig jaar bij maatschappelijk werk gezeten en daarvoor in de verzekeringen, altijd vaste banen gehad en dan stap je over in tijdelijke functies. Dat was toen een grote stap, maar altijd met veel plezier gedaan, maar ook altijd in het achterhoofd: het is tijdelijk. Ik heb het altijd tegenstrijdig gevonden met de functie, pastor wil zeggen dat je een vertrouwensrelatie opbouwt en als dat dan tijdelijk is kan je dat niet opbouwen en ik beloof ik kom over een jaar weer.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Arbeidsrecht                                  |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                               |
| <i>Hebt u een beetje een beeld bij recht en juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                               |
| Ik ben ooit begonnen in de verzekeringen, en schadeverzekeringen gedaan, dus de juridische kant heb ik echt wel meegemaakt daar. Dus juridische achtergrond heb ik zeker. Het heeft ook altijd wel mijn interesse.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Definitie van juridisch domein                |
| <i>Want heeft u ervaringen binnen uw werk als pastor?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                               |
| Niet zozeer, want bij bijvoorbeeld echtscheidingen, dan kom ik voor de pastorale kant. De juridische kant is zo ingewikkeld, dat weet ik vanuit mijn ervaring bij maatschappelijk werk, daar moet je specialist in zijn. Ja, je kan hooguit verwijzen naar, niet om daar zelf in te duiken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Pastoranten en juridische vragen              |
| <i>En daarnaast, hebt u nog andere ervaringen waarin iets juridisch</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                               |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| <i>een rol speelde?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| Ik heb een paar keer gehad dat er klachten waren over de medische sector. Ik heb ook een paar jaar geholpen de patiëntenvereniging hier in [streek] op te richten. Aanvaringen en klachten over de medische zorg heeft ook mijn interesse. Daar heb ik ook wel mensen op hun recht gewezen en ik ben ook wel een paar keer meegegaan op gesprek naar een specialist over zaken waarin iets niet goed was gegaan. Dus dat wel, maar ook dan er niet diep in duiken, maar wel weten wat je rechten zijn. | Pastoranten en juridische vragen      |
| <i>Want wat maakt uw handelen als kerkelijk werker in zo'n situatie professioneel?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                       |
| Dat je moet weten wat jouw terrein is, wat jouw vakgebied is. Als het dan op het juridisch vlak is kan je hooguit mensen aan het woord laten en er over praten, maar als er dingen uitgezocht moeten worden zijn daar deskundigen voor. Dat je gewoon moet kunnen verwijzen en op tijd moet verwijzen.                                                                                                                                                                                                 | Kennis<br>Vaardigheden                |
| <i>Hoe beoordeelde u dat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| Dat is moeilijk te zeggen. Dat is ook ervaring. Ik denk dat ik goed wist en weet wat mijn grenzen zijn. Ook als tijdsinvestering. Je bent daar als pastor, je wordt vanuit de kerk betaald, dan moet je niet bepaalde hobby's gaan uitvoeren door je juridische competenties aan te meten of zo.                                                                                                                                                                                                       | Ervaring                              |
| <i>Achter de vraagstelling zit ook niet zozeer de vraag in hoeverre u jurist bent, maar meer van hoe u als pastor in aanraking komt met juridische vragen of uitdagingen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| Eerlijk gezegd ben ik dat niet heel vaak tegengekomen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                       |
| <i>En met bijvoorbeeld iets als geheimhouding? Was het wel eens onduidelijk, of zorgde het voor vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                       |
| Wel in het overleg met anderen, maar zelf ben ik daar zeer stringent in. Pastorale geheimhouding is absolute geheimhouding, ook tegenover mijn partner. Als je bijvoorbeeld in intervisie bepaalde gevallen wil bespreken dan absoluut anoniem. Of soms nog wel met een draai eraan.                                                                                                                                                                                                                   | Beroepsmatige geheimhouding           |
| <i>U zegt eigenlijk: het zorgde niet voor problemen omdat ik het zelf heel strikt nam. En werd daar wel eens aan gemorrelt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                       |
| Naar mijn idee niet. Maar misschien ook wel omdat ik daar zelf heel duidelijk in ben. En ook absoluut zelf ook niets liet merken. Tenzij in een overleg met een arts, altijd met toestemming van de mensen zelf.                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Beroepsmatige geheimhouding           |
| <i>Dus u zegt, als het nodig was en de betrokkene gaf toestemming kon ik wel bepaalde dingen delen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| Ja                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                       |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| <i>Hebt u ook met andere dan kerkelijke professionals samen gewerkt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                       |
| Ik had predikanten als collega's.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                       |
| <i>En buiten de kerk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                       |
| Ehm, sporadisch. Bijvoorbeeld een eerstelijns overleg met medici, verpleegkundigen, om tafel, maar dan was het ook altijd zeer anoniem.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Ik ben benieuwd of dat wel eens voor juridische vragen zorgde.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| Bij mij niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| <i>Bent u in uw werk in aanraking gekomen met protocollen en reglementen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                       |
| Nee. Er is ooit een protocol voor kerkelijk werkers en predikanten gekomen, dat heb ik wel gelijk besteld en doorgelezen, maar ik denk, ja, er stond voor mij niets nieuws in.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Protocollen en/of reglementen         |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| <i>En hoe had u dat inzicht al gekregen? Hoe kwam het dat er niets nieuws in stond? Was u gewoon zelf er goed op de hoogte?</i>                                                                                                                                                                                                                                   |                                  |
| Dat denk ik wel, vanuit mijn ervaring met maatschappelijk werk. Daar had ik ook ervaring met geheimhouding, dus dat heb ik altijd als vanzelfsprekend aangenomen.                                                                                                                                                                                                 | Ervaring                         |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                  |
| <i>Hebt u ook wel eens te maken gehad met pastoranten die zelf juridische vragen hadden of die in een juridische procedure zaten?</i>                                                                                                                                                                                                                             |                                  |
| Jawel. Maar ik ging er in zoverre op in om er achter te komen wat er speelde en wat doet het met mensen. Maar niet om wie gelijk heeft, maar kijken waar zit de pijn die er achter zit. Maar niet om adviezen te geven over van zou u dit niet of dat niet. Dat is niet mijn vak.                                                                                 | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Verdiept u zich wel in de achtergrond van het probleem of de vraag?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                  |
| Nee, dat is mijn zorg niet. Dat is net als met een ernstig zieke patiënt, daar zijn artsen voor, om die ziekte te behandelen. Dan kun je gewoon informerende vragen stellen en zeggen: zou je dat niet een keer met de specialist bespreken? Maar ik zou niet zeggen: neem nu een half pilletje.                                                                  | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Dat lijkt me ook niet verstandig nee.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| Daar ben ik altijd heel duidelijk in.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                  |
| <i>Hebt u wel eens juridische vragen binnen de gemeente had?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                  |
| Eh, nee. Gewoon als kerk?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                  |
| <i>Ja, of binnen de kerkenraad, of in de samenwerking met anderen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                  |
| Nou ja, het SOW proces en hoe dat juridisch allemaal geregeld moest worden, in die zin wel.                                                                                                                                                                                                                                                                       | Overig                           |
| <i>Maar niet in de zin van conflicten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                  |
| Nee, gelukkig niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                  |
| <i>Wel gehoord van collega's?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                  |
| Ja, genoeg.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Overig                           |
| <i>Genoeg, dan is het wel bijzonder dat het u ontgaan is, of is dat te kort door de bocht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                  |
| Nee, ik denk wel dat doordat ik in de verzekering heb gezeten en dergelijke, zeg maar de kerkordelijke regeltjes hoe die lopen en hoe je dat moet volgen, als je dat weet, kun je heel veel ellende voorkomen. Door maar aan te rommelen raken mensen en groepen en kerkenraden in de problemen.                                                                  | Overig                           |
| <i>Want dat heb u wel gezien, dat er aangerommeld wordt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| Jawel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Overig                           |
| <i>Kunt u daar wat meer over zeggen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                  |
| Gewoon een kerkelijk werker aanstellen die niet officieel afgestudeerd zijn. Of goedkoper, om de regeltjes te omzeilen een niet erkende kerkelijk werker aanstellen bijvoorbeeld. Ook de regels om een fusie te regelen, of bijvoorbeeld geen Buma rechten betalen en maar wat aanrommelen met de beamer en muziek en dergelijke. Dat men dat ook vaak niet weet. | Arbeidsrecht                     |
| <i>Wat zorgde er voor dat het gerommel u niet is overkomen? Uw ervaring in uw vorige werkzaamheden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                           |                                  |
| Ja, maar het is denk ik ook mijn interesse om dingen goed te doen. Als je dus een beamer in de kerk haalt en je publiceert maar, daar zijn wel regels aan verbonden. Dus dat ik daar de kerkenraad wel attent op maakt.                                                                                                                                           | Ervaring                         |
| <i>Zit het hem er dan in dat u dat wist?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| Ja, of dat ik er gewoon gevoel voor had. Ik heb ook wel collega's en collega predikanten, die simpele dingen, zoals een jaargesprek, dat er dan twee kerkgemeenschappen zijn in een fusiegesprek en dat er dan een                                                                                                                                                | Kennis                           |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| jaargesprek is met maar één. Dat soort dingen. Mensen die van procedures helemaal geen kaas hebben gegeten.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                  |
| <i>Hoe zou zo iets te voorkomen zijn denkt u?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                  |
| Het leven is ingewikkeld, dus ook kerkelijk werkers kunnen niet alles weten. Iedereen heeft ook zijn eigen interessegebied. Daarom is ook in de kerkelijke opleiding de regeling van de kerkorde, zodat je in ieder geval weet hoe die in elkaar steken, dat vind ik een eerste vereist.                                                                                                                                                                                                         | Kennis<br>Opleiding              |
| <i>Dus u hebt dat wel in de opleiding gehad?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                  |
| Nee, in de opleiding niet, maar we hebben toen één dag ofzo een training gehad voor beginnende kerkelijk werkers daar is dat volgens mij ook niet aan de orde geweest. Maar dat is twintig jaar terug.                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Opleiding                        |
| <i>Dat was in die zin een gemis? Had het toegevoegde waarde gehad als het wel was gebeurt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                  |
| Ik denk dat dat minimaal noodzakelijk is. Dat is net zoals verkeersexamen doen, behalve rijden moet je ook de theorie kennen. Dat is misschien niet leuk, maar dat je wel de kerkorde van a tot z hebt moeten doorlezen.                                                                                                                                                                                                                                                                         | Opleiding<br>Kennis              |
| <i>U zegt eigenlijk dat u bij collega's wel hebt gezien dat dat er soms wel aan ontbrak?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                  |
| Ja, dat ze dus van kerkordelijke regels, dat hangt ook van de persoon af, ik heb ook een collega gehad die heel minutieus was, die had hem altijd in zijn tas en zwaaide er dan mee, zo hoeft het ook niet. Maar als het er op aankomt moet je wel weten wat er in staat. Als je dan zo'n fusieproces gewoon even naleest en een stappenplan uitzet is het een fluitje van een cent. Maar als je er nooit in leest.                                                                              | Overig                           |
| <i>Hebt u in uw werk wel eens met iets te maken gehad dat u zegt: hier spelen eigenlijk grondrechten een rol?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                  |
| Grondrechten? Misschien speelt dat altijd wel op de achtergrond.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Grondrechten                     |
| <i>Maar niet expliciet bedoelt u?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                  |
| Nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                  |
| <i>Hebt u wel eens te maken gehad met vragen over arbeidsrecht, uw eigen arbeidsrecht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                  |
| Arbeidsrecht komt wel in gesprekken voor, de situatie met de werkgever of dat iemand dat bespreekt. Dan geldt eigenlijk ook weer hetzelfde, als er dan iets speelt tussen de pastorant en de werkgever en dat verhaal komt boven water, dan is het altijd van: wat doet dat met de persoon en dergelijke. Als er dan nog vragen zitten van dat het moeilijk wordt of zo, dat is niet mijn vakgebied. Dan moet hij bij de vakbond zijn of zo, of een jurist.                                      | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>En uw eigen arbeidsrecht? U hebt aardig wat contracten gehad in de kerk. Was daar wel eens iets?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                  |
| Jawel, dan heb je ook met vrijwilligers te maken die het moeten regelen in de kerk. Dus ehm, doordat ik zelf altijd goed wist hoe het moest, wat de regeltjes waren en hoe een contract opgesteld moest worden, zorgde ik er ook voor dat dat goed gedaan werd.                                                                                                                                                                                                                                  | Arbeidsrecht                     |
| <i>Maar u zegt: ik moest er wel goed op letten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                  |
| Ja, ik heb wel eens een keer, toen had ik zo mijn best gedaan volgens de kerkenraad, toen kreeg ik een extra periodiek erbij. Maar de daaropvolgende periodiek werd niet uitbetaald. Niet vanwege slecht functioneren of zo, maar: het is nu wel goed. Toen moest ik mijn laatste periodiek gewoon nog hebben en die kreeg ik niet. Gewoon een vreemde kronkel in de gedachtegang van de penningmeester. Toen ben ik er ook achteraan gegaan ook bij de vereniging van kerkelijk werkers en toen | Arbeidsrecht                     |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| moesten ze niet alleen alsnog die periodiek betalen. Dat was zo klaar als een klontje dat dat moest gebeuren, maar toen bleek ook dat mijn pensioen niet goed was afgedragen. Dat wist ik niet. Van het salaris en toestanden interesseert me niet zoveel. Ik merk dat vaker, dat hoor ik ook wel van collega's die van baan gingen veranderen ofzo, "ja maar [naam] hoe moet dat dan?"                        |              |
| <i>Waar kwam dan die vraag vandaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |              |
| Een keer met een collega gehad, dat lukte maar niet dat hij een contract kreeg. Die heeft meer dan driekwart jaar zonder contract gewerkt. Hij kreeg zijn salaris wel keurig, maar het contact kwam maar niet voor elkaar. Toen heb ik dat uiteindelijk op mij genomen om dat maar te doen. Toen heb ik dat contract even gemaakt en naar de kerkrentmeesters gestuurd met: volgens mij zou het zo wel kunnen. | Arbeidsrecht |
| <i>Dat zijn wel merkwaardige situaties als je als werknemer aan het werk bent zonder contract.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |              |
| Het zijn allemaal goedbedoelde vrijwilligers die dat allemaal moeten regelen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Arbeidsrecht |
| <i>Als we nu kijken naar het competentieprofiel van de hbo-theoloog, welke bagage zou hij moeten hebben om op een goede manier met juridische vragen om te gaan? Wat zou hij minimaal moeten weten?</i>                                                                                                                                                                                                        |              |
| Nou ja, wat ik net zei, gewoon de kerkorde, toch goed weten wat daar in staat of waar je het kan vinden. Dan moet je er eerst een paar keer doorheen zijn gegaan. Voor de rest goed weten naast toch een beetje de algemene kennis. Als je dat in het competentieprofiel wil zetten durf ik niet te zeggen waar dat begint en waar dat eindigt. Wat algemene kennis op juridisch gebied is.                    | Kennis       |
| <i>Maar u zegt wel dat ze enig inzicht moeten hebben in hoe de samenleving.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |              |
| Ja, in elkaar zit. En wat je goed moet weten is dat je op tijd moet verwijzen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Kennis       |
| <i>En dus ook de eigen beperktheid...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |              |
| Ik denk dat je door de algemene kennis kun je beter snappen wat de pastoraat vertelt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Kennis       |
| <i>Dus eigenlijk zegt u dat door dat te bezitten kan je datgene wat de pastoraat vertelt ook beter plaatsen en kan je er beter op reageren.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                |              |
| Ja, als je dus arbeidsrecht, als je weet hoe dat nu met de contracten zit, dat staat ook bijna dagelijks in de krant, dat moet je wel weten. Noem het maar gewoon de algemene basiskennis.                                                                                                                                                                                                                     | Kennis       |
| <i>Zou hij ook nog specifieke vaardigheden nodig hebben?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |              |
| Nee, maar wel het juiste kan je vinden op internet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vaardigheden |
| <i>Misschien is dat dan wel een vaardigheid? Weten hoe je de juiste informatie boven water kan krijgen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |              |
| Ja, als je zegt: arbeidsrecht, met proefperiode of zo, dat kan je googlen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Vaardigheden |
| <i>Zou hij nog een bepaalde visie op de omgang met juridische vragen moeten hebben?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |              |
| Niet meer dan dat je weet waar je eigen grenzen liggen en dat je dan moet verwijzen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Visie        |
| <i>Dat heeft u eigenlijk een paar keer gezegd, dat is heel belangrijk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |              |
| Dat is denk ik net als met een psychiatrisch patient, daar kun je in investeren van hier tot gunter, maar als die een vreemde kronkel in zijn hoofd heeft moet hij toch echt naar de GGZ.                                                                                                                                                                                                                      | Visie        |
| <i>Afrondend, als je kijkt naar de hbo-theoloog als een professional, als hij in aanraking komt met juridische vragen, zouden er dan nog dingen zijn</i>                                                                                                                                                                                                                                                       |              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|
| <i>waarvan u zegt: besteed daar aandacht aan of let daar op?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                           |
| Nee, dat zou ik niet weten. Ik heb nooit iets gemist in die zin, dat heeft waarschijnlijk ook met mijn grondhouding en interesse te maken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Vaardigheden                              |
| <i>En tegelijkertijd is dat ook wel iets dat u zegt dat om u heen niet iedereen dat zo op die manier heeft?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                           |
| Nee, maar vaak hebben die wat andere kennis en deskundigheden waar ik geen verstand van heb of waar ik ook nooit over zou beginnen of misschien mijn blinde vlek dan is. Het is ook zo'n breed beroep met van alles er bij, dat is nooit te overzien. Ook niet in een opleiding te stoppen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                           |
| <i>Dan is natuurlijk wel de vraag wat de essentie is op dit gebied.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                           |
| Ja, dat is ook zo, maatschappelijk, dat je interesse hebt in het brede maatschappelijke veld.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                           |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                           |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                           |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                           |
| <b>Uitwerking interview 6</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                           |
| <i>Man, 50-59 jaar, meer dan 12 uur werkzaam als pastoraal werker</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                           |
| <i>Ik begreep dat u op twee verschillende plekken kerkelijk werker bent?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                           |
| Formeel wel, maar eigenlijk zijn het er ondertussen drie, ik heb een dienstverband van 28 uur hier, in [plaatsnaam], dat is een best uitgestrekte kerk over verschillende plaatsen. Dan heb ik nog een dienstverband van 8 uur in [plaatsnaam], een dorp ten oosten van hier. Maar om het ingewikkeld te maken heeft de eerste werkgever me voor 18 uur gedetacheerd naar [plaatsnaam], waar ook een protestantse gemeente is.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Aard van de werkzaamheden                 |
| <i>Want was er hier geen werk genoeg?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                           |
| Jawel, er is werk zat, maar het heeft gewoon te maken met de financiën. Wat gebeurde is op een gegeven moment, ehm, hoe ga ik dit vertellen? Er was een predikant voor 100% tot drie jaar geleden, daarnaast hebben ze een kerkelijk werker aangenomen voor 50%, die predikant is met emeritaat gegaan en die 50% van mij was veel te weinig om al het werk te doen. De gemeente is van ongeveer 750 leden, zo omtrent. Dus toen hebben ze mij gevraagd of ik niet meer uren wilde nemen. Ik werkte toen nog 10 uur in [plaatsnaam] en ben hier meer gaan werken. Op een gegeven moment kwam toch de behoefte om weer een predikant te beroepen, dat is uiteindelijk gelukt voor 50%. Maar wel met het verhaal van: die predikant mag maar voor twee jaar bij jullie in dienst zijn. Het verhaal is nu: de kerk wil eigenlijk met de predikant verder, ondanks dat hij een tijdelijk contract heeft, goed, dat betekent dus dat mijn functie dus zal verdwijnen. Maar goed, nou heb ik een vast contract, dus eh dat is niet eh, wat ik van plan ben. | Aard van de werkzaamheden<br>Arbeidsrecht |
| <i>Dat is dan niet in een dag geregeld, zeg maar.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                           |
| Nee, bepaald niet. Maar ik wil dus wel op andere manier ter wille zijn. Dus ik heb gesolliciteerd naar [plaatsnaam], die hadden dus die vacature voor 18 uur. Nou ja, dat is natuurlijk veel te onzeker, dus ik heb tegen deze kerkenraad gezegd: nou ja, goed, ik wil er wel heen, maar alleen gedetacheerd en niet, want ik sta bij jullie onder contract en dat wil ik ook gewoon blijven. Dus dat is de regeling geworden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Arbeidsrecht                              |
| <i>En beide kerkenraden zijn daar mee akkoord gegaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                           |
| Ja, gelukkig wel. Ik had nog de meeste vragen bij, nou ja, ook wel hier hoor, het was wel eens eerder gevraagd en toen wilden ze het ook niet, uit het                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Arbeidsrecht                              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| idee van, maar goed, dat was toen een contract van twee jaar en daarna hebben we jou weer terug, dat was toen de redenatie. Nu hebben ze er blijkbaar nog even over doorgedacht en bedacht: nou ja, dan besparen we in ieder geval die anderhalf jaar weer uit. Dus ja, nou goed, de kerkrenmeesters van die andere gemeente zagen geen probleem.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                |
| <i>Ik kan me voorstellen dat het voor hen zelfs gunstig is.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                |
| Ja, ik denk dat zij daar ook wel vanuit gaan. Want ze zitten helemaal niet met het probleem van, als je dan zegt de kerkelijk werker bevalt niet, of we willen toch anders, dan kunnen ze er gewoon van af. Het is maar net hoe hard de afspraken met deze kerkenraad zijn.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Arbeidsrecht                                   |
| <i>En hebt u hiervoor ook nog op een andere plek gewerkt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                |
| Ja, ik ben begonnen in [plaatsnaam] en [plaatsnaam],                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                |
| <i>Allemaal in deze buurt wel.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                |
| Ja, en daar ben ik begonnen op contracten van twee jaar. Ik ben voor 100% in dienst gekomen bij de ene en die hebben me voor 50% gedetacheerd naar de andere gemeente omdat dat het meest handig was voor beide kerken. Maar toen de regels voor de kerkgebouwen werden aangescherpt vanwege de veiligheid, heeft dat de kerken zoveel geld gekost dat ze na die twee jaar hebben gezegd: we kunnen gewoon niet verder. Net in die tijd had waren er een paar vacatures voor kerkelijk werkers.                                                                                                                                                                                         | Negatieve ervaring<br>Arbeidsrecht             |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                |
| Ik ben toen in dienst gekomen van een andere gemeente, maar ook daar kwamen financiële problemen en hebben ze tegen iedereen gezegd, de predikanten en kerkelijk werkers, dat waren er nogal wat, nou, kijk om je heen naar een andere functie, want we moeten inkrimpen. Maar hebben ze gezegd op het moment dat er te weinig mensen zijn die van baan veranderen gaan we de kerkelijk werkers ontslaan. Dat heeft te maken met het soort dienstverbanden. Van een predikant kom je nauwelijks af en de kerkelijke werker net als iedere werknemer, als je dat maar een beetje hard kan maken, dan kan dat. Ik heb dat niet af willen wachten en toen ben ik dus hier terecht gekomen. | Negatieve ervaring<br>Arbeidsrecht             |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                |
| <i>U schetst zo een beetje het beeld van hoe uw arbeidzame leven wat de kerk betreft. En daarvoor?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                |
| Daarvoor heb ik in de zwakzinnigenzorg gewerkt als groepsleider. Daar ben ik dus begonnen met hbo-theologie, ik had eerst het idee om geestelijke verzorging te gaan doen in de zwakzinnigenzorg, maar in de jaren negentig werd de zwakzinnigenzorg gedecentraliseerd, waardoor er ook minder behoefte kwam aan geestelijk verzorgers. Ik had inmiddels wat ervaring opgedaan in de kerk en toen dacht ik: ach, dat is ook wel prima, dus zodoende ben ik in de kerk terecht gekomen.                                                                                                                                                                                                  | Overig                                         |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                |
| <i>Wat roept het bij u op als ik zeg: hbo-theoloog en juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                |
| Nou ja, goed, je hebt al het nodige gehoord, ik ben al een paar keer van plaats veranderd. Dat te maken had met teruglopende financiën, ook wel met het verhaal zoek allemaal een plek, maar als het er op aankomt ontslaan we de kerkelijk werkers. Hier is ook wel het verhaal van: ik heb een vaste arbeidsovereenkomst maar toch is het de vraag of dat stand houdt. Dat zijn de juridische vragen waar ik mee te maken krijg, maar dan heb je het over de arbeidsrelatie.                                                                                                                                                                                                          | Definitie van juridisch domein<br>Arbeidsrecht |
| <i>Dus echt de persoonlijke vragen over arbeidsrecht. Is dat een</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| <i>ingewikkelde vraag?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                    |
| Volgens mij zou het niet ingewikkeld moeten zijn, helemaal met de laatste wetswijziging, want kijk, in de ontslagkwesties heeft de werkgever altijd toestemming nodig van het UWV en bij mijn weten zijn de voornaamste criteria: 1. Is er voldoende werk voor deze functie? En 2, zijn de financiën er? In het geval waar ik nu in zit kan beide met ja worden beantwoordt, want zolang het contract met die predikant maar niet verlengd wordt is er niets aan de hand. Maar dat is maar net wat ze wel willen. Daar ontstaan de juridische vragen. | Arbeidsrecht                       |
| <i>En hoe gaat u daar mee om? Ik stel me zo voor dat de kerkenraad dat op een gegeven moment komt vertellen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                    |
| Ik heb een gesprek gehad met de kerkrentmeesters, in dat gesprek gaven ze aan: het is niet moeilijk, het geld is er niet meer. Ik heb hun verteld hoe de situatie was hoe ik hier gekomen ben, dat ik gekomen ben met 50% dat de kerkrentmeesters mij gevraagd hebben om meer te gaan werken en daarbij ook gezegd hebben, er is nog een dingetje, ze hebben mij ook gezegd dat ze in de toekomst helemaal naar een kerkelijk werker wilde gaan en helemaal niet meer een predikant zouden beroepen.                                                  | Arbeidsrecht                       |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| Op een gegeven moment is het inzicht daar veranderd, dat heeft een botsing tot gevolg gehad binnen het college van kerkrentmeesters, met als gevolg dat praktisch al die kerkrentmeesters die het contract met mij hadden getekend afgevloeid zijn, die hadden zoiets van: we hebben het vertrouwen niet meer, we treden af. Nu zitten er andere kerkrentmeesters en die hadden het gevoel van: we willen toch weer een predikant.                                                                                                                    | Arbeidsrecht                       |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| Ze hebben eigenlijk al aangegeven in het gesprek dat ze me willen ontslaan, ik heb gezegd: dat kan helemaal niet en dat is ook niet in overeenstemming met wat we hebben afgesproken en in het contract hebben vastgelegd.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Arbeidsrecht                       |
| <i>Dit is dus heel recent?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| Ja, dit gesprek heeft in januari plaatsgevonden. De situatie is in die zin veranderd dat ik nu kwam met het verhaal dat ik gesolliciteerd had en dat ze me konden detacheren. Dat haalt nu de kou uit de lucht, maar het zweeft hier nog wel boven.                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Negatieve ervaring<br>Arbeidsrecht |
| <i>De verwachting is dus wel dat binnen nu en een jaar dit weer terug komt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                    |
| Dat verwacht ik wel ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| <i>Hoe bent u met die situatie omgegaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Ik heb hierover contact gehad met de vakbond en de vereniging. Ze zijn nu gefuseerd, dus dat maakt het een stuk makkelijker. De vakbond is er kort over: bel op het moment dat het gaat spelen, dan spannen we een zaak aan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Vaardigheden                       |
| <i>Zo ver is het dus al wel?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                    |
| Op dit soort momenten moet je denk ik ook wel precies weten wat je rechten zijn.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Kennis                             |
| <i>En u hebt daar dus voor gezorgd door de vakbond en de vereniging in te schakelen. Hebt u nog andere manieren?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| Waarvoor gezorgd?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                    |
| <i>Om daar inzicht in te krijgen, wat zijn mijn rechten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Ja, dat in ieder geval, maar goed ook via de site van de UWV kun je vrij veel informatie opdoen. Bovendien hebben wij onze eigen cao, daar staat ook                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Vaardigheden                       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| het nodige in. Maar goed, die heb ik gespeld bij wijze van spreken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| <i>Lukte dat met de kennis die u had?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                  |
| Ja, dat is geen probleem. Kijk, zo'n cao laat zich prima uitlezen en bij vragen kun je prima bellen naar Utrecht. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Kennis                                           |
| In mijn beleving heb ik met dat detacheren en zo al steeds compromissen gesloten en voor mij is nu het verhaal, ook omdat ik zelf mijn gezin heb en ja goed, er moet toch brood op tafel komen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Kennis                                           |
| <i>Wat maakt in deze situatie uw handelen tot professioneel handelen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                  |
| In ieder geval dat ik niet ga smijten met de deuren of me ziek ga melden. Ik blijf gewoon constructief mijn werk doen en blijf met iedereen in overleg. Je moet ook gewoon de zaak en de persoon van elkaar scheiden vind ik.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Vaardigheden<br>Visie                            |
| <i>Hoe krijgt u dat voor elkaar?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                  |
| Dat weet ik niet, hoe moet je dat zeggen? Weet ik eigenlijk niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                  |
| <i>Zijn er naast deze ervaring met juridische vragen nog andere ervaringen in uw werkzame leven hebt opgedaan waar een juridische vraag in zat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| Wel eens bij mensen waar je langskomt, je wordt tegenwoordig vooral geconfronteerd met de wet WMO, waarin je situaties zit van mensen die thuis zitten waarvan je je afvraagt: is dit goed? Om eens een voorbeeld te noemen, ik heb wel contact met een vrouw van, laten we zeggen dat ze 80 jaar is, die heeft een dochter die de boel niet zo goed op de rails kan houden, die heeft ook weer kinderen waar ze niet goed voor kan zorgen, met als gevolg dat twee zonen bij haar thuis wonen en een van die zoons is 18 geworden, niet in staat om te werken, maar ze is wel gekort op haar AOW omdat ze iemand in huis heeft die voor inkomen kan gaan zorgen. Dat heeft haar honderden per maand gekost en dat kan ze niet opbrengen. Daar zit een juridische vraag in van: mag de gemeente onder deze omstandigheden korten? | Pastoranten en juridische vragen                 |
| <i>U bent daar dan als pastoraal werker bij betrokken, hoe gaat u daar mee om?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                  |
| Ik probeer het verhaal van haar helder te krijgen. Ik probeer aan achtergrond informatie te komen van hoe het zit met die wetgeving en ik probeer om te kijken of er in mijn netwerk, iemand is die een beetje kennis heeft van dit soort zaken om haar een beetje verder te helpen. Achteraf bleek dat deze mevrouw zelf een rechtsbijstandsverzekering had en die heeft het voor haar opgenomen, uiteindelijk heeft ze een zaak tegen de gemeente aangespannen en die gewonnen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Pastoranten en juridische vragen<br>Vaardigheden |
| U was dat als pastor bij betrokken en u had wel het gevoel: hier moet ik iets mee?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                  |
| Ja, je ziet de onrechtvaardigheid die er in zit en goed, ik ben wel gaan twijfelen of dit juridisch wel klopte en of er dingen waren die aanvechtbaar waren. Je ziet wel eens dat een gemeente geneigd is in zijn eigen voordeel te rekenen. Dat zie je ook wel bij de zogenoemde tafelgesprekken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Vaardigheden                                     |
| <i>Nu zullen er ook collega's van u zijn die zeggen: ik kom alleen voor het pastoraat, ik bemoei me er niet mee, ze belt maar een advocaat. U doet dat niet. Zit daar iets achter?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                  |
| Daar zit achter dat je als pastor betrokken bent bij de mensen in je gemeente en ook buiten de gemeente en daar het beste voor wilt. Goed, als je in de kerk de mogelijkheden hebt om iemand te helpen dat vind ik dat je dat moet doen, op wat voor terrein dan ook. Dat is in dit geval op                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Pastoranten en juridische vragen                 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| juridische terrein.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                  |
| <i>Hebt u voorbeelden van meer ervaringen waarin zoiets speelde?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                  |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                  |
| [opvang van asielzoekers op het station omdat ze bij de laatste treinen er geen bussen meer naar het aanmeldcentrum gaan]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                  |
| We zijn gaan helpen, in de opvang van de vluchtelingen en we zijn in gesprek gegaan met de gemeente en het openbaar vervoer dat de aansluiting op de bus ook goed geregeld werd, zodat mensen ook niet de hele nacht daar hoefden te zijn. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Positieve ervaring<br>Overig                     |
| <i>Daar zit een juridische kant aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                  |
| Juridisch nog niet zozeer, maar wel het idee: mensen hebben bepaalde rechten, ja goed.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Overig                                           |
| <i>En daar wil je je warm voor maken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                  |
| Ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                  |
| <i>Hebt u nog meer ervaringen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| Nee, niet zozeer, we maken natuurlijk wel mee dat we bij mensen komen in het pastoraat die op een gegeven moment zeggen: nou goed, mijn leven heeft nu lang genoeg geduurd, mijn leven wordt een lijdensweg, we willen eigenlijk wel dat het beëindigt wordt op de een of andere manier. Dat is iets dat buiten ons omgaat, we zien het wel, maar worden er niet echt bij betrokken omdat het via de huisartsen gaat, je bent er wel bij.                                                                                                                                                                                                                        | Pastoranten en juridische vragen                 |
| <i>Als pastor?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                  |
| Ik heb een keer de situatie meegemaakt van een man die besprak dat wel met mij. Een man van 46 en die kreeg een vorm van kanker in zijn nek. Hij kreeg te maken met verlamningsverschijnselen en pijn en dat werd een hele lijdensweg op gegeven moment. Hij heeft een wilsbeschikking op laten stellen dat hij bij een bepaalde achteruitgang van zijn functies wilde dat de huisarts hem, nou ja, goed, een goed einde bezorgde. Euthanasie zou plegen. Die heeft dat met mij besproken van wat, meer qua geloof natuurlijk, hoe je daar tegenaan moest kijken, maar er zit wel een juridisch aspect aan natuurlijk.                                           | Pastoranten en juridische vragen                 |
| <i>En hoe ging u daar mee om?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                  |
| Ik heb hem laten vertellen, hoe hij daar tegen aan kijkt. Ik heb daar bij aangesloten. Ja goed, ik kon me zijn verhaal goed voorstellen en we hebben gesprekken gehad over hoe God met je mee gaat op je levensweg, ook als het anders gaat. Eigenlijk wil je natuurlijk leven, laten we natuurlijk wel wezen. Maar blijkbaar zijn er omstandigheden waarvan je zegt, nou ja, leef waardig vind ik een moeilijk woord, want wat de een leef waardig vindt, vindt de ander niet. Maar wel zo van: God heeft ook de mogelijkheden gegeven blijkbaar om leven te kunnen rekken, maar ook om het op gegeven moment te beëindigen. Zo is hoe we er mee omgegaan zijn. | Pastoranten en juridische vragen<br>Vaardigheden |
| <i>Hebt u er ook ooit naar gekeken van, wat betekent dit qua regelgeving?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                  |
| Ja, maar dat is niet zozeer mijn terrein, maar het terrein van de behandelend huisarts op dat moment. Dus er zit wel een juridisch aspect in, maar dat komt niet zo op de voorgrond.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                  |
| <i>In welke werksituaties is de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk? Hebt u daar mee te maken gehad?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                  |
| Nee, niet mee te maken gehad, maar het kan theoretisch wel. Dat, om eens wat te noemen, op het moment dat een gemeentelid wordt opgenomen,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Beroepsmatige geheimhouding                      |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| dan publiceren we dat op een papiertje dat wordt uitgedeeld aan het begin van de kerkdienst en dat ook digitaal op de website komt te staan. Daar heb je alles te maken met de wet op de privacy. Wat ik doe, ik vraag mensen altijd om toestemming of dat willen. Maar daar zit wel een juridisch ding aan, op het moment dat je zoiets zou doen en mensen geven daar geen toestemming over, dan zit je wel juridisch fout. Soms zit je wel ingewikkelder dan je zelf denkt, ik heb nu de situatie dat ik te maken heb met een meneer die nu is opgenomen, hij heeft een hersenbloeding gehad, en hij kan niet duidelijk maken wat hij wil. Je gaat er van uit, tenminste, ik ga er vanuit dat hij wel aandacht wil vanuit de kerk, dus je zou het moeten plaatsen. Maar goed, het is een slag in de lucht en die meneer is natuurlijk, hoe noem je dat, volledig toerekeningsvatbaar, hij heeft een partner, maar die is dementerend en zit in een verpleeghuis, |                                                                      |
| <i>Dus dat biedt ook geen soelaas.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                      |
| Ja, dus juridisch ligt dit ingewikkeld.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                      |
| <i>Hoe hebt u dat opgelost?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                      |
| Het is nu nog een theoretisch verhaal, want in die gemeente is het nog niet de gemeente om überhaupt dit soort gegevens te plaatsen, maar als hetzelfde in deze plaats had gespeeld, dan was het er waarschijnlijk wel op gezet. Maar juridisch zit je fout denk ik, dat weet ik wel zeker.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Beroepsmatige geheimhouding                                          |
| <i>Als je dat niet checkt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                      |
| Maar je kunt het niet checken, want die meneer kan geen antwoordt geven. Je doet alsof het zijn wens wel is, het is een meneer die midden in de gemeente stond en ja goed, zal ongetwijfeld medeleven van gemeenteleden willen, maar je weet het niet. Dus als je op de veilige kant zit, dan zal je niet moeten publiceren, wat als gevolg zou hebben dat gemeenteleden het ook niet weten en ook geen blijken van medeleven kunnen geven.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Beroepsmatige geheimhouding<br>Vaardigheden                          |
| <i>Ik kan me voorstellen dat het iets van een dilemma in zich kan hebben.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                      |
| Dit is een dilemma ja, dat vind ik wel. Mijn persoonlijke overtuiging is dan om te kiezen om wel te publiceren omdat je er vanuit gaat dat je in zijn geest handelt, maar er zit een onzekere factor in waar je nat gaat als blijkt dat die meneer iets anders wil.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Beroepsmatige geheimhouding                                          |
| <i>hebt u in de samenwerking met andere professionals wel eens voor juridische vragen gestaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                      |
| Ja, ehm, ik heb een situatie gehad hier, dat was een meneer die gast lid was van onze gemeente. Hij kwam samen met twee dochters hier wel regelmatig en daar gingen op gegeven moment op facebook en op andere media verhalen dat die meneer in het verleden kinderen misbruikt had en er gingen nog heel ander geruchten ook. Dat was sowieso al een lastig verhaal.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Samenwerking met andere professionals                                |
| <i>Heftige situatie lijkt me.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                      |
| Het werd nog veel heftiger, op een gegeven moment werd ik gebeld en deze meneer had een einde aan zijn leven gemaakt. Ik heb toen geprobeerd die kinderen op te sporen, toen heb ik ze ook gevonden in een ander dorp. Daar woonde een zus van zijn vrouw, die al eerder was overleden en ik heb van die meisjes terug gehoord dat die meisjes letterlijk gevluht waren. Hij bleek dus de oudste dochter al jaren misbruikt te hebben en zou nu met de jongste beginnen. Daarom zijn ze de deur uit gegaan en hij heeft een afscheidsbrief geschreven waarin hij de dames de schuld gaf van zijn dood en heeft zich opgehangen. De juridische toestanden waar ik toen mee te maken had was dat ik contact had met                                                                                                                                                                                                                                                  | Samenwerking met andere professionals<br>Beroepsmatige geheimhouding |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| politie en jeugdzorg en ook met de scholen en wat blijkt dat wij heel moeilijk informatie kunnen uitwisselen omdat we allemaal onze eigen beroepsgeheim hebben. Dat is heel vervelend in dit geval want je kunt geen, je doet allemaal je eigen ding. Ik verwacht wel dat politie overlegt met jeugdzorg, maar wij kunnen daar geen deel van uitmaken want zowel jeugdzorg als politie delen geen informatie met ons.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                      |
| <i>Terwijl u wel met die dochters, eigenlijk vanuit uw rol als pastoraal werker contact wilde met die dochters?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                      |
| Ja, precies, ook om geen dingen dubbel te doen en ook om te voorkomen dat je precies iets doet dat tegen andere plannen ingaat. Je kan ook behoorlijk schade aanrichten als je het verkeerde doet. Dat is heel vervelend.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Samenwerking met andere professionals                                |
| <i>Hoe is dat uiteindelijk afgelopen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                      |
| Ik heb dat aan de scholen en jeugdzorg en politie overgelaten en ben gewoon belangstellend langsgegaan. Dan merk je wel dat er rare dingen gebeuren want de tante waar ze zijn heeft de jongste geadopteerd, de oudste niet want die was 18, die is gaan samenwonen, dus dat speelde niet. Maar de jongste is geadopteerd, maar dat heeft wel de nodige financiële consequenties gehad, ze hadden er ook voor kunnen kiezen om, nu moet ik het even goed zeggen, ze hadden ook kunnen kiezen om pleegouder te worden. Op het moment dat ze als pleegouder optreden betekent dat dat ze van de gemeente iets van wel 600 euro in de maand krijgen als onkostenvergoeding. Bij een adoptie krijgen ze alleen kinderbijslag, dus financieel hebben ze zichzelf wel behoorlijk tekort gedaan. (...) | Samenwerking met andere professionals                                |
| <i>Maar ik begrijp dat uw mogelijkheden als pastor beperkt waren.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                      |
| Ja, omdat je aanloopt tegen de beroepsgeheimen van iedereen. Maar goed, je wordt ook geen partij om ergens bezwaar tegen aan te tekenen. Maar als de situatie zo was geweest dat wij op de een of andere manier betrokken hadden kunnen worden in het hele verhaal, dan denk ik dat het veel beter voor deze mensen was uitgekapt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Beroepsmatige geheimhouding<br>Samenwerking met andere professionals |
| <i>Dat is dus nu niet gelukt, maar wat had u nodig gehad om dat wel te kunnen doen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                      |
| Gedeelde kennis, zodat wij ook met hen bezig hadden kunnen gaan. Van wat is in jullie situatie de beste oplossing en desnoods ergens juridische hulp in kunnen schakelen. Kijk, dat soort dingen kosten geld en dat kan je bij ons bijvoorbeeld de diaconie voor inschakelen. Dat kon niet omdat de kennis niet gedeeld werd.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Vaardigheden                                                         |
| <i>Er had dus zoveel meer mogelijk geweest als het goed op elkaar had aangesloten en u als pastoraal werker ook was betrokken.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                      |
| Ja, alles loopt kapot op de beroepsgeheimen en bij ons is het ook zo dat als wij deze mensen even vragen: mogen we overleggen? Dan geven die mensen toestemming dat je niet alles wat je zeggen ook zult delen. Daar kun je over overleggen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Samenwerking met andere professionals                                |
| <i>Werkt u ook met protocollen en reglementen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                      |
| Nee, behalve het protocol van het beroepsgeheim zoals dat destijds is verspreid door de PKN.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Protocollen en/of reglementen                                        |
| <i>Zorgt het wel eens voor vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                      |
| Nee, dan moet je eigenlijk echt in gecompliceerde situaties zitten. Kijk, wij overleggen wel met ambtsdragers, ouderlingen en diakenen, je zit altijd met het verhaal van, je gaat er eigenlijk vanuit dat de ouderling of diaken zich houdt aan zijn zwijgplicht, maar helemaal zeker daarvan ben je niet altijd. Je hebt mensen die houden echt alles goed gesloten en mensen waar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Protocollen en/of reglementen                                        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| je een beetje twijfels bij hebt. Dat zijn wel de mensen waarbij ik ook terughoudend wordt in het delen van informatie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                      |
| <i>Dat is dan dus hoe u er mee omgaat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                      |
| Ja, er is altijd kennis van, als het niet echt nodig is om de kennis te delen zal ik dat ook niet doen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                      |
| <i>Hebt u binnen de gemeente wel eens te maken gehad met juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                      |
| Nou, niet anders dan ik nu beschreven heb.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                      |
| <i>En in de pastorale begeleiding van mensen zijn dit de dingen die naar boven komen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                      |
| Ja, en ook inderdaad van: wanneer deel je dit met anderen, van wat ik vertelde over die man. En kijk, in dit geval gaat het nog wel verder, wat als die man zich aanmeldt bij bijvoorbeeld de clubs? Dan zal je wel wat moeten, dat was in dit geval opgelost als de clubs in hun protocol zouden hebben dat ze een verklaring van goed gedrag zouden eisen, dan zou dat ondervangen zijn geweest. Maar ik geloof niet dat de clubs zo'n protocol hebben, maar dan hadden we daar wel op aangestuurd. Je kunt moeilijk rechtstreeks gaan zeggen: deze meneer is niet zuiver, want dan ga je je beroepsgeheim weer te buiten, maar aan de andere kant heb je wel de verantwoordelijkheid over de kinderen. | Beroepsmatige geheimhouding          |
| <i>Ja, en dat botst?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                      |
| Ja.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                      |
| <i>Hoe gaat u in dit alles als professional te werk? Waarin is uw werk anders dan dat van de ouderling?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                      |
| Wel dat mensen in pastorale relaties bij mij echt moeten weten dat er niet over gepraat wordt. Kijk, bij een ouderling zullen ze wellicht ook nog denken: het is ook mijn buurman en die praat ook weer tegen die en die, dat zouden ze kunnen denken. Dus ik denk dat mensen in dat soort relaties net even iets minder zullen delen dan ze met ons kunnen delen omdat ze er bij ons voetstoots vanuit kunnen gaan dat we geen persoonlijke dingen zullen doorvertellen.                                                                                                                                                                                                                                 | Visie                                |
| <i>En in het geheel met juridische vragen, hoe u daar mee omgaat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                      |
| Daar geldt hetzelfde voor denk ik.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                      |
| <i>Dus juist omdat u een professional bent wordt van u verwacht dat u meer weet en dat u daar ook wellicht wat strikter mee omgaat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                      |
| Strikter mee omgaat voor wat betreft hoe het voor ons omschreven is, dan heb je het voornamelijk over de zwijgplicht. Over de andere dingen die ik genoemd heb gaat het er om dat je of de kennis hebt of op zoek kan gaan naar de kennis. Dan maak je gebruik van je netwerken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Visie<br>Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>Als we even kijken naar hoe u in uw opleiding en in uw werk, wat u meegekregen hebt aan juridische kennis en vaardigheden.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                      |
| In mijn opleiding helemaal niets, in mijn opleiding, ja goed, of je moet het hebben gehad over ethiek. Maar ethiek had toch te maken met wetgeving rondom euthanasie, allerlei medische handelingen waar wij geen rol in spelen. Andere juridische vragen zijn in de opleiding, maar goed, dan heb je het over eind jaren tachtig, begin jaren negentig helemaal niet aan de orde gekomen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Opleiding                            |
| <i>Vond u dat een gemis?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                      |
| Ja, dat vind ik wel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                      |
| <i>Wat had u verder geholpen als het u wel was aangeboden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                      |
| Kijk, aan ethisch handelen werd heel weinig gedaan. Het verhaal van die zwijgplicht bijvoorbeeld en ook het hele verhaal van je relatie tot                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Kennis                               |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| bijvoorbeeld seksualiteit. Dat is ook het verhaal van, nou ja, je zou een relatie krijgen met een pastorant, dat is toch wel goed als er op z'n minst over gesproken wordt, want die situaties kunnen er gewoon zijn.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                             |
| <i>U zegt die bepaalde basiskennis is eigenlijk onontbeerlijk om dit werk te kunnen doen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                             |
| Ja, en ook de tools om er mee om te kunnen gaan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Kennis<br>Vaardigheden                                                      |
| <i>Aan welke tools, welke vaardigheden denkt u dan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                             |
| Ehm, in ieder geval de vaardigheid dat je beroepsmatig blijft handelen en dat je niet daar zit als in mijn geval [naam], maar als pastor. Heb ik daar voorbeelden van? Ja, in [plaatsnaam] zit een vrouw die, weet je, daar heb ik een pastorale relatie mee, maar ik heb altijd in mijn achterhoofd de vraag: is dit wat zij wil, of wil ze eigenlijk meer? Wil ze echt een relatie, of iets in die trant? Dat is een grens die je stomweg nooit over moet, en dat zal in dit geval ook niet gebeuren. Het wordt anders als je ervaart dat de aantrekkingskracht wederzijds is, dat kan natuurlijk altijd. Dan moet je wel heel duidelijk die grens bewaken en ook aangeven op het moment dat je het gevoel hebt dat de behoefte van de pastorant anders is dan pastoraal. (...) | Vaardigheden                                                                |
| <i>En vaardigheden als het gaat om juridische vragen die u tegenkomt in uw werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                             |
| Ja, ik vind wel dat je iets van het rechtssysteem in Nederland moet weten. Ja, in ieder geval de basisdingen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Kennis                                                                      |
| <i>Waar denkt u dan aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                             |
| Ehm, hoe het zit met hoe mensen hulp kunnen vragen. Dat mensen zelf ergens recht op kunnen hebben, dat mensen hun recht ook kunnen halen. Weet je, al zou je alleen al iets weten over alle instanties die er in Nederland zijn waar je in welke situaties kan aankloppen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Kennis                                                                      |
| <i>Dat zou al een soort rugzak zijn die je mee kan nemen in je werk waar je wat aan hebt. Heb je daar nog een bepaalde visie voor nodig?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                             |
| Je moet het in ieder geval gewoon doen. Heb je daar een bepaalde visie voor nodig? De visie die ik altijd heb is dat de kerk eigenlijk moet kunnen helpen waar het nodig is en het niet altijd zelf moet doen, maar wel de kanalen weet waar mensen op de juiste weg kunnen komen. We komen vanuit de kerk denk ik toch wel heel vaak in aanraking met mensen die in een bepaalde situatie zitten en zelf niet de kennis hebben, of niet het besef hebben dat ze daar iets aan kunnen doen, weet je wel. Dat gezegd wordt, de situatie is zo, we krijgen van de gemeente of huisarts te horen dat het niet anders kan. Terwijl er wel andere mogelijkheden zijn, maar de weg wordt dichtgehouden.                                                                                 | Vaardigheden<br>Visie                                                       |
| <i>Dan ziet u het als de taak van de pastoraal werker om dat te herkennen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                             |
| Ja,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                             |
| <i>En om dan te kijken wat daar nodig is om het te kunnen oplossen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                             |
| Ja, precies.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                             |
| <i>Hebt u nog iets dat niet besproken is, maar wat u wel graag wilt delen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                             |
| Euh, afgelopen zomer hebben wij te maken gehad met een meneer, die kwam uit Irak, een vluchteling, die ja, hier een status heeft. Die wilde graag trouwen, hij was gescheiden en hij wilde graag trouwen met een andere Iraakse vluchteling die hij van vroeger kende. Die was ook een erkend vluchteling, maar niet hier, maar in Australië. (...) Ze wilden met                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Pastoranten en<br>juridische vragen<br><br>Protocollen en/of<br>reglementen |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| elkaar trouwen, maar dat ging heel erg moeilijk, want meneer had de Nederlandse nationaliteit niet en er waren op dat moment ook vragen. Dat huwelijk kon niet gesloten worden en ze waren met z'n tweeën hier in Nederland op een toeristenvisum. Hij was katholiek, maar de katholieke kerken wilden hem niet trouwen, maar dat had ook te maken met de kerkelijke regels. In de PKN heb je het verhaal dat je behalve het huwelijk dat je sluit ook aan andere levensverbintenissen kan zegenen. Dus die regeling hebben we in overleg met de landelijke PKN van stal gehaald om die mensen in ieder geval hun relatie te zegenen.                                                                                                                  |                                    |
| <i>Er was dus geen sprake van een erkend huwelijk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| Nee. Dus daar zitten wel juridische vragen bij, ook hier is de situatie geweest, ik heb contact met deze meneer gehouden en die had beroep aangetekend tegen zijn afwijzing van naturalisatie tot Nederlander. Uiteindelijk heeft hij dat gewonnen, dus nu is hij Nederlander. Dus dat zijn ook wel dingen waar we juridische toestanden hadden. Ook daar zou het mooi zijn als we wat juridische kennis hebben en vooral ook mensen vinden die kunnen helpen.                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                    |
| <i>Want hoe bent u in dit concrete geval te werk gegaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                    |
| Ik ben meneer door zijn papieren gaan ploegen en met gemeente gebeld wat er nu aan de hand was en waarom hij niet toegelaten werd. Ook daar stuitte je op een muur van privacy en toestanden. Gelukkig was zijn advocaat hier mee bezig. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Vaardigheden                       |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| <b>Uitwerking interview 7</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| <i>Man, 50-59 jaar, meer dan 12 uur werkzaam als voorganger</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| Het zou kunnen dat ik wat langer moet nadenken omdat ik nogal behoorlijk heftig moe ben. Maar probeer maar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                    |
| <i>Heeft dat ook te maken met waar u net over vertelde, de manier waarop uw arbeidsovereenkomst gestopt is?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| Ja, dat verdiende geen schoonheidsprijs en dat zou in de kerk niet moeten mogen zoals het gegaan is.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Arbeidsrecht<br>Negatieve ervaring |
| <i>Want het voelt voor u alsof u er echt uitgewerkt bent?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Weggepest, ja, dat is het.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Arbeidsrecht<br>Negatieve ervaring |
| <i>Dat is misschien nog wel erger?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| Ja. Je zit met, meerdere behoudende kerken heb je een categorie mensen dat moeite heeft met verandering. Wanneer je echt daarbij mensen hebt met kenmerken van het autistisch spectrum stoornis dan is het niet alleen moeite met veranderingen, maar ook moeite met communicatie. Moeite met mensen die verbaal sterker zijn dan zij en daar dus niet mee praten. Dat betekent wel dat er over iemand, maar niet tegen iemand. De verstaan horizon van dat soort mensen is soms ook aangetast. (...) Mijn kracht is nu net het spelen met woorden, ik heb het te laat ingezien dat die mensen dat niet kunnen meemaken. Dat zijn net die mensen geweest die vanuit een rechtvaardigheidsgevoel geprobeerd hebben om mij op allerlei dingen te pakken. | Arbeidsrecht<br>Negatieve ervaring |
| <i>Want hoe lang bent u daar verbonden geweest?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                    |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| Twee jaar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                    |
| <i>Wanneer begonnen de problemen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| De problemen zijn begonnen toen de voorzitter van het college van kerkrentmeesters gewisseld is en de gene die voorzitter, dus mijn werkgever werd, die heeft duidelijke kenmerken van klassieke ASS. Dat betekende dus dat hij op ongelofelijk veel slakken zout ging leggen. Dingen die in zijn optiek bestonden. Hij heeft het mij onmogelijk gemaakt om een bepaalde vrijheid van functioneren te hebben. Dat is lastig, ongelofelijk lastig. Dus dat is een gevecht geworden, maar het zijn wel mensen die heel trouw zijn in hun dienstbaarheid aan de kerk. Op een oppervlakkige manier, met het schoonhouden van de terreinen, het onderhoud aan de gebouwen, het zijn hele trouwe mensen daarin, maar daar ontnemen ze een stuk macht aan: 'ja, maar, hij doet zoveel voor de kerk'. Dat is gewoon heel lastig geweest. Toen is er bijzondere visitatie geweest en de voorzitter had het er ook al ongelofelijk moeilijk mee, dus er is visitatie gevraagd om het functioneren van hem als voorzitter en van de kerkenraad te onderzoeken. Wat er wel vaker gebeurt bij bijzondere visitatie, dan moet de voorganger weg, want de kerkenraad kun je niet ontslaan, de voorganger wel. Vaak is dat de makkelijkste oplossing. Het is niet leuk gegaan. | Arbeidsrecht<br>Negatieve ervaring |
| <i>Hoe ging dat proces zelf?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| Voornamelijk buiten mij om. Ik werd vrijgesteld van werkzaamheden. En als zodanig had ik geen enkele band meer daar mee. Vanaf half januari tot april heb ik ook niet meer gewerkt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Negatieve ervaring                 |
| <i>En u woonde nog wel steeds naast de kerk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| Ja, en er werd heel slecht gecommuniceerd met de gemeente, die wist echt niet wat er aan de hand was. Ja, toch een stuk vooringenomenheid, niet willen luisteren naar gemeenteleden: dat pad moest bewandeld worden. Zeer frustrerend, ik ben er ook erg boos om geweest.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Negatieve ervaring                 |
| <i>Hoe uitte zich dat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                    |
| Passieve agressie voornamelijk, in mezelf opkroppen en moeite hebben om imitatio christi te zijn daarin. Maar wel proberen om dat achter mijn lippen, "zet een wacht voor mijn lippen o Heer", dat heb ik vaak gebeden en het over me heen laten komen. Ik ben in dienst van, dus zij zijn mijn werkgever, dus zij bepalen wat ik moet doen. Dat heb ik ook gezegd: jullie bepalen maar, jullie zijn mijn werkgever.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Negatieve ervaring                 |
| <i>Dit interview richt zich vooral op juridische vragen, daar zitten we hier middenin, een meer schrijvende situatie kan ik niet snel bedenken, maar hoe ging het proces?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| Juridisch gezien absoluut onverantwoord. Officieel moet ik een brief krijgen een maand voordat mijn arbeidsovereenkomst eindigt, moet ik voor een bepaalde tijd een brief krijgen. Je zou verwachten dat het een aangetekend schrijven zou zijn, dat is rechtsgeldig. Ze zeggen dat er een brief door mijn brievenbus gegooid is, maar goed, mijn hond loopt elke keer rond en die vind het heerlijk als postbodes komen, dus ik heb geen brief gezien, geen opzeggingsbrief. Als je het aangetekend doet, of met twee personen afgeeft en laat tekenen voor ontvangst, daar is gewoon niet over nagedacht. De financiële afhandeling, we zijn nu al bijna half april, ik weet nog steeds niet hoe de financiële afhandeling is, er is helemaal niets bekend. Het schijnt dat vandaag de interim voorzitter, de voorzitter is opgestapt, de interim voorzitter die door de classis benoemd is die neemt het over, het schijnt dat hij vandaag iets naar mij toe zou sturen over de financiële afhandeling. Er zijn geen jaargesprekken geweest,                                                                                                                                                                                                                | Negatieve ervaring<br>Arbeidsrecht |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| <p>functioneringsgesprekken in de zin van de wet. Een werkplan dat er moet zijn, er is nooit een werkplan gemaakt. Er is ooit een concept geweest, die klopte voor geen kant, en daarna er is gewoon geen werkplan geweest. Dus ik heb ook nooit een waarschuwing geweest en er is nooit met mij gesproken van: [naam] dat moet beter zo of dat moet zo, of hoe moeten we dan doen samen? Daar is geen enkele sprake van geweest. Dus juridisch gezien is de werkgever ongelofelijk in gebreken gebleven. Puur uit onkunde, echt onkunde. In de communicatie, 0,000. En juridische gezien ook zeer, zeer wankel.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                               |
| <p><i>Hoe hebt u daarin als werknemer gehandeld?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                               |
| <p>Ik heb meerdere malen aangekaart dat het volgens de juiste weg zou moeten. Ik heb aangegeven, en de voorzitter van de kerkenraad was het met me eens, die wou dat ook, we hebben een werkplan opgesteld samen, dat is niet eens in de kerkenraad geweest. Het is niet in eens in de kerkenraad geweest. Het CvK, mijn werkgever zei: hij harkt uren bij elkaar, het was puur een realistische opgave naar het verwachtingspatroon dat men had, ik zat op meer dan 2000 uur per jaar, maar ik had maar 1150. Dan zie je dat er gewoon keuzes gemaakt moeten worden. Ik preekte zo tussen de vijftig en zestig diensten per jaar, keer 12 uur plus dan gemiddeld zo'n vijf overlijdens keer 25 uur, dan zit je al gauw op 850 uur in rouw en trouw en reguliere diensten, dan houd je nog 300 uur over, elke week is dat zo'n zes uur, dan moet je nog kerkenraadsvergaderingen doen, artikelen schrijven voor het kerkblad, catechese geven en ze verwachten pastoraat ook nog. Dat is onmogelijk en dat wou men niet zien. Oke, heb ik gezegd, dan gaan we het anders doen, dus ik heb het aangegeven: het eerstelijns pastoraat ligt bij de ouderlingen en de contactpersonen, de bezoekpersonen. Het crisispastoraat ligt bij mij en dat hebben we opgezet en het eerste jaar ging dat redelijk. Je weet, bij een kerk heb je een keer paar ambtsdragers verkiezingen, en daarna is het gewoon fout gegaan. Er zijn mensen in de kerkenraad gekomen, hoe zal ik het zeggen? Een gebrek aan wederkerigheid, zal ik het zo zeggen. Ik stuurde wel wat aan, maar er kwam nooit wat terug. Ik had het duidelijk aangegeven, we gaan het zo doen, als jullie bij mensen komen en er is een vraag voor een gesprek met mij dan geef je dat aan mij door, je stuurt me een mailtje, en dan ik naar die mensen toe. Ik heb nooit een aanvraag gekregen. Wat blijkt nou, de ouderlingen waren helemaal nooit gewend om huisbezoeken te doen, dat was niet in de lijn van de gemeente, dat hadden ze nooit eigenlijk gedaan. Dat was al lang afgeschaft.</p> | Arbeidsrecht                  |
| <p><i>En u verwachtte eigenlijk dat ze op huisbezoek gingen?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                               |
| <p>Dat is toch normaal? Ouderlingen gaat toch een keer per jaar bij zijn wijk langs? Ja, oke, als je dan met contactpersonen werkt, maar die moeten minimaal een keer in het jaar de verplichting om een contact te hebben met gemeenteleden. Ik ben een keer bij iemand geweest die had in vijf jaar niemand van de kerk gezien terwijl die man op sterven lag. Ik kwam gelukkig net op tijd bij hem, maar hij zij: ik zie nooit iemand van de kerk. Ik zij: huh, die man is al zeven jaar ziek en het laatste jaar ernstig ziek. Dus daar lag een enorm probleem in het verwachtingspatroon: de dominee moet alles maar doen, zoals de vorige dominee ook deed. Die had een 100% dienstverband, die ging overal even langs. Maar dat waren eigenlijk koffiegesprekken, niet eens pastorale gesprekken, de Bijbel kwam niet open en er werd niet gebeden. Ik vind dat persoonlijk geen pastoraal bezoek, dus daar heb ik de vinger bij gelegd, maar die contactpersonen steigerden gigantisch dat ze uit de Bijbel moesten lezen. Dan wringt het</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Protocollen en/of reglementen |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| ook kerkrechtelijk, ze hebben geen ambt, maar doen wel het werk van ouderling en de ouderling doet eigenlijk dat werk ook, moeten de contactpersonen aansturen, (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                  |
| <i>Ingrijpend lijkt me, zeker als het zo vers nog is.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                  |
| Ja, vooral de onzekerheid, het laatste half jaar, de onzekerheid. Je weet dat ze aan je stoelpoten zagen, maar je hoort niets. Er is geen communicatie, in de kerkenraad is het koek en ei, hoor je eigenlijk geen commentaar, maar achter je rug om. En [streek] is een beetje van: als het goed gaat dan hoor je niets, en als het niet goed is dan hoor je ook niets, maar via een omweg, soms een paar maanden later: ja maar, je hebt toen dat en dat gezegd. Kom dan naar me toe. Ik ben er ziek van geworden, burn out van gekregen tegen het overspannen aan.                                                   | Negatieve ervaring               |
| <i>Want op dit moment hebt u dan een uitkering, of?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                  |
| Dat is ook nog onzeker, ik ben in 2002 afgekeurd in de grafische industrie vanwege een beroeps gerelateerde ziekte en daar heb ik wat lichamelijke problemen mee gekregen en was ik ook wat vergeetachtig, maar dat wist men van te voren, dat hebben we heel duidelijk overlegd. Dus ik zat toen in de WRZ, de wet arbeidsongeschiktheid zelfstandigen en daar val ik nu dus weer in terug. Het nadeel is dat dat slechts op bijstandsniveau is. Maar nu ben ik vanuit ziek zijn ontslagen dus nu weet ik niet of het UWV het ziekengeld overneemt, dan heb ik in ieder geval financieel gezien nog wat respijt. (...) | Overig                           |
| <i>U bent dus twee jaar verbonden geweest aan deze gemeente en bent u daarvoor nog verbonden geweest aan andere gemeenten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                  |
| Ik heb een vrij evangelische gemeente gediend als een soort afstudeerproject en ik ben een jaar kerkelijk werker geweest zonder bevoegdheden in een gereformeerde kerk. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Aard van de werkzaamheden        |
| <i>Dit interview gaat vooral om de juridische uitdagingen waar de pastor mee te maken heeft, naast uw eigen arbeidsrecht dat nu erg speelt, waar denkt u dan nog meer aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                  |
| De beroepsethiek, heel duidelijk. Wij als kerkelijk werkers zijn best wel kwetsbaar, ook juridisch gezien, als er een vrouw is die te weinig aandacht krijgt van de kerkelijk werker en bepaalde dingen over de kerkelijk werker zegt dan sta je eigenlijk met legen handen want het verhaal van die vrouw wordt meestal geloofd. Op het gebied van ongewenste intimiteiten, intimidatie of wat dan ook. Daar staan we heel zwak in juridisch gezien. Voor de rest weet ik niet zoveel eigenlijk. Vraag maar.                                                                                                           | Arbeidsrecht                     |
| <i>Hebt u in het pastoraat wel eens te maken gehad met juridisch achtige vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                  |
| Nee, eigenlijk heb ik geen mensen gehad in het pastoraat met een criminele achtergrond of met criminele activiteiten, daar heb ik eigenlijk nooit mee te maken gehad.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Dus u hebt nooit pastoranten gehad die iets juridisch hadden waar u als pastor om hen te begeleiden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                  |
| Nee. Echtscheidingen is ook juridisch natuurlijk, maar puur pastoraal. Ik heb me nooit bemoeid met het juridische verhaal, daar moet ik ver vandaan blijven vind ik. Daar heb je advocaten voor, adviseurs voor, notarissen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Pastoranten en juridische vragen |
| <i>Ik kan me voorstellen dat je toch als dat speelt dat je dan denkt: hoe zit dit?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                  |
| Daar heb ik me altijd verre van gehouden, ik heb altijd geprobeerd om onpartijdig te zijn, als je met echtscheiding te maken krijgt heb je te maken met twee mensen die lid zijn van de gemeente, dan wil ik pastor                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Pastoranten en juridische vragen |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| zijn van allebei. Dus ik heb er altijd voor gewaakt om partij te kiezen. Dus juridische zaken houd ik mij echt niet mee bezig, want dan ga ik partij kiezen. Ze komen wel eens vragen van: hoe kan ik dat het beste doen? Natuurlijk kan ik vanuit mijn eigen kennis zeggen: ik zou er mee oppassen, want dat kan dat als gevolg hebben. Maar dan houdt het daar ook wel mee op. Ik ga nooit adviseren ga dat of dat doen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaardigheden                          |
| Hebt u wel eens werksituaties gehad waarin de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk was?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| Binnen het pastoraat zeg je?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| <i>Binnen het werk als kerkelijk werker?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                       |
| Ja, geheimhouding zeker, omdat je natuurlijk in de kerkenraad heb je een geheimhoudingsplicht. Mijn voorganger was daar heel stringent in. Als er iemand naar het ziekenhuis ging werd ook niet vermeld wat er aan de hand was. Er werd gewoon niet over gesproken, zelfs in de kerkenraad niet. Ik heb daar een andere mening over, ieder mens heeft behoefte aan een ander mens als het om liefde gaat. Dus als je dan open bent, en dat ook eerst vragen aan de gemeenteleden mag ik publiceren wat er aan de hand is? Dan zet je dat er in en zie je dat er een grote hoeveelheid kaartjes en medeleven ontstaat daardoor. Maar in de privacywetgeving is dat eigenlijk not done om dat in het kerkbladje als open orgaan dat soort dingen te schrijven. Wat er wel altijd gedaan werd, daar had ik wel moeite mee, maar dat was gewoonte, broeder of zuster Janssen, wonende op straat zoveel ligt in het ziekenhuis. Mensen met verkeerde bedoelingen weten dan gelijk waar ze moeten zijn. Moeten we dat adres met naam en toenaam in het kerkblad zetten? Verder heb ik met privacy te maken dat als ik voorbede doe in de eredienst dat ik dat eerst aan de mensen zelf vraag of het mag. We hebben een systeem gezet dat als je voorbede wilt dan kom je maar. We hebben een voorbedeboek, dan schrijf je het daar in. Dan ben je in ieder geval veilig. Maar het gebeurde wel eens dat een kennis van die meneer of mevrouw schreef: wilt u bidden voor dit of dat, terwijl degene zelf dat niet wist of niet wou weten. Bijvoorbeeld een man had een oude mannen kwaal en hij wilde dat eigenlijk niet weten. Hij moest er aan geholpen worden en ze hadden voorbede gevraagd toen hij in het ziekenhuis lag, wilt u daar voor bidden? Hij was daar ongelofelijk boos om geworden. Dat kun je zelf niet controleren wie dat gebed aanvraagt. Het heeft te maken met juridische zaken, de privacy, dan loop je wel eens tegen aan. | Beroepsmatige geheimhouding           |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                       |
| <i>Hebt u wel eens samengewerkt met andere professionals?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                       |
| Ja, ik heb wel doorverwezen naar psychotherapeuten, ik heb ook wel eens iemand een advies gegeven waar hij dan een christelijke therapeut kon vinden.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Zorgt dat wel eens voor juridische vragen of moeilijkheden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                       |
| Ik heb het nooit meegemaakt. Nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Werkt u met protocollen en reglementen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| Dat wou ik wel heel graag ja. We zijn er mee bezig gegaan, een communicatieprotocol. Wanneer er een kind geboren wordt, wat gebeurt er dan? Het was allemaal natte vinger werk. En die wist het van die wel, en zo ging het altijd. We hebben op een gegeven moment communicatielijnen vastgelegd. Wanneer er een huwelijksdienst komt, waar moeten ze zijn en hoe wordt er gecommuniceerd? Het blijkt dat bij een huwelijksdienst                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Protocollen en/of reglementen         |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| <p>vertegenwoordiging van de kerkenraad nodig is, de wijkouderling en diaken, maar dat moet wel gecoördineerd worden. Dat was er allemaal niet, daar heb ik me vrij druk mee gemaakt. Beleidsplan was er ook al jaren niet meer.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                |
| <p><i>Werkte dat? Lukte dat?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                |
| <p>Nee, men begreep het niet. "Het gaat toch altijd goed zo?". Dan komt er weer een wisseling van de kerkenraad, die mensen worden niet ingewerkt of niet. Ze worden gewoon voor het blok gezet: je bent ouderling, punt. Daar heb ik me zo over verbaasd. In ieder geval een stukje duidelijke toerusting komen, dat was er ook niet. Het ging allemaal op z'n elf en dertigste. (...) Ik heb aangegeven in de kerkenraad, we moeten toe naar een soort ISO certificering in de gemeente, een handboek waarin alle communicatielijnen van de commissies, wie rapporteert aan wie en hoe moet dat gebeuren? Wat is het mandaat van een commissie? Hoeveel geld mag een commissie hebben? Wat mogen ze zelf beslissen en wat niet? Er was helemaal niets.</p>                                                                                                                              | <p>Protocollen en/of reglementen</p> <p>Negatieve ervaring</p> |
| <p><i>Terwijl u als hbo-theoloog zei: ik vind dat belangrijk, of ik heb dat nodig. Hoe moet ik dat zien?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                |
| <p>Nee, ruzie ontstaat bij onduidelijkheden. En machtspolitiek ontstaat bij de ruimte die mensen krijgen. Als er niets op papier staat dan nemen ze ruimte. Dat kan dan maar zo in een glijdende schaal steeds erger worden. Ja, nee, dat hebben we zo afgesproken. (...) Bijvoorbeeld het CvK had maar twee ouderlingen in de kerkenraad zitten, ik zei: dat klopt niet, er moeten meer ouderlingen dan andere leden zijn. Er zaten een man of acht negen in de CvK en er waren twee ouderlingen, dat kan dus niet. "Maar dat doen we al jaren zo", maar dat kan gewoon niet, dan krijg je de poppen aan het dansen. Want ik leg de vinger daar dan bij.</p>                                                                                                                                                                                                                             | <p>Protocollen en/of reglementen</p> <p>Negatieve ervaring</p> |
| <p><i>Dat werd u niet in dank afgenomen?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                |
| <p>Nee, natuurlijk niet, want mensen waren bang voor hun positie. Dan is het heel moeilijk om er achter te komen wie dan waar de macht heeft.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>Negatieve ervaring</p>                                      |
| <p><i>U schetst eigenlijk een soort wespennest.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                |
| <p>Nee, dat wil ik ook weer niet zeggen, als het allemaal loopt zoals het loopt, dan loopt het. Maar als je er in gaat, ja, in die zin misschien een wespennest, als je er een stokje in steekt, dan bzzzz, dan gaat het ineens allemaal, ja.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>Negatieve ervaring</p>                                      |
| <p><i>Had het ook anders gekund? Het is natuurlijk een beetje een hypothetische vraag.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                |
| <p>Het had anders gekund, een voorzitter, de voormalig huisarts in het dorp, die vanwege zijn voormalige positie veel aanzien had. Hij vond het eigenlijk maar raar dat het niet geregeld was. Elke maandagmorgen zaten we bij elkaar. Hij stond wat dat betreft helemaal achter mij, we proberen dat samen wel, maar op de een of andere manier hebben we de slag gemist. Omdat ze teveel moesten doen. Ze kregen teveel informatie in te korte tijd. Omdat we een inhaalslag wilde maken, er was geen beleidsplan terwijl dat wel moet. Er was wel een beleidsplannetje, maar het visiedocument van de kerk naar 2025, als je dat in de kerkenraad brengt zitten ze met glazige ogen te kijken van: wat moeten wij hier mee dan? Maar je moet klaar zijn voor de toekomst. Op de een of andere manier ben ik te ver voor de muziek uitgelopen en wou ik het gewoon te goed regelen.</p> | <p>Negatieve ervaring</p>                                      |
| <p><i>Voelde u zich bekwaam na de opleiding om dit soort dingen te doen?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                |
| <p>Ik heb natuurlijk in mijn, een heel andere situatie dan wanneer je als 23 jarig broekie van een hbo-opleiding af komt. Ik heb dertig, vijfendertig</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Opleiding</p>                                               |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|
| jaar een eigen bedrijf geleid, ja, ik voelde mij bekwaam om een organisatie neer te zetten, mensen te motiveren, mensen te coachen. Ik heb alleen één fout gemaakt dat een vrijwilligersorganisatie heel anders werkt dan betaalde krachten. Je kunt van vrijwilligers minder verwachten dan van betaalde krachten. Die fout heb ik wel gemaakt. Ik verwachtte een bepaalde commitment, je bent kerkenraadslid, je bent ouderling dus ik mag verwachten dat je je voor de zaak inzet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Ervaring            |
| <i>Terwijl u als professional er wel op zo'n manier in zat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                     |
| Ja, natuurlijk. Ze hebben me aangenomen om bestuurlijk op te treden in de kerkenraad, dat is precies het verschil met een predikant. De predikant is er voor de leer, een hbo'er is er meer voor de organisatie, meer praktisch gericht. Een predikant als die zondags maar preekt, voor de rest moet de kerkenraad eigenlijk alles doen. (...) Ze hebben mij er bij gehaald om meer jeugd er bij te halen. Eenvoudige preken, maar wel indringen en soms wat confronterend. Maar ja, het evangelie is scherp als een tweesnijdend scherp zwaard. Als ik zeg dat de mens een zondig wezen is, dan is dat gewoon vanuit de Bijbel. Maar ik ben veel praktischer gericht, op de organisatie, de kerk als organisme in plaats van een organisatie. Organisme betekent dat het liquid is, vloeibaar is, je moet proberen dat bij elkaar te houden. Je hebt daar de kerkenraad nodig die daar de verantwoordelijkheid in neemt. Ik heb gezegd: ik ben jullie adviseur, ik doe het niet, jullie moeten het doen, maar ik ben jullie adviseur. Als je vragen hebt kom je maar bij mij, dus: jullie vragen en ik bedien jullie en niet andersom. Jullie moeten de organisatie doen en vragen en ik kan adviezen geven. Zo hebben we het op een gegeven moment neer gezet, maar daar kwam weinig uit. | Visie               |
| <i>Had u vanuit uw opleiding daarop beter toegerust willen zijn?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                     |
| Ik heb een beetje een rare opleiding gedaan, twee en een half jaar over mijn propedeuse gedaan, naar een andere school gegaan, tot mijn vader overleed, ik preekte overal al en werkte in verschillende gemeenten, ik had mijn diploma nog niet, en toen heb ik mijn diploma uiteindelijk maar gehaald. Ik heb een hele rare opleiding, hink stap sprong eigenlijk. Ik vind dat we op de opleiding wel behoorlijk aandacht is geweest op oriëntatie op de praktijk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Opleiding           |
| <i>En aandacht voor juridische zaken in het geheel?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                     |
| Helemaal niet, helemaal niks.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Opleiding           |
| <i>Had u dat wel verwacht?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                     |
| Ik had het niet zozeer verwacht, de kerk is geen juridisch domein. Ik denk dat het wel goed is om een aantal zaken juridisch af te hameren en zeker: wat kan ik wel en wat kan ik niet? Juridisch gezien.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Opleiding           |
| <i>Waar denkt u dan aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                     |
| Eigendomsrecht bijvoorbeeld, natuurlijk het arbeidsrecht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Opleiding<br>Kennis |
| <i>Eigendomsrecht in welke zin?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                     |
| Ik ga bijvoorbeeld om met spullen van de kerk, een broeder geeft 100 euro aan mij mee voor de kerk. Puur op vertrouwen. Normaliter ben ik er sterk voor om het geld van de collecte met meerder personen te tellen. Maar als iemand 100 euro geeft aan mij moet ik dat aan de penningmeester geven, maar wie zegt dat ik dat netjes doe? Het wordt vaak in het kerkblad vermeld, anoniem vaak. En daar zit je wel met juridische problemen, er is een overdracht van geld van een schenker aan de voorganger. Op dat moment is het geld juridisch eigendom van de voorganger, want het is gegeven aan. Ik zie daar wel problemen in soms.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Kennis              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| <i>Maakt u gebruik van Bijbelse en/of theologische overwegingen ten aanzien van juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| Ja, in het kerkelijk recht is het natuurlijk een vak apart. Je probeert zoveel mogelijk te vermijden om bij een wereldlijke rechter aan te kloppen, je probeert het minnelijk te schikken. Ik vind dat de Bijbel een boek des levens is, maar je mag de Bijbel nooit misbruiken voor je eigen doel. Het klinkt een beetje dat wanneer je met de Bijbel in de hand om de oren slaat in juridische zaken ben je verkeerd bezig denk ik. Dat moet je nooit doen, dan maak je misbruik van.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Bijbelse/theologische overwegingen |
| <i>Welke kennis op juridisch gebied zou een hbo-theoloog volgens u moeten bezitten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                    |
| In ieder geval de basale kennis van in ieder geval het huwelijksrecht en het erfrecht. Die vragen komen ook van mensen die geld willen geven aan de kerk, kan dat zomaar? Daar heb ik nooit iets over gehoord. Ik weet er niets van.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Kennis                             |
| <i>U zegt: ik hoef het misschien niet in detail te weten, maar op grote lijnen wilt u wel weten hoe daar mee te handelen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Ja, precies. Wat ik ook belangrijk vind is het erfrecht, dat dat ook gedoceerd wordt. Wij als pastors moeten nog wel eens een brand blussen tussen erfgenamen die met elkaar over straat rollen omdat er ruzie is over de erfenis.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Kennis                             |
| <i>Hoe lost u dat op dan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| Niet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| <i>Hoe ging u dan wel te werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                    |
| Ehm, ik probeerde er te zijn voor die mensen die daar behoefte aan hadden, maar trok nooit partij.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Vaardigheden                       |
| <i>Ik kan me voorstellen dat wanneer je een beetje weet hoe die zaken liggen dat je daar...</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| Dan kan je zeggen van: hoe eens even, je vader is overleden, maar je moeder heeft nog wel recht op een kindsdeel. Als ze dat betwisten, of de langstlevenden, dan kan je het soms al in de kiem smoren.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Kennis                             |
| <i>Maar dan heb je wel die kennis nodig?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                    |
| Precies.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| <i>Zijn er nog meer gebieden waarvan u zegt dat zou wel heel handig zijn, of zelfs echt noodzakelijk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                    |
| De relatiewetgeving waar je tegenwoordig mee zit. Het is niet alleen trouwen, maar ook samenwonen, het is een samenlevingscontract, de ontbinding daarvan en hoe dat precies zit. Ik denk het familierecht in de breedste zin van het woord, dus met erfrecht en alles er bij dat dat een ding is dat we absoluut moeten weten. Dat daar veel meer aandacht aan geschonken kan worden. Arbeidsrecht is zeker een belangrijke. We hebben dan in de PKN minor voor kerkelijk werker, wat kerkrecht gehad, wat. Maar het fenomeen werkplan bijvoorbeeld kende ik helemaal niet, de verplichting om jaargesprekken te voeren kende ik helemaal niet. En waar moet een werkplan aan voldoen? Dat weet ik niet. Dan kan het mijn gebrek zijn geweest, maar ik wist dat niet. Terwijl het wel heel belangrijk is, daar beginnen de fouten, de verwachtingspatronen zijn vaak zo hoog. Ja maar, ho eens even, dat kan zo niet. | Kennis                             |
| <i>En dan hebt u het nodig om als professional te kunnen zeggen: dit zijn de kaders.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                    |
| Ja, dit zijn de verplichtingen. Bijvoorbeeld het werkplan moet door de                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Kennis                             |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| <p>classis goedgekeurd worden. Dat soort dingen, dat moet formeel geregeld worden en niet met een natte vinger. Dat vind ik ook juridisch. En wat zijn de rechten en plichten? Bijvoorbeeld de dienstwoning, ik kreeg een dienstwoning, ik was verplicht om daar te gaan wonen, de pastorie. Maar ik heb de hele woning zelf ingericht, ik heb het behang betaald, de vloerbedekking betaald, de gordijnen, alles. Wist ik veel dat een dienstwoning geacht wordt door de gemeente kant en klaar op te leveren zodat de dominee er zo in kan. Wist ik veel, dat wist ik niet. Ook dat hoort bij een juridische zaak. Ik krijg nu het grootste deel van het door mij geïnvesteerde geld wel terug, omdat ze toch het inzicht zijn gekomen dat het niet goed was. (...) Nu heb ik een heel gesteggel over de financiële zaken, wat willen ze wel vergoeden en wat niet? Dat is ook juridisch.</p> | Negatieve ervaring |
| <i>Zijn er nog andere dingen waarvan u zegt, dat moet hij weten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                    |
| <p>Ja, aansprakelijkheidsrecht, in hoeverre kun je als kerkelijk werker aansprakelijk worden gesteld? Daar weet ik ook niets van. Bijvoorbeeld, ik preek over iets en iemand neemt het heel letterlijk en vervolgens maakt hij een eind aan zijn leven. Bijvoorbeeld: komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijn en Ik zal u rust geven, en iemand neemt dat heel letterlijk, en snijdt zich de keel door en ik wordt aansprakelijk gesteld voor dood door schuld. Hoe ga je daar mee om?</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Kennis             |
| <i>Een hele goede advocaat zoeken.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                    |
| <p>Ik citeer Paulus dat homofolie een gruwel is in de ogen des Heeren, dus dat homofilie een afwijking is. Er zijn een paar gemeenteleden die nogal activistisch zijn en die gaan er mee naar het COC en ik word aangeklaagd wegens opruiende taal. Nou, ik zeg dat Allah een afgod is, dat alle Islamieten afgodendienaars zijn, volgens mij heb ik daar qua Bijbel het recht toe, er is maar één God, dat is Jahweh. (...)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Overig             |
| <i>U schetst hier eigen de plekken waarop het spannend wordt en waar niemand weet wat precies kan en wat precies kan. Maar hoe ga je daar mee om? Of hoe voel je dat aan? Hoe formuleer je dat?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                    |
| <p>Daar heb ik eigenlijk weinig kennis van. En dus zie je steeds meer predikanten ballonvaarders preken houden, het klopt allemaal wat ze zeggen, maar je hebt er geen donder aan, om maar buiten het gewoel te blijven. Grijs muis preken, want dan kan niemand er iets van zeggen. Maar als je het Woord van God verkondigt, de Bijbel, en daar staan dingen in, dan zul je soms wel confronterend kunnen zijn. Tot hoe ver mag dat en kan dat?</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Overig             |
| <i>Dat zijn die grijze gebieden, het glad ijs.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                    |
| <p>Ja, terwijl er nog wel dominees zijn geweest die een proces aan de kont hebben gekregen omdat ze homofilie aan de kaak stelden.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Overig             |
| <i>Spannende vragen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                    |
| <p>Dat vind ik spannende vragen, daar heb ik eigenlijk geen kaas van gegeten.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                    |
| <i>Als je met juridische vragen te maken krijgt, heb je daar een bepaalde visie op nodig?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                    |
| <p>Ja, zeker. Kennis in ieder geval. Tot hoe ver kan ik gaan. Soms denk ik wel eens dat de landelijke kerk om de lieve vrede wil maar te grijs, te weinig duidelijk is. We zijn zo onduidelijk in onze prediking. (...)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Visie              |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                    |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                    |
| <b>Uitwerking interview 8</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                    |
| <i>Man, ouder dan 60 jaar, werkzaam als zelfstandige zonder personeel</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                    |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| <i>U bent ZZP'er, maar wel verbonden aan de PKN?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                    |
| Ja. Ik ben dus afgestudeerd hbo-theoloog bij Windesheim. Daarna ben ik eerst nog een poosje in dienst geweest bij een stichting. Toen ben ik ook in het register kerkelijk werker terecht gekomen van de PKN. Vanaf mijn pensionering, dat was een paar jaar later, ben ik een zelfstandig bedrijfje begonnen waar ik ook het kerkelijk werker zijn als basis heb beschouwt. Dat heb ik een beetje toegespitst op het voorgaan in weeksluitingen en kerkdiensten, met name in de zorg, met name in [plaatsnaam], omdat daar mijn stages waren had ik daar ook mijn contacten blijven bestaan. Daar aan toegevoegd voorgaan in afscheidsvieringen, rouwbegeleiding en dergelijke. Pastorale vervangingen ook, dat komt ook een enkele keer voor. Dan heb ik voor mijzelf er wel voor gekozen niet een langdurig contract te hebben, maar op korte termijn. | Aard van de werkzaamheden                          |
| <i>Bent u al lang werkzaam als hbo-theoloog?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                    |
| Ik ben begonnen met dit bedrijfje in 2009, maar ik heb zeer wisselend inkomsten wat dat betreft. Er is lang niet altijd werk. Er is een periode geweest dat ik hulpdiensten in het pastoraat had in [plaatsnaam] dat was een aantal maanden achter elkaar. En daarnaast zijn het in hoofdzaak de weeksluitingen en de kerkdiensten, hoewel het er wel tussen de veertig en vijftig per jaar zijn, dus dat is wel een behoorlijk aantal. Dan heeft zich nog een enkele keer een vervanging voorgedaan in [plaatsnaam], dat was in een situatie waarin geen kerkelijk werker voor was te vinden. Dat zal ik straks nog wel toelichten. Ze vragen me ook van tijd tot tijd terug. In de zomer van 2014 heb ik een geestelijk verzorger in een verzorgingshuis vervangen. Dan zit je toch weer op beide niveaus.                                              | Aard van de werkzaamheden                          |
| <i>Welke niveaus bedoelt u?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
| Zowel in een wijkgemeente als in de zorg. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                    |
| <i>Hebt u in uw werk ook te maken gehad met juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                    |
| Eh, bij het aangaan van het contract in de zorg wel. Dan moet je met name denken aan dat daar een VOG verklaring nodig was, dat daar een VAR verklaring nodig was, want de kerk praat daar niet over is mijn ervaring. Die hebben nauwelijks een idee wat dat is, is mijn indruk. Het ging dus niet met name over problemen met het gesloten contract. Het heette dan formeel een overeenkomst tot opdracht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Definitie van juridisch domein<br><br>Arbeidsrecht |
| <i>En wat maakte dat dan ingewikkeld?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                    |
| Het enige ingewikkelde was dat de belastingdienst niet altijd even vlot was met het verstrekken van gegevens, of het ministerie van Justitie, net welke je wilde hebben. Terwijl ik niet eerder aan de slag mocht, de tijd was kort. (...) Verder heb ik op dit terrein geen juridische zorg nodig gehad. Het is wel zo dat als er een contract afgesloten moet worden en zeker de eerste keer, ik heb mijn boekhouding bij een belastingconsulent ondergebracht, dan is er even contact van: wil jij er even naar kijken of dit voldoende gewaarborgd is om dit avontuur te kunnen aangaan?                                                                                                                                                                                                                                                              | Overig                                             |
| <i>Dus u hebt dat uitbesteed?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                    |
| Ik heb een soort feedback op de achtergrond, want ik maak de contracten zelf. Ik heb de ervaring opgedaan dat als je zelf niet met het conceptcontract komt het nooit komt. Dan zit je ook in het juridische, dan moet je het zodanig doen dat het een bespreekbaar item is dat nog alle kanten op kan. In het geval van de zorg hebben ze al mijn gegevens overgenomen en hebben zij hun contract van gemaakt. In het geval van de kerk worden mijn gegevens gewoon overgenomen en al of niet aangepast na een gesprek. Ik merk dus dat wanneer ik met een werkgever in gesprek ben dat het een werkgever-werknemer relatie gaat worden met de                                                                                                                                                                                                           | Arbeidsrecht                                       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| betrokken kerk. Dan vraag ik altijd van: nee, dat is niet de manier waarop ik wil werken. Ik heb een eigen bedrijfje, dus graag kunnen we dat omzetten in ZZP. En omzetten in ZZP betekent voor mij ook dat ik in het contract aangeef zaken die eigenlijk al als vanzelfsprekend voor ZZP'ers worden beschouwd, dus geen betaling bij ziekte, geen betaling bij vakantie, geen vrij voor studie. Dat zijn allemaal standaard ZZP dingen, maar ik zet ze expres in het contract zodat er geen misverstand over kan ontstaan omdat de andere kan het niet altijd paraat heeft.                                                              |              |
| <i>De VAR verklaring gaat verdwijnen, zorgt dat voor u nog voor problemen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |              |
| Dat heb ik nagegaan, ook bij een vakbond, twee vakbonden zelfs, en het is niet te verwachten dat het bij mij voor problemen zal zorgen. Zeker niet in de contacten bij de kerken waar ik ook genoeg opdrachten heb. Ze zullen mij dus, zoals zij het noemen, eerder vergelijken bij een schilder die dan bij deze en dan bij gene particulier zijn werk mag gaan doen. Maar het kan zijn, maar ik weet het niet, dat in geval er een vraag vanuit de zorg komt er een modelovereenkomst overlegd moet worden. Dan kan je vaak volstaan met het noemen van het nummer dat je hebben wil. Als het in onderling overleg is, dan is het prima. | Arbeidsrecht |
| <i>Die zijn beschikbaar gesteld door de belastingdienst ja.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |              |
| Klopt, wat dat betreft kan ik ook weer met mijn belastingconsulent ruggenspraak plegen: wat moet ik in deze situatie en welke moet ik nemen? Dus ik verwacht daar ook geen problemen mee in mijn werk. Het zou zelfs makkelijker kunnen zijn, want je hebt domweg geen andere verklaringen meer nodig.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Arbeidsrecht |
| <i>U schetst nu eigenlijk een beetje bij het aangaan van arbeidsovereenkomsten, opdrachtovereenkomsten, dat wil nog wel eens ingewikkeld zijn, maar over het algemeen gaat dat goed en loopt het goed. Bent u op andere manieren nog bij juridische vragen of juridische uitdagingen betrokken geweest?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |              |
| In een ander kader, niet in dit kader.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |              |
| <i>Niet in het kader van het zijn van hbo-theoloog bedoelt u?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |              |
| Nee. Dus naar mijn idee valt het daar buiten.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |              |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |              |
| <i>Tegen welke uitdagingen loopt u als ZZP'er verder op dit gebied tegen aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |              |
| Ik ben met de vraag ook naar het mobiliteitsbureau, domweg dit gegeven: ik ben ZZP'er, woon hier in [plaatsnaam], maar ik ken de markt niet en de markt kent mij niet. Daar loop ik tegenaan. Wat bedoel ik dan? Ik weet hier in de omgeving niet, of onvoldoende waar eventuele vacatures vallen, nog afgezien van het feit om daar rechtstreeks op in te gaan.                                                                                                                                                                                                                                                                           | Arbeidsrecht |
| <i>Want?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |              |
| Want over het algemeen zal de andere kant reageren met: o daar is iemand die zo nodig moet, die moeten we dus niet hebben. Ook dat heb ik bij het mobiliteitsbureau gecheckt en dat klopt. Hetzelfde geldt voor emeriti, als zij gevraagd worden is er niets aan de hand, maar als je zo naar buiten gaat wekt dat een zekere weerzin op.                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Arbeidsrecht |
| <i>U bedoelt, begrijp ik goed, teveel acquisitie wordt niet gewaardeerd?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |              |
| Acquisitie moet je dus niet rechtstreeks doen, maar via een omweg en die moet je dus weten en die weet ik dus niet. Dat is dus het probleem. Waar zit die omweg? Die zit in de classis. Ik ben nu met zo'n situatie bezig, ik ga                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Arbeidsrecht |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| er nu niet concreet op in, dat vind ik niet kies. Ik weet dus de markt niet, of, niet voldoende. Ik heb me op verzoek van het mobiliteitsbureau, ondanks het feit dat ik royaal boven de zestig ben, opnieuw laten inschrijven als werkzoekende kerkelijk werker, maar met de opmerking er bij, omdat ik alles met de fiets of openbaar vervoer moet doen, geen auto heb en niet kan rijden, binnen een straal van 20 kilometer rondom [plaatsnaam]. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                             |
| <i>In welke werksituaties is de invulling en/of reikwijdte van de beroepsmatige geheimhouding onduidelijk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                             |
| Eh, ja, ik snap hem. Bij mij is die wel duidelijk, in de situatie van [plaatsnaam] heb ik grotendeels dezelfde belofte als die van een ouderling afgelegd, daar zit de belofte van geheimhouding ook bij. Die is toen ik daar weg ging is het nog een keer gevraagd dat alles wat in vertrouwen tot mij gekomen was daar ook moet blijven. Dan zeg ik het in eigen woorden. In [plaatsnaam] is dat niet in die zin gebeurt, maar is gewoon gezegd: hij komt maar voor een paar maandjes hier: "Dit is hem". Ik ben wel voorgesteld toen, maar het is een beetje overdreven om hem voor drie maanden als ouderling te benoemen. Daar kon je ook soepel mee omgaan trouwens. Laat ik zeggen, dat is niet formeel voor de kerkelijke gemeente gevraagd, maar het staat wel in het contract. | Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>Heeft het wel eens voor onduidelijkheden gezorgd?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                             |
| Nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>En in uw werk als ZZP'er?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                             |
| Nee. In het geval van de zorg staat het zelfs ook niet in het contract. Toen ze weer terugkwam heb ik dus ook dingen overgedragen voor zover ze overgedragen moesten worden en gezegd: ik heb ook dingen gehoord die ik liever voor mezelf houd, dan houd ik het voor mezelf, klaar.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>En die afweging van wat houd ik voor mezelf en wat deel ik met anderen, die hebt u zelf gemaakt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                             |
| Die heb ik zelf gemaakt en me daarin onder andere laten leiden door als die ander het stokje weer overneemt, wat is dan nodig om te weten? Niet eens wat is goed om te weten, maar wat is nodig om te weten. Als er in de tussentijd iemand overleden was zei ik dat wel, omdat we ambtsbroeders zijn, zo heb ik me ook opgesteld, ook al kon je er formeel helemaal nergens de naam ambt vinden, maar van een geestelijk verzorger mag toch verwacht worden dat hij een ambt heeft. Daar is ook nog het nodige aan de hand in bredere zin, maar in mijn situatie was het niet het geval en ik heb er ook helemaal geen problemen mee gehad achteraf. Maar het is wel zaak als je zegt: moet je daar alert op zijn? Heel graag, want er kunnen hele rare ongelukken mee gebeuren.        | Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>Hebt u daar ervaringen mee?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                             |
| Nee, maar ik kan het me voorstellen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                             |
| <i>Wat ziet u dan voor zich dat er mis kan gaan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                             |
| Dat je teveel van wat je gehoord hebt naar buiten brengt op plaatsen waar het niet hoort.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Beroepsmatige geheimhouding |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                             |
| Het kan hooguit een probleem worden als de rechtelijke macht zich zou melden op enig punt, maar dan praat ik nu theoretisch.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>U werkt veel samen met andere professionals.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                             |
| Dan wel, alhoewel dit soort werk aan de ander kant ook wel een eenzame post is. Er zit wat dat betreft ook nog een groot verschil in werken tussen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Samenwerking met andere     |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| [plaatsnaam] en [plaatsnaam], in de eerste had ik wel met andere professionals te maken en daar hoorde ook vergaderen bij en dan was het dus een van de predikanten die dan rechtstreeks met mij te maken had, die zei: je bent kerkelijk werker, je weet hoe je het doen moet, ik hoef je niets te vertellen, dus ga je gang maar. Wat betekende dat? Dat ik eigenlijk heel willekeurig mijn weg moest zoeken in de gemeente en niet verteld werd waar situaties waren waar nodig iemand naartoe moest. Of zoals dan in [plaatsnaam] functioneerde, er twee ouderlingen waren die mij als het ware aangaven waar ik naar toe moest. Ze deden zoveel mogelijk zelf maar waren er situaties waar de kerkelijk werker naar toe zou zijn geweest, dan kwam het bij mij terecht. (...) Dat werkte voor mij veel prettiger en praktischer, want je gaat niet als het ware in het wilde weg aan het werk, maar je gaat gericht en efficiënt aan het werk. | professionals                         |
| <i>En professionals buiten de kerk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                       |
| Ja, gezien de vaak korte tijd had ik daar vaak weinig mee. In de zorg heb ik tot twee keer toe een situatie meegemaakt dat vanuit dezelfde stichting men elkaar vanuit een andere locatie ontmoette, dan was ik daar ook bij. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Samenwerking met andere professionals |
| Zorgt de samenwerking met andere professionals binnen of buiten de kerk wel eens voor juridische vragen?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                       |
| Nee. Of dat ik denk: wat zijn jullie dom bezig, maar geen juridische vragen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Samenwerking met andere professionals |
| <i>Werkt u wel eens met protocollen of reglementen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                       |
| Nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| <i>Dus die zorgen dan ook niet voor vragen of onduidelijkheden.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                       |
| Hooguit als je in de zorg komt, dat je aan bepaalde protocollen gehouden bent.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Protocollen en/of reglementen         |
| <i>Zorgt dat wel eens voor onduidelijkheid?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                       |
| Ach, als het voor onduidelijkheid zorgt kan ik het altijd vragen. Ik ben wat dat betreft in een heel gunstige situatie geweest, ik kon het altijd vragen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Protocollen en/of reglementen         |
| <i>Komt u wel eens in aanraking met mensen die u begeleidt die zelf zitten met juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                       |
| Nou, vanuit een andere optiek. Na mijn hbo heb ik me nog wat toegespitst op afscheidsvieringen en voorgaan in diensten en langs die weg ben ik uiteindelijk terecht gekomen bij een landelijke beroepsvereniging van ritueelbegeleiders. (...) Onder ritueelbegeleiders liggen er nog wel wat vragen van juridische aard.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Arbeidsrecht                          |
| <i>Aan wat voor soort vragen moet ik dan denken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| Moet er wel of geen btw worden geheven wanneer je voorgaat bij een uitvaartdienst? Wat zijn daarvoor de regels? Daar zijn bepaalde regels, die zijn via rechtbanken ook bekrachtigd en zo voorts, tot aan de Hoge Raad toe zelfs, dan nog heb je situaties in bepaalde regio's van het land dat er inspecteurs zitten die op andere wijze er mee omgaan. Wat dat betreft is het ook spannend wat de DBA [deregulering beoordeling arbeidsrelatie] zal brengen. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Arbeidsrecht                          |
| <i>Hebt u te maken met juridische vragen die spelen binnen de gemeente/instelling?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                       |
| Nee.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                       |
| <i>Hebt u op een of andere manier te maken met grondrechten in uw werk?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                       |
| Wat versta je onder grondrechten? Je bedoelt het recht van wederspraak                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Grondrechten                          |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| en gelijkheid, bedoel je dat soort zaken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                    |
| <i>Ja, en bijvoorbeeld recht op leven, vrijheid van godsdienst.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                    |
| Daar heb je natuurlijk altijd mee te maken. Dat is nou toch ook wat, het is net de kwestie hoe je jezelf opstelt. Er kunnen mensen het altijd met je oneens zijn en dat gebeurt ook. De mensen hoeven ook niet te denken hoe ik denk. Leidende vraag is altijd van: maar hoe voel je je daar bij? Is er iets dat je je ongelukkig maakt? Dan kunnen we daar over praten, wil je dat ook? Met dat soort dingen ben ik altijd voorzichtig, want ik wil niet als het ware mijn visie leggen op een ander, dat is ook een grondrecht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Grondrechten                       |
| <i>U zegt eigenlijk als het ware kleuren de grondrechten kleuren mijn handelen omdat ik wil werken conform de uitwerking daarvan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                    |
| Ja, en ik richt me op de ander. Dat is dus punt één. Ik zie mijzelf daarin als helper, dienstverlener, dienstverlenend. Ik ben een beetje aarzelend omdat je de pastor niet altijd als dienstverlener kan beschouwen, maar ik denk dat het in deze situatie wel duidelijk is. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Grondrechten                       |
| <i>Maakt u in uw werk gebruik van Bijbelse en/of theologische overwegingen ten aanzien van juridische vragen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| Omdat juridische vragen heel weinig voorkomen heb ik me er nauwelijks in verdiept moet ik eerlijk zeggen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Bijbelse/theologische overwegingen |
| <i>Als we ons even richten op het competentieprofiel van de hbo-theoloog. Welke kennis op juridisch gebied zou een hbo-theoloog volgens u moeten bezitten?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                    |
| Ik denk dat je dan zeker moet denken aan alles wat met geheimhouding te maken heeft en geheimhouding kan op verschillende manieren. Ik denk aan geheimhouding in de relatie pastor-pastorant. Ook na beëindiging van werkzaamheden. Spannender wordt het, daar is op mijn opleiding onvoldoende tijd voor geweest, maar ik denk dat we er wel op moeten letten, hoe eindeloos is de geheimhouding? Als de rechter bijvoorbeeld jou vraagt, mag je dan nee zeggen? Of moet je dan nee zeggen? Want, ik heb een geheimhoudingsplicht.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Kennis                             |
| <i>U zegt: dat is voor mij in ieder geval onduidelijk.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                    |
| Dat zeg ik niet, maar het is onvoldoende aan bod geweest in de opleiding, dat zeg ik wel. Omdat het hier over competenties gaat denk ik dat je er zeker aandacht aan moet geven. Verder als het gaat om een situatie werkgever-werknemer dat je voldoende weet op het gebied van arbeidsrecht, ook voldoende weten op het gebied van ZZP. Laat ik er aan toevoegen dat over het algemeen ZZP'ers onvoldoende in eigen inkomen kunnen voorzien. Met andere woorden, je moet in een andere inkomstenbron moeten voorzien. (...) Bij ZZP komt meer zakelijke inzichten kijken dan in een werknemer-werkgever relatie en je weet van tevoren niet of mensen ZZP zullen worden. Het is ook een vrij onbekend begrip in ons kerkelijke wereldje, maar het zou echt niet slecht zijn als daar ook aandacht aan gegeven werd. Ik denk wel dat men op den duur steeds meer gebruik van zal, moeten, maken. (...) Het is goed om daar aandacht aan te geven in de opleiding. | Opleiding<br>Kennis                |
| <i>Zijn er nog andere dingen waarvan u zegt dat het zeker niet gemist kan worden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                    |
| Ehm, het zegt me niet zo gauw wat.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                    |
| <i>En vaardigheden om mee te werken, aan welke vaardigheden zou u dan denken?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| Weet je dat ik ze niet mee paraat heb zoals ik dat vroeger hebt? (...) Het is gewoon alles wat je daar als werker in het veld nodig hebt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Vaardigheden                       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| <i>Je moet met die kennis kunnen werken bedoelt u?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                |
| Ja, je moet er mee kunnen werken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                |
| <i>Is er ook nog een bepaalde visie nodig?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                |
| Als je als ZZP'er gaat werken moet je een visie ontwikkelen. Dat hoeft niet voor de eeuwigheid te zijn, het hangt er van af wat je gaat doen. Ik heb ook een visie ontwikkelt, die ligt meer op het terrein van het voorgaan in afscheidsvieringen en zo voorts. De humor bij mij is dat dat zich het minst voordoet en dat ik veel meer met kerkdiensten en weeksluitingen bezig ben, daar heb ik geen specifieke visie voor ontwikkeld.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Visie                                          |
| <i>Zou de hbo-theoloog op juridisch gebied volgens u verder nog iets nodig hebben?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                |
| Ik denk dat we het zo wel hebben.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                |
| <i>Hebt u nog iets dat niet besproken is, maar wat u wel graag wilt delen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                |
| (...) Dat is misschien nog wel iets, je hebt gewoon een steunpunt nodig. Denk niet dat je juridische vragen alleen aankunt, want je gaat er aan onderdoor. Er komen dan vaak zoveel dingen op je af die je zelf niet eens in de gaten hebt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Negatieve ervaring                             |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                |
| <b>Uitwerking interview 9</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                |
| <i>Man, 50-59 jaar, meer dan 12 uur werkzaam als geestelijk verzorger</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                |
| (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                |
| <i>Het gaat dus om juridische vragen waar een hbo-theoloog tegenaan kan lopen. Mijn eerste vraag zou zijn aan u, als ik zeg: juridische vragen, wat komt er dan bij u op en waar denkt u dan aan?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                |
| Als het gaat over kerkelijk werkers, hbo-theologen, dan gaat het eigenlijk altijd over arbeidsvoorwaardelijke zaken. Daar zitten natuurlijk allerlei juridische aspecten aan. Zoals kan je een contract zomaar ontbinden dat getekend is? Dus daar denk ik in eerste instantie aan, want daar zijn ook de meeste hbo-theologen werkzaam, als kerkelijk werker in een gemeente. Die hebben een andere positie dan de predikanten, predikanten zitten niet in de werkgever/werknemer rol, dat is een vrij beroep. Een kerkelijk werker zit wel degelijk in die constellatie van werkgever/werknemer waardoor dus iedere kerkenraad of classis, al naar gelang naar de situatie, iets te zeggen heeft over die kerkelijk werker. Dus dat is eigenlijk het eerste dat in mij opkomt. Ehm, waar ik ook weet van heb. Ik denk dat er ook wel situaties zijn waarin het wel echt ging over grenzeloos gedrag van een kerkelijk werker, als het gaat over beroepscode, of kwesties van intimiteit of zo, die komen natuurlijk ook voor. | Definitie van juridisch domein<br>Arbeidsrecht |
| <i>En in uw eigen ervaring, wat hebt u dan als het gaat om juridische vragen, het is natuurlijk een abstract begrip, maar er valt vrij veel onder, van arbeidsrecht tot pastoraten of cliënten die met iets juridisch te maken hebben, en alles wat er tussen zit van geheimhouding tot reglementen. Als u kijkt naar uw eigen ervaring, wat voor ervaringen zou u dan benoemen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                |
| Van mezelf heb ik 0,0 ervaringen. (...) Eerlijk gezegd heb ik zelf niets aan                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Positieve ervaring                             |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| de knikker gehad en ook niet zoveel weet daarvan. Dus in die zin kan ik je ook niet zoveel helpen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                             |
| <i>Ik heb zelf een lijstje bij me, daar wil ik dan ook nog even naar kijken. De eerste is dan de beroepsmatige geheimhouding. Zijn er situaties geweest in uw werk waarbij de invulling of de reikwijdte daarvan onduidelijk was?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                             |
| Ja, behalve, dat moet ik dan zeggen als geestelijk verzorger. Als geestelijk verzorger heb je ook de geheimhouding en de vertrouwelijkheid. Dat is wel iets waar ik heel erg op let, als ik die zou willen doorbreken, of eigenlijk niet doorbreken, maar als het ten behoeve van de cliënt of bewoner goed is dat wat mij ter ore is gekomen verder zou brengen omwille van een oplossing, dan zou ik dat nooit doen zonder dat ik de betrokkene geraadpleegd heb. Ik heb er zelf nooit mee te maken gehad en heb ook nooit in een spagaat gezeten daaromtrent, omdat ik er heel transparant over wilde zijn. Maar dat gezegd hebbende, weet ik dat een voormalig collega van mij, een zeer ervaren iemand, die heeft op een gegeven moment toch iets over het hoofd gezien wat hem later heel erg werd aangerekend. Dus het ligt ook wel delicaat, dus ik kan wel heel stoer zeggen dat het me nooit overkomen is en dat ik er heel erg op let, maar dat is geen garantie dat ik niet een keer de fout in zou kunnen gaan. Gewoon omdat je dat niet van te voren weet. | Beroepsmatige geheimhouding |
| <i>Hoe zorgt u er dan voor dat het niet gebeurt. Het is jou niet overkomen, komt dat omdat je gewoon goed bent opgeleid?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                             |
| Haha,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                             |
| <i>Of dat je gewoon heel professioneel bent? Of zijn het gewoon makkelijke mensen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                             |
| Het is een mondig bevolking hier. Nee, nou ten aanzien van het geestelijk verzorgers vak, ik heb hem gedaan in 2004, Windesheim, die was volstrekt ontoereikend voor het vak van geestelijk verzorger dat je uiteindelijk gaat uitoefenen. Dus daar moet ik het niet van hebben gehad, wel de zorgvuldigheid bij mijzelf en toch ook een alertheid er op. Ik weet dat het gevaar ook in een heel klein hoekje schuilt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Opleiding<br>Vaardigheden   |
| <i>Wat heb je nodig om die alertheid, of die zorgvuldigheid op een goede wijze vorm te geven?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                             |
| Goede vraag. Ik denk, ik zoek vaak toch de autonomie op.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Visie                       |
| <i>Van de cliënt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                             |
| Ja, nee, van de organisatie en dus denk ik ook wel. Nee, naar de cliënt natuurlijk niet, daar zoek je de nabijheid op in je vak. Dat hoort heel erg bij de vrijplaats die je als geestelijk verzorger heb. Ik weet niet of je dat bekend is?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Visie                       |
| <i>Ja.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                             |
| Ik zeg niet dat ik dat als religie aanhang, maar ik vind het wel iets waar ik bij heel veel dingen denk, kan ik dat als geestelijk verzorger doen? Ik kan je een paar voorbeelden geven. Ik maak deel uit van een aantal commissies hier, ik maak deel uit van de ethische commissie, ik zit in de commissie voor intimiteit en seksualiteit, en toen was ik laatst gevraagd om in een onderzoekscommissie te komen over medezeggenschap. De medezeggenschapswetgeving gaat veranderen en omdat veel organisaties zelf organiserend zijn geworden met teams, gaat de medezeggenschap ook anders spelen. Een heel verhaal, daar ga ik niet over uitweiden, maar op dat moment toen ik daar voor gevraagd was, ik was door de raad van bestuur gevraagd, toen dacht ik van: ho, dit wil ik eerst eens controleren of die niet bijt met mijn vrijplaats en mijn vak als geestelijk verzorger. Dus                                                                                                                                                                           | Visie<br>Vaardigheden       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| dat onderzoek ik en ga ik ook wat te rade bij mijn directe collega's. Ik heb uiteindelijk zitting genomen daarin. Een ander voorbeeld, dat speelt nu heel erg, (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                               |
| <i>Begrijp ik dan goed dat je zegt die vrijplaats houdt ook in dat ik niet teveel geworteld ben met de organisatorische kant van het huis?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                               |
| Exact. Het werkt ook zo met de raad van bestuur, er zijn het afgelopen jaar heel veel reorganisaties geweest, er gebeurde ontzettend veel, bovendien was er het traject van de transitie naar de zelforganisatie, dat heeft ontzettend veel gedaan met de mensen. Er was zoveel roering dat er veel ziekte was en mensen werden ook ontslagen, de raad van bestuur vraagt: willen jullie als geestelijk verzorgers dat goed in de gaten houden? Dan denk je: leuk dat ze dat vragen, maar, we gaan niet voor het karretje van de raad van bestuur lopen. Begrijp je? Dit ter illustratie van hoe zorgvuldig wij willen omgaan met die vrijplaats.                                                             | Visie                                         |
| <i>Heeft dat ook wel eens gezorgd dat je vanuit je functie, vanuit je rol, voor juridische vragen kwam te staan binnen de instelling?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                               |
| Ehm, nou weet je, ik ga niet over ontslagen. Ik kan hooguit als hier ontslagen zijn gevallen in het verleden, dan zal ik de locatiemanager erop aanspreken van: wat gebeurt hier? Daar kan ik niet zoveel aan doen, maar ik ben er wel. Ik heb nooit een situatie gehad dat ik dacht: nu ga ik een jurist inschakelen om eens te kijken of dit wel kan zo.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Overig                                        |
| <i>Maar wel situaties dat er een juridische vraag speelde waar u zich toe te verhouden had?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                               |
| Niet persoonlijk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Overig                                        |
| <i>Wel bij collega's gezien dan, of ook niet?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                               |
| Nou ja, ik weet natuurlijk dat als mensen lid zijn van de vakbond en mensen worden ontslagen heb je altijd te maken met juridische bijstand vanuit de vakbond, dat wel.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Overig                                        |
| <i>Hebt u in de samenwerking met andere professionals wel eens voor vragen gestaan die iets juridisch in zich hadden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                               |
| Ik denk het gewoon niet joh. Er komt niets bij me boven.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Samenwerking met andere professionals         |
| <i>En protocollen en reglementen, zijn die wel eens onduidelijk geweest of voor vragen gezorgd?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                               |
| Natuurlijk, of die niet goed nageleefd worden, ja zeker.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Protocollen en/of reglementen                 |
| <i>Hoe hebt u dat vervolgens opgepakt?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                               |
| Het is grappig dat je dat zegt, ik zit nu opeens te denken aan de situatie, daar ben ik niet zelf bij betrokken geweest, dat was een stagiair die hier geweest was, niet van mij maar in de zorg, en er was iemand gevallen op de gesloten afdeling. Die persoon is overleden als gevolg van die val. Dat was iets dat door die stagiair, een afschuwelijke toestand, ik ben er bij betrokken geweest omdat ik die stagiair heb opgevangen en ook bij de familie betrokken ben geweest, daar is op zich nog wel een gerechtelijke procedure geweest, dat is gelukkig wel goed afgelopen. Dan heb je het over een protocol, zij had het protocol had zij niet gevolgd. In die zin wel, komt dat wel eens voor. | Protocollen en/of reglementen<br>Vaardigheden |
| <i>U werd daar als geestelijk verzorger bij gevraagd.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                               |
| Niet zozeer vanwege het juridische aspect, daar hebben wij geen verstand van, maar wel om bijstand te verlenen en: wat gebeurt hier. En of je ook, nou ja, soms hoop je dan dat je een kleine verzachtende rol kan spelen,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Vaardigheden                                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| <p>ook naar de familie toe. Dat is toen ook wel gelukt want het is toen niet verder gekomen. Ik zit nog even aan iets anders te denken, wat ik in het hospice ook doe, dat hangt ook wel een klein beetje met een juridisch achtige toestand toe, dat is moreel beraad. Toevallig nog vorige week ben ik betrokken geweest bij een moreel beraad over een situatie die op zich wel misschien een juridische kant had. Namelijk dat iemand euthanasie vroeg, maar die wilde dat niet thuis laten doen, maar de familie wilde niet dat het thuis zou gebeuren en ze konden nergens een plek vinden waar het wel kon gebeuren, toen hebben ze het hospice gebeld of het daar kon. Dat leverde heel veel emoties op, en ook met de vraag of dat wel iets is dat in de missie van het hospice staat. Moet je daar de ruimte voor faciliteren en vervolgens gaat die man meteen weer foetsie. In hoeverre komt dat overeen met je missie? Oke, we doen daar een moreel beraad over om te kijken welke waarden daar een rol mee spelen. Er zat voor de directrice ook wel een juridische element in.</p> |                                    |
| <p><i>U gaf daar dus leiding aan, had je het idee dat je daar voldoende bagage voor had?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| <p>Dat heb ik, ik heb vorig jaar in Groningen de zorgethiek module gedaan en daar zat moreel beraad bij, ik heb daar de methodiek geleerd. Maar je weet zelf wel, methodiek is één, maar in de praktijk is twee. (...)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Opleiding                          |
| <p><i>Spelen grondrechten een rol in uw werk en doet u daar wat mee?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                    |
| <p>Grondrechten, help me even.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                    |
| <p><i>Zoals bijvoorbeeld recht op leven, vrijheid van godsdienst, vrijheid van vergadering, eerlijk proces, nou ja, dat soort.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                    |
| <p>Dat zijn grondrechten he, ik vind altijd de scheidslijn met waarden lastig hoor, want dat schuift natuurlijk in elkaar. Dit zijn natuurlijk vrij normatieve dingen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Grondrechten                       |
| <p><i>Maakt u in uw werk gebruik van Bijbels of theologische overwegingen als het gaat om juridische vragen?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                    |
| <p>Oei. Voor mij zijn dat toch wel een beetje gescheiden dingen. Je werkt als geestelijk verzorger natuurlijk in zekere zin vanuit je bron. Ik ben geen christelijk geestelijk verzorger, ik heb wel een zending vanuit de kerk, dat is heel wat anders. Als predikant werk je anders, dan werk je vanuit je christelijkheid. Dus in die zin, nee. Dat zou ik niet zo gauw, nou misschien één leefregel, die wel degelijk Bijbels is, maar niet alleen Bijbels, Kant heeft het ook al, doe niet datgene wat jou niet aangedaan wordt. Dat vind ik wel een heel elementaire. (...) De uniciteit van de mens is voor mij een onomstotelijk gegeven. God heeft ieder mens uniek geschapen, gelovig of ongelovig wat mij betreft ook nog eens. Zo mag ik dus ook iedereen zien. Tja, is dat een grondrecht? Voor mij is dat wel wezenlijk.</p>                                                                                                                                                                                                                                                        | Bijbelse/theologische overwegingen |
| <p><i>Arbeidsrecht hebben we het al even over gehad. U zegt: dat is voor de kerkelijk werkers vaak ingewikkeld.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                    |
| <p>Je hoort toch te vaak dat mensen, ook na een vast contract, dat er een keus gemaakt wordt voor een predikant en de kerkelijk werker er uit geknikkerd wordt.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Arbeidsrecht                       |
| <p><i>Hoe is dat voor geestelijk verzorgers in een zorginstelling?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                    |
| <p>Geestelijk verzorgers vanuit heb hbo zijn er niet heel veel, maar ze zijn er wel. Nee, daar zit volgens mij geen frictie. Ik heb dan een zending vanuit de kerk, maar [zorginstelling] is mijn werkgever.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Arbeidsrecht                       |
| <p><i>Als het gaat over juridische vragen waar de hbo-theoloog zich mee moet verhouden. Welke kennis op juridisch gebied zou een hbo-theoloog volgens u moeten bezitten?</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                    |
| <p>Niet zozeer juridische kennis, maar je moet de wegen weten waar je het</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Kennis                             |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
| kunt krijgen. Daar is de hbo-theoloog zo infantiel in als de pest.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Vaardigheden           |
| <i>U zegt, de kennis hoeft nog niet eens, als hij maar de vaardigheden heeft om het te vinden?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                        |
| Ja, precies. En niet alleen de vaardigheden, maar ook de durf. Ook wel de esprit hebben om te weten: dit gaat nu de verkeerde kant op. Daarin zijn heel veel hbo-theologen secundair hoor.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Vaardigheden           |
| <i>Hoe zou je zoiets kunnen ondervangen in een competentieprofiel? Want in wezen gaat het hier over competenties.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                        |
| Het gaat over competenties, maar het gaat ook over dat het gebruikt wordt. Het gaat er over dat je je vak als volwaardig ziet. Zolang de hbo-theoloog nog maar hunkert naar een soort surrogaat-predikant-schap, dat doen er nog veel te veel, ik zeg lang niet allemaal, maar dat doen er nog veel te veel. Zolang je vindt dat je recht hebt om iets te doen wat de predikant ook doet, dan ben je op het verkeerde spoor. Als het je toegedicht wordt, of als je het krijgt, prima, dan moet je het vooral doen. Maar denk niet dat je er recht op hebt, dan had je predikant moeten worden. Dat idee, begin nu bij de eigenstandigheid van het vak, als hbo-theoloog.                                                        | Vaardigheden<br>Visie  |
| <i>Toegespitst op juridische vragen zegt u: ze zouden hun weg moeten vinden. Ze moeten het kunnen herkennen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                        |
| De term beroepstrots is ooit gevallen, daar heeft het alles mee te maken. Het is overal zo, als je in het bedrijfsleven zit, als je voelt dat je oneigenlijk wordt bejegend, of op oneigenlijke argumenten dingen gaat horen, dan sta je toch op? Dat doe je vanuit een groot bewustzijn van wie je bent. Dat ontbreekt bij een groot gedeelte.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Visie                  |
| <i>Wat is daar voor nodig om de hbo-theoloog zo ver te krijgen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                        |
| Wil je het echt weten?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                        |
| <i>Ja, graag.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                        |
| Dan zou ik zeggen, een veel duidelijker assessment voor wie geschikt is voor het vak.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Opleiding              |
| <i>Een veel strakker competentieprofiel dus?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                        |
| Dat zeg ik al jaren ja. (...) Het is te lang geweest dat mensen, net als ik, op latere leeftijd in het vak komen. En niet zoals jullie dat nu doen als jongeren van jullie leeftijd. Die komen dan in het vak, maar helemaal niet zoals je dat als jongere gaat doen, dat je een visie hebt en dat je een hele weg te gaan hebt daar mee. Die zo blij zijn dat ze een baantje kregen dat ze er helemaal geen eisen aan gaan stellen, dat heeft veel te lang geduurd. Een veel groter assessment. (...) Beroepstrots gaat er ook over dat jij in de opleiding, dat is een directe vertaling naar de juridische kant, dat jij weet wie jij bent op die plek, met die bekwaamheden en de verwachtingen die van jou gevraagd worden. | Kennis                 |
| <i>Ik denk inderdaad dat het een essentiële randvoorwaarde is om überhaupt als professional het vak uit te oefenen.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                        |
| Ja, want dan vertaalt het zich voor mij vanzelf naar de juridische kant. Dan voel je vanzelf aan je theewater dat je onrecht wordt aangedaan. Dat is het punt, je moet voelen dat je onrecht wordt aangedaan. Hoe dan ook. Hoe komt het dan toch dat de hbo-theoloog dat blijkbaar dat niet voelt, dat hem onrecht wordt aangedaan? (...) Er komt steeds meer vraag naar hbo-theologen die transities kunnen maken, die gemeenten mee helpen in hun veranderingsproces.                                                                                                                                                                                                                                                          | Kennis<br>Vaardigheden |
| <i>Wat moet hij dan in zijn bagage hebben om zoiets te doen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                        |
| Hij moet in zijn bagage hebben dat hij kan laten zien dat hij dat kan. Zo                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Vaardigheden           |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| simpel is dat.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                       |
| En qua kennis?                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                       |
| Sowieso. Het zal maar een klein gedeelte zijn die dat kan. Dus een groot zelfbewustzijn, van zichzelf maar ook van het vak. Het is een eigenstandig vak.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Kennis                |
| <i>Ik zit ook een beetje te zoeken naar: hoe kanaliseer je deze observatie en hoe werk je hem om dat het in een competentieprofiel een plek zou kunnen krijgen?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                       |
| Door steeds minder het woord predikant te laten vallen. Eigenlijk is het profiel steeds als een soort spiegelbeeld, of niet als spiegelbeeld, maar naar aanleiding van wat een predikant doet. Volgens mij moet je dat niet doen, je moet het helemaal los zien. (...)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Visie                 |
| <i>Een van de dingen die u zegt dat nodig is, is een proactieve houding? Ook als het gaat om contracten.</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                       |
| Ja, natuurlijk en ook over de koers over een gemeente. "Ik heb maar zo'n klein baantje, dus ik ga maar niet naar de kerkenraadsvergadering." Doe eens normaal, je moet juist naar de kerkenraadsvergadering gaan, want daar wordt besloten over de koers. Daar heb jij toch ook voor gestudeerd? Begrijp je, even als illustratie. Maar nee, hbo-theologen zijn allemaal van die mensen-mensen, zo heet dat dan geloof ik, die moeten vooral in het pastoraat als een soort messias bij de mensen gebracht worden. Ja ook, maar begrijp je, daar gaat het zo over, als ik mijn pastoraat maar kan doen. | Visie<br>Vaardigheden |
| <i>En dan heb je te weinig oog voor de context waarbinnen je werkzaam bent?</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                       |
| Ja, en daarna wel mopperen dat ze slecht behandeld zijn of over het hoofd zijn gezien. Natuurlijk, als je jezelf niet zichtbaar maakt in de organisatie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                       |